

בזה הגנו מו"ל קונטרס הרביעי אשר לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע,
הנודע בשם „קונטרס העבודה“.

בראש הקונטרס רשום בנכת"ק רס"ט. אבל בפנים מציין להמאמרים
של שנת עת"ר. ולכן נראה אשר התחיל בנתיבת הקונטרס בשנת תרס"ט וסיימו
בשנת תר"ע.

בפקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, חלקתי את הפרקים לסעיפים, כן
הוספתי מפתח קצר ואיזה הערות בשולי הגליון.

עיקר מטרת ההערות הוא להורות ב"ג מקומות שם יוכל הלומד להעמיק
ולהרחיב ידיעתו בענין המובא בקונטרס. וכמו בשאר ספרי „אוצר החסידים“,
השתדלתי לציין לספרים המצויים, או הנמצאים עתה בדפוס.

בהוספה לקונטרס זה בא מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א המדבר ומבאר
כללות סוגי מדרי' האהבה ואופני העבודה.

מנחם שניאורסאהן

מ פ ת ח :

- 3 מכתב כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע.....
- 4 **קונטרס העבודה. פרק א.**.....
תפלה ענינה התקשרות הנפש באלקות וזיכוך נה"ב, והוא ע"י מדת האהבה.
עבודה במדרי' גר"ת, התכללות הנפש ברוח, שניהם בנשמה וכולם בעצם
הנשמה. בחי' בהודאה, בעבודת המדות, בעבודת המוחין, כונה ודבור ותפלה.
- 11 **פרק ב**.....
רא"י הזהירות בזה, הגדרת החושים. עומ"ש, יראת חטא, יראת אלקים. סיבת
המחשבות זרות. אופני חלישות נפשי'א, העצה לזה.
- 17 **פרק ג**.....
ענינים המביאים ליראה. אהבה א"א להיות מתולדה, משא"כ יראה. אהבה
בבחי' גילויים, יראה בבחי' עצמות. בחי' ביראה. יראה שלמטה מעבודת
התפלה, שלמעלה הימנה.
- 22 **פרק ד**.....
אהבה כמים, אהבה ברשפי אש. בחי' בהם. התבוננות דכא"א מהם. פעולותיהם
בנה"ב, חלישות או ביטול. אהבה וחשובה. הקרבת חלב ודם בעבודה.
- 29 **פרק ה**.....
רצון ודחידה, דחי'. אהבה התלוי' בדבר, בי' בחי' באהבה שאינה תלוי' בדבר.
פעולות חיי' על נה"ב, מסי'נ אם שייך בנה"ט. התעוררות דעשיית ועבודה
דכל השנה.
- 36 **פרק ו**.....
התבוננות בבחי' כללות, פעולתה וחסרונותיה. חקיקה מבחין, מבפנים. סיבות
להתקררות ההתפעלות. מדה טרסית שעל כל אחד לברר.
- 45 **פרק ז**.....
עבודה שלעילא מדרגי'. התפעלות בלי שייכות לנה"ב וסיבת הדבר. עבודה
מסודרה. דור המדבר ושנכנסו לארץ. המום מהניל.
- 51 הוספה. מכתב כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע.....

ב"ה

... והנני מוסר בזה על יד מערכת, „אוצר החסידים“ את הקונטרסים של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע, הידועים בשם „קונטרס עץ החיים“ ו„קונטרס העבודה“, להדפיסם ולהפיצם, ובתור מכוא לקונטרס עץ החיים מצורף בזה מכתב משנת תרצ"ב.

אין הזמן גרמא לתאר, באריכות הדרושה, את המצב בשנים האחרות שעברו מעת שפרסם הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את קונטרס התפלה ואח"כ את הקונטרס ומעין מבית ה', עד כתבו את הקונטרס עץ החיים וקונטרס העבודה, אשר תיאור זה ה' מפיץ אור בהיר על הסיבות שגרמו להופעת הקונטרסים האלו בזמן ההוא, ותקותי אשר גם זה יתפרסם, כי עת לכל חפץ.

והנה דברי צדיקים חיים וקיימים לעד, וכל האמור בקונטרסים הנ"ל תורת חיים היא והוראה בחיים לכל בני ישראל ובפרט לתלמידי כל הישיבות, ד' עליהם יחיו.

כבר מלתי אמורה זה כמה פעמים אשר הפתנם „אמעדיקע איז אנדערש“ — בלימוד זכות על עצמו בעניני תורה, מצות ויראת שמים — שקר מוהלט הוא. וביתוד בנוגע להנוער אשר במדינה זו ובפרט בנוגע לתלמידי והניכוי הישיבות — הרי פה, כמו בכל מקום, לכם ער לכל הגה ומלה היוצאת מן הלב בהתעוררות של יראת שמים, וחיוזוק התורה והרת.

יש שמטעים את עצמם לאמר: בכדי לקרב את הנוער לתורה ומצוה, עלינו להרבות עליו בתהלות ותשבחות ולהזהר מדברי מוסר אזהרות ותביעות. אבל האמת כי נהפוך הוא. השומע מרגיש כי מדברים אליו בשפתי הלכות ודברי חנופה, ולא בדרך השקר זו יקרבו אותם לתורתנו תורת אמה ומצוה ד' אלפים אמת.

ימים יבואו ודור הצעיר יבוא בתביעה נפשית אל כל מנהיגו ובפרט אל מנהלי הישיבות וראשיהם, לאמר:

מפני מה לא הוכחתם אותנו על דרכנו.

מפני מה לא אמרתם לנו את האמת, אמתה של תורת אלקים חיים, כמילוואה.

מפני מה לא הוריתם לנו את דרך החיים בחיים היום יומים, לאמר:

איך עלינו להתפלל בכל יום לפני אבינו מלך מלכי המלכים הקב"ה.

איך עלינו ללמוד את תורתנו, וכמצווה עלינו „באימה ביראה ברתת וכזיעה“.

איך עלינו לקיים מצותיו, וכמצווה עלינו „בשמחה ובטוב לבב“ אשר עבודה גדולה היא (*).

ומה נאמר וכמה נצטרק ביום ההוא?

עלינו כולנו, ועל הנהלות הישיבות ביחוד, לסדר את עבודתנו ובפרט להתאים את תכני לימודי הישיבות והנהגותיהם, באופן שיהיו הישיבות לא רק מקום שם מלמדים מלאכה נקי' איך להיות למדן, רב, ר"מ וכיו"ב, אלא שתהי הישיבה בית חינוך אשר שם מחנכים את התלמיד להיות יהודי שלם בנופו (מצות) בנשמתו (תפלה) ובתורתו, וכל רואיו יכירו אשר בו נתקשרו כל התלת דרגיו „ישראל אורייתא קוב"ה, וכולהון גליא וסתים“ ...

הדו"ש ומברכם

קונטרס העבודה

מבאר ענין העבודה שבלב זו תפלה, לקרב ולדבק נפשו
באלקות ולברר ולזכך את הנה"ב, שעז"נ וידעת היום
והשבות אל לבבך, חז"ע ואהבת כו' בכל לבבך בשני
יצריך כו' :

הנה כל העבודה והיגיעה של עובדי ה' בתפלה הוא לכוא למדת האהבה.
כי התפלה כללות ענינה הוא ב' דברים, הא' לקשר ולדבק נפשו
באלקות, וזהו מה שתפלה הוא ל' התחברות וכמו התופל כלי חרס דהיינו
התקשרות והתחברות נפשו באלקות, ועש"ז נק' התפלה סולם וכמ"ש
סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ואי' בזה סולם דא צלותא שע"י
הסולם התפלה מתעלה נר"ן שבנפשו עד שראשו מגיע השמימה, היינו
התקשרות עצמות הנשמה בחי' נשמתא לנשמתא כמקור הוצבה בעצמות
איא"ס ב"ה בתפלת שמו"ע, שגם הנר"ן עולים ונכללים בהתקשרות זאת.

(ועל"ית והקשרות הנשמה הוא ע"י העבודה בכל מדרי' שבה בפרט.
תחלה העבוד' דבחי' נפש בבחי' הודאה וכמ"ש במ"א ענין הביטול
דהודאה. וכן קיום התומ"צ בפו"מ בסו"מ וע"מ, שזהו העבודה דבחי'
עשי' כנודע. ועי"ז עולה לבחי' היצי' היינו שיעלה ויגיע להעבודה דבחי'
רוח בחי' התפעלות המדות, וגם בחי' נפש מתעלה בזה וכענין התכללות
העשי' ביצי', והיינו דההודאה היא במדרי' עליונה יותר וכידועה ביותר
איך שצריך להודות והידיעה בהמדרי' שמורה בזה ובבחי' הרגש פנימי
יותר (גם י"ל דיש הודאה כללית וכמו מודה אני לפניך כו' שהודאה זו
אינה במדרי' פרטיות באלקות כ"א הודאה כללית לאלקות וכן הביטול
ונתינת עצמותו בהודאה זו אין בזה איוה ענין פרטי כ"א מה שבכללות
מציאותו הוא נותן א"ע לאלקות בהודאה זו (ויש בזה יתרון מעלה בעצם
נתינת עצמותו שהיא אמיתית יותר מהנתינה באיוה ענין פרטי, והוא לפי
שהענין הפרטי הוא למעלה ממדריגתו משא"כ הנתינה לאלקות בכלל
(שלמעלה ממדרי' פרטיות) זה קרוב מאד לכאו"א מישראל. וגם יש בזה
יתרון מה שהנתינה הוא בכל מהותו, ולכן באמת הודאה זו היא יסוד

ה ע ב ו ד ה ב כ ל מ ד ר י' ש ב ה : ראה תורת שלום סי' השיחות שיתח
שמח"ת תרס"ו פרק ג.ה. — ולהעיר ג"כ מדרך חיים (ח"ג משער התשובה לארומ"ר
האמצעי) פ"ב ואילך. קונטרס ההתפעלות להג"ל ועוד.
ה ב י ט ו ל ד ה ר ד א ה : ראה שער ל"ג בעומר (בסדיר). ד"ה קול דודי
דשנת תרס"ח. ד"ה ויהם כלב, הרד"ע.

העבודה דכל היום וכמ"ש במ"א) וזהו העבודה דעשי' בכחי' נפש שהיא בחי' הודאה כללית לבד (ובפרטיות בתפלה הוא עד ב"ש). אמנם יש הודאה פרטית היינו במדרי' פרטיות כמו בענין יחו"ע אך שכולא קמי' כל"ח, דאמיתית השגה זאת היא רק בנשמות גבוהות אשר עבודתם היא בכחי' הביטול דיחו"ע, אך בכאו"א מישראל צ"ל ביטול זה וכמ"ש בקונטרס עה"ח פ"ז, רק שבדרך כלל הוא בכחי' הודאה לבד ומ"מ בהודאה זו יש בחי' ידיעה והשגה ובחי' הרגש פנימי כו' וכמ"ש פז"ח. ועם היות שהידיעה הזאת אינה אמיתית כי אמיתית הידיעה דבחי' יחו"ע היא שכאת בכחי' התאמתות דוקא שזו"ע ראית עין השכל כנודע, ועכ"פ בכחי' השגה פנימית דבחי' פנימיות כינה (דעש"ז נקרא בינה כלה עילאה בחי' אישתיצי גושמא כו' וכמ"ש במ"א) אבל מה שיודע ומשיג הענין בכחי' היצוניות ההשגה אין זה השגה אמיתית בענין הזה, מ"מ ה"ז בא בכחי' ידיעה והרגש פנימי (שבה יש יתרון בהודאה זו לגבי ההודאה כללית הנ"ל. והיא דרגא בעבודה משא"כ הודאה כללית הנ"ל אינה בחי' דרגא עדיין כ"א הוא יסוד העבודה וראשיתה כו') ובחי' הודאה זו י"ל שזהו עליית מדרי' נפש והתכללותה במדרי' הרוח או גם למעלה מזה).

וע"י אמיתית העבודה בכחי' רוח ה"ה עולה אח"כ לעולם הכריאה, והיינו שיעלה ויגיע למדרי' נשמה שהיא העבודה דבחי' המוחין וגם בחי' רוח עולה ונכלל בזה כהתכללות היצי' בעולם הכריאה כו'. והענין הוא דהנה במש"ב פל"ח ול"ט מכו' דהעבודה בכחי' דו"ר טבעיים עולה בעולם היצי' ודו"ר שכליים הם בכרי', ולכאורה נראה דהיינו האהוי"ר שבהתגלות הלב הבאה ע"י התבוננות כו', אך באמת נראה הכוונה שם דדו"ר שכליים המה נעלים הרבה יותר מהאוי"ר הנ"ל, והמה מה שבאים בדרך ממילא מההתבוננות כגדולת או"א"ס כ"ה כו', וממש"ש בפל"ט אך היינו דוקא נשמות ממש שהן בחי' מוחין דגדלות א"ס כ"ה אבל בחי' הרוח של הצדיקים וכן שאר כל נשמות ישראל שעבדו את ה' בדו"ר המוסתרת בלב כללות ישראל כו', הנה ממש"א גבי נשמה שהיא בחי' מוחין דגדלות וממה שכותב בב' חלקות בחי' הרוח של הצדיקים והעבודה דשאר כל נש"י בדו"ר המוסתרת דהיינו דו"ר טבעיים, נראה בפרטיות המדרי' דנפש רוח ונשמה, דהאחבה המוסתרת אשר כך יאתה להן כו' המכו' כמש"ב פט"ז היא בחי' נפש לבד להיות שהאחבה אינה מה שהפין באמת כ"א בכחי' הסכס לבד (וגם ההשגה המביאה לזה אינה השגה גמורה) (והסכס זה אינו כמו ההסכס הנשאר אחר האחבה בתפלה שהוא בכחי' רושם לבד השייך להקיום בפועל כל היום, משא"כ ההסכס דכך יאתה לו הוא בכחי' היות והרגש יותר ומ"מ ה"ז רק בכחי' הסכס לא שחפין באמת כו') וממש"ש וגם נפשו ורוחו אשר

בקרבו כו' נראה שזהו התכללות מבחי' נפש ורוח (ולא כענין התכללות הנ"ל דהיינו שהנפש נכלל בבחי' רוח וכאן הוא התכללות מדריגתן, ר"ל דבהתכללות הנ"ל הנפש הוא בחי' הודאה, רק להיותו עומד בעבודתו במדריגת רוח, או גם למעלה מזה, לכן ההודאה היא במדרי' נעלית כנ"ל, וכאן ההתכללות הוא שהנפש והרוח הן במדרי' אחת, והיינו שזה מדרי' גבוה יותר במדרי' הנפש שהוא כמו בחי' רוח (אבל אין זה אמיתית בחי' הרוח) וזהו התכללות מדריגתן) ומכל מקום הוא בחי' נפש, רק שזהו בחי' נה"י (שנקרא ג"כ נפש כנודע בענין תלת שליטין אינן מוחא לכא וכבדא שהן חב"ד חג"ת נה"י) שלמעלה מבחי' המל' (שזהו בחי' הודאה).

והאיהוי"ר שבהתגלות הלב שבאה מהתבוננות בגדולת ה' שאוהב את ה' וחפץ באמת לדבקה בו בתשוקה מורגשת בלב זהו בחי' רוח, וההתבוננות בזה הוא במדרי' באלקות ששייך בהם השגה והוא בהאור וחיות אלקי הבא בבחי' התלכשות בעולם להוות ולהחיות את העולמות ובר"כ בבחי' ממכ"ע שבכ"ז שייך בחי' השגה גמורה כמ"ש בלקו"ת ד"ה וידעת דרוה"ר, והעבודה בזה הוא לייגע א"ע ביגיעת נפש ויגיעת כשר בהשגה והתבוננות זו לידע ולהשיג הענינים היטב לא בידיעה כללית לכד כ"א בידיעה פרטית ועמוקה בעומק ואמיתת הענינים האלו ויתקע ויקשר דעתו בחווק בזה להיות הענין נרגש היטב כמוחו ולבו ועי"ז יתעורר באהבה אמיתית לה' ית' ובתשוקה מורגשת בהתגלות לבו לדבקה בו ית'. והנה עם היות דעבודה זו היא בבחי' המוחין בבחי' השגה והתבוננות טובה כנ"ל מ"מ ה"ז בחי' רוח להיות שהעיקר כאן הוא התעוררות המדות שבלב, וההתבוננות היא לעורר את המדות. והגם שהוא כהשגה גמורה ובהעמקת הדעת מ"מ כ"ז הוא בחי' חיצוניות המוחין כמו שהן בלבושי השגה שזהו בחי' המוחין השייכים אל המדות. ועמ"ש כס"י בשבת ברכות * בפסוק השמים מספרים ועמ"ש בדרוש תקעו עת"ר ד"ה וזאת התרומה. והביטול בזה הוא הביטול שמבחי' המדות דהיינו ביטול היש לא הביטול דמוחין שלמעלה מבחי' ביטול היש לכד כו' (וזהו היא עבודה שבלב שעז"ג וידעת היום והשבות אל לבבך דוקא, דאהוי"ר שבהתגלות הלב הן מצות אהוי"ר שנצטוינו עליהם. והן השייכים לקיום התו"מ רמ"ח מ"ע ושם"ה ל"ת כמ"ש במש"ב פ"ד ופ"מ וככ"ד, ובהם וע"י דוקא הוא בירור וזיכוך הנה"ב, והוא מדת כל אדם אשר כאו"א מהויב לידע את ה' לייגע את עצמו בהשגה והתבוננות כדבעי למהוי ולהעמיק דעתו בחווק ולהתעורר באהבה וחפיצה ותשוקה מורגשת בלב להיות לבו חפץ באמת באלקות (ועי"ז הוא בירור וזיכוך הנה"ב כו') ולדבקה בו ע"י קיום התורה והמצות כו').

אמנם בחי' נשמה היא בחי' המוחין וכמ"ש נשמת שדי תבינם, והוא ההשגה וההתבוננות בבחי' פנימיות המוחין דהיינו בבחי' הפשטה מלבושי החשנה כ"א בעצם הענין האלקי כמו שהוא שמאיר הענין האלקי בגילוי במוחו בבחי' גילוי אור רב ומתקשר ונדבק מאד במוחו כהאור האלקי (והאות ע"ז הוא שמתבמלים אצלו כל חושי ההרגש המבעי' מחמת הדביקות בהאור האלקי המאיר בגילוי במוחו כו') והשגה זו היא למעלה מבחי' המדות (והיא העבודה בבחי' המוחין בבחי' התאחדות ובבחי' דביקות בהאור האלקי, והביטול בזה יש בו חילוקי מדרי' כמו שית' בסמוך. מ"ם ה"ז למעלה מבחי' ביטול היש להיותו בחי' פנימי' המוחין כו'). רק שהאור מתפשט ומאיר גם בלב (דכאשר האור האלקי מאיר בגילוי אינו בבחי' הגבלה להיות דוקא במוח ולא בלב ואינו מתעלם במיצר הגרון לכן מאיר גם בלב כו' כמ"ש במ"א) וגם הלב מתפעל בזה בדרך ממילא שא"צ לעשות ההתפעלות והאה' בלב כ"א בא ממילא מהגילוי אור, והיא ג"כ בבחי' דביקות לא בבחי' התפעלות כ"כ. והוא בבחי' גדלות המוחין וגדלות המדות כו' (ובכללות זהו ציור קומה דבחי' מוחין להיות שגם המדות הן כמו המוחין דהיינו לא בבחי' מורגש ובבחי' התפעלות כ"א בבחי' אחדות ודביקות כו') (ובמ"ש"ב פל"ט כ' שאהבה זו נק' רעותא דלכא. וע"פ פשוט הוא מה שלבו חפץ באמת כו' והיא האהבה בהתגלות הלב כו' ועמ"ש בלקו"ת שה"ש בד"ה הנך יפה בענין רעיותי. אמנם י"ל דפי' רעותא דליבא הוא מה שהלב חפץ ממילא ולא האהבה העשויה בלב ע"י ההתבוננות בבחי' חיצוניות המוחין שזהו האהבה שע"פ מו"ד כו' וכמ"ש בד"ה זכור בתו"א פ' תצוה).

והנה נת' דהעבודה בבחי' פנימיות המוחין דהיינו ההתבוננות בעצם הענין האלקי היא בחי' נשמה. אמנם יש בזה חלוקי מדרי', דכאשר החשנה בעצם הענין האלקי בא לאחר ההשגה תחלה מלבושי השגה, דהיינו שאין ביכלתו לתפוס ולהשיג איזה ענין אלקי כמו שהוא בעצם, כ"א כאשר מתלבש תחלה מלבושי השגה דהיינו שבא הענין אלקי בענינים המציירים אותו בדכררים המושגים (כמו בחי' ז"א בענין המדות המושגות ובחי' חו"ב בענין ידיעה והשגה ובחי' ממכ"ע כמו הנשמה שממלאה את הגוף וסוכ"ע בבחי' רצון וידיעה כללית כו' וכה"ג) ובענינים המכארים את הדבר המושג (כמו מציאות ענין המדות וענין הידיעה וכו') שבהם מכין ומשיג את הענין האלקי איך ומה הוא, ובפרטי הענינים שבו, דא"א להיות השגת דבר מבלי שיפרט אותו לפרטים שהמה מכארים את הענין, וכ"ז בא בהסכירים וגם כמשלים שבהם וע"י מכין ומשיג את הענין היסב, ואח"כ שולל ומפשיט ומניח את הענינים שבהם הוא משיג את הענין ובא אל עצם הדבר המושג איך שהוא מכין אותו מכל הענינים הנ"ל, והיינו שבא אל עצם הענין המושג איך ומה הוא ומפשיט אותו מנשמיותו (היינו מהציור המושג) שהרי

זהו ענין אלקי שאינו כלל באופן וציור כזה בעצם המהות, ואחרי הידיעה איך שבכלל האלקות מושלל מענינים המושגים לנו, יצייר הענין המושג איך שהוא באלקות (וגם בהעבודה בבחי' היצוני' המוחין צ"ל הרגש זה שההתעסקות שלו הוא בענין אלקי היינו שמכין ומשיג ענין אלקי, ולא כמו בלמוד שהוא מרוד בחשכלי רק להכין את הענין ולהשיגו. ובהתבוננות הנה עם השתדלותו להכין את הענין היטב שיונח כמוחו כהנחה מוכה יהי' אצלו הרגשה זו תמיד (הרגשה קרובה במוחו) שהתעסקותו הוא בענין אלקי, ומ"מ אין לו מושג עדיין כלל בעצם ענין האלקי איך שהוא רק כמו שהוא בלבושי השגה שזאת היא השגתו ועבודתו וכמשנת"ל שזו היא עבודה שבלב ושהיא מדת כל אדם כו', ומה שנת' כאן הוא שמתוך ההשגה הנה ע"י ההפשמה והשלילה בא אל המושג בעצם הענין האלקי איך ומה הוא. וזה מובן שאין הכוונה כאן על ענין ידיעת השלילה המכו' במ"א).

ואחכ"ז מאחר שע"י ההשגה בבחי' התלכשות בא אל עצם ענין האלקי הנה עם היות שזהו בדרגות דמדרי' נשמה, מ"מ אינו מאיר בזה עצם האור בגילוי ממש, דלפי שבא לזה ע"י לבושי ההשגה הנה גם כשמפשיט אותו אינו מופשט לגמרי והוא מלוכש עדיין בלבוש דק מלבושי השגה. והיינו שגם לאחר ההפשמה והשלילה מהציור המושג הוא מ"מ משיג ומרגיש את הענין באחיזה קצת בהציור המושג (כי באמת אין ביכולתו לתפוס ולהשיג ענין אלקי בלי שום לבוש) וע"כ גם השגה זו הנם שהיא במדרי' פנימיות המוחין יש לה שייכות אל המדות (היינו אל חוש המדות בבחי' התפעלות ומורגש קצת, ולא כ"כ כמו בבחי' היצוניות המוחין אבל מ"מ אינו יוצא עדיין מבחי' התפעלות ומורגש) וכן בענין המדות עם היות דהתפעלות המדות באים בבחי' סמילא מ"מ אין זה שהאור מאיר בלב כמו במוח כ"א מה שהלב מרגיש את האור והגילוי שבמוח ונמשך אחר המוח כו', וממילא המדות אינם בבחי' גדלות ממש להיות בבחי' דביקות ממש אחר שאינו מאיר בהם האור ממש רק מה שנורגש כו' ה"ה בבחי' התפעלות קצת ורק שמשותים קצת אל בחי' המוחין כו' (ר"ל אל אמיתית בחי' המוחין שיתבאר בסמוך). וי"ל שזהו מדרי' רוח העולה ונכלל במדרי' נשמה היינו שמדרי' הרוח משתווה קצת אל מדרי' הנשמה כו'.

אמנם מי שהוא במדרי' נשמה הוא שיש לו בעצם חוש באלקות ותופס ומשיג ענין אלקי כמו שהוא בעצם לא ע"י לבושי השגה (ובחי' זו היא ג"כ כמו שהאור האלקי ירד להאיר בבחי' צמצום כדי שיוכלו שכלים נבראים לקבל מהם חב"ד לידע את ה' ולהכין ולהשיג כו' כמ"ש בספ"כ פל"ט, ומ"מ היא הידיעה וההשגה בעצם הענין כו') ומאיר אצלו האור האלקי בגילוי ממש כמוחו באופן שהוא למעלה מבחי' המדות מצד האור והגילוי שבזה כו', והאור מאיר בלב ג"כ ומתעורר גם בלבו באהבה ותשוקה נפלאה אבל אין זה בבחי' התפעלות ובמורגש

כ"א מה שנמשך ונדבק מאד באלקות כו' והוא בחי' גדלות המדות שמשתנים אל המוחין. והביטול בזה עם היות דכללות הביטול דבי"ע הוא בחי' ביטול היש לבד מ"מ הביטול דבחי' נשמה הוא בבחי' דביקות ובבחי' יחוד יותר לא בבחי' התפעלות ומורגש, משא"כ בחי' רוח גם במדרי' העליונה הנ"ל הוא בבחי' מורגש קצת, וגם זה לא כמו בהעבודה בבחי' חיצוניות המוחין שהוא בבחי' רעש ומורגש ממש כו', וי"ל דכמו שעולם הכריאה אינו בבחי' יש עדיין כ"א בחי' אפשרי המציאות דהיינו רק מה שנותן מקום ליש אבל יצי' הוא בחי' יש כו', וכמ"ש במ"א, כמו"כ הוא התפרש בהביטול שלהם דהביטול הוא לא בבחי' יש ומורגש רק שנותן מקום ליש בזה שאינו בבחי' ביטול במציאות ממש כמו בבחי' יחו"ע, והביטול דבחי' רוח הוא בבחי' יש ומורגש (זו"ע ביטול היש דיש המתבטל הוא ברעש והתפעלות וכמו עצים הנשרפין שהן ברעש, וגם בהביטול שלו הוא בבחי' יש שזו"ע המורגש כו', והכל ענין א') (במ"א מכו' דפסוד"ז הוא ההילולים ותשבחות מענינים שהן למעלה מהשגה וכמו המהלל ומשבח את המלך בעוצם גדולתו שאין לו שום השגה כגדולת ורוממות המלך כו' והוא העושה בחי' החקיקה מכווץ שמתרומם נפשו במדרי' גבוה ועליונה יותר כו', ואין זה סותר למשנת"ל דרוח הוא בחי' האהבה שע"פ טו"ד שכהתגלות הלב, כי יש כמה מדרי' בבחי' רוח, וגם בענין הנ"ל אין הכוונה שזהו כלי השגה והתבוננות כלל, כ"א שהענינים המבוארים בפסוד"ז דכללות ענינם הו"ע בריאה יש מאין דעצם וגוף הענין הזה הוא למעלה מהשגת הנבראים גם לא בבחי' ידיעת המציאות כו', אבל מ"מ הרי יש בזה כמה השגות וכפרט בהאור וחיות אלקי שבא בבחי' התלכשות לתחיות העולמות דבזה הוא העבודה דלאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך כו').

והנה בחי' נשמה הוא ממוצע לבוא לעבודת עצם הנשמה שלמע' מסו"ד שזהו בחי' האלקות דנשמה וכמ"ש"א ותן בלבנו בינה להכין דהיינו להכין דבר מתוך דבר, דתוך דבר הוא בחי' ממכ"ע ודבר הוא בחי' סוכ"ע. וע"י ההשגה וההתבוננות דבחי' נשמה בבחי' ממכ"ע עי"ז בא לבחי' סוכ"ע דהיינו הידיעה וההשגה בבחי' הפלאות ורוממות א"ס ב"ה, איך שהוא מופלא ומרומם מהעולמות, ובידיעת עצם האוא"ם המופלא, והו"ע ידיעת השלילה והכרת הפלא' ובהי' ההתאמתו' דראיית עין השכל (וידיעה זאת היא למעלה מבחי' שכל המושג. ואמיתת הידיעה הזאת היא רק בנשמות דאצי' והן בחי' חב"ד דאצי' שלמעלה משכל הנבראים וכמ"ש במש"ב ש.ם. ובכל נשמה הוא בעצם הנשמה שהוא בחי' האלקות שבנשמה שלמעלה מבחי' שכל מושג כו') ובכ"ז נעשה בחי' יחוד ודביקות נפשו בעצמות אוא"ם ב"ה בבחי' ביטול

ש ע ו ל ל מ ה ב ר י א ה א י נ י כ ו י : ר א א ד י א א י נ ע י מ ד י נ ל ה ת ח פ ל ו
 ובהמשך יו"ט שריה רס"ו). מכתב ח"ק ביה"א אדמו"ר מהררי"צ ז"ע (מים טו ס"ח תתק"ץ)
 באריכה.

במציאות ממש, והו"ע וראשו מגיע השמימה בהשתחוואות דשמו"ע בבחי' ביטול במציאות ממש כו' ואז גם כללות נר"ן שלו מתעלה שהן במדרג' נעלות ומופלאות ביותר, כמו ההשגה שלו היא בענינים מופלאים יותר ועצם ההשגה היא עמוקה יותר ובאו"א לגמרי (ער נעמט גאר אנדערש א ענין אלקי) (וכמו במדרג' הנשמה הנ"ל כשתופס ומשיג את עצם הענין האלקי שלא ע"י לבושי השגה מתחילה הרי מוכן שע"י זה גם השגתו בבחי' חיצוני' הענין הוא באופן אחר מזה שמתחיל לתפוס הענין בחיצוניותו, דמאחר שיודע את עצם הענין ממילא השגתו בהענין היא גדולה ועמוקה ביותר, כן ויותר מכן לאין קץ בדיעת או"א"ס ב"ה המופלא ומרומם כו', שגם ההשגה היא נעלית ונפלאה ביותר כו') וכן המדות הכל הוא במדרג' גבוה ונעלית לאין קץ כו'. וכ"ז היא העבודה דתפלה בבחי' התקשרות ודביקות נפשו כאלקות בבחי' נר"ן שבנפשו ובבחי' נשמה לנשמה כו').

וזהו ג"כ מה שהתפלה נק' שפיכת הנפש וכמ"ש ואשפך את נפשי לפני ה' שהוא בחי' העלי' והרצוא לאו"א"ס ב"ה וכמו אליך ה' נפשי אשא (ולמעלה הוא מה שהמל' נק' תפלה וכמ"ש ואני תפלה והוא בחי' הרצוא דמל' דלמען יזמך כבוד כו' נהורא תתאה קארי תדיר לנהו"ע כו') והוא בחי' רשפי אש התשוקה והצמאון להכלל בעצמות או"א"ס ב"ה. והענין הב' בתפלה הוא בירור וזיכוך הנה"כ, שזהו מה שהתפלה היא במקום קרבן וכמ"ש אדם כי יקריב מכם קרבן כו' דהיינו הקרבת הנה"כ כנוודע. וי"ל שז"ע כוונת התפלה והדבור דתפלה, דלפעמים מכוואר דעיקר התפלה הוא כוונת הלכ והקול (והוא הדבור דתפלה) הוא לעורר את הכוונה וממשארז"ל סנד"ל קושר כתרים לקונו מתפלתיהן של ישראל ומכוואר במ"א שזהו מהאותיות דתפלה, משמע מזה דהעיקר הוא הדבור דתפלה. וי"ל ע"פ הנ"ל שהן ב' הענינים הנ"ל דכוונת התפלה היינו העבודה שמצד הנה"א בחי' עליית והתקשרות נפשו כו' והדבור דתפלה זהו מהבירור דנה"כ שבתפלה.

דהנה ידוע ההפרש בין אותיות התורה ואותיות התפלה דאותיות התורה הן אותיות דמ"ה ואותיות התפלה הן אותיות דב"ן והו"ע בחי' אכן ולבינה, דאכן הוא בריאה בידי שמים והן אותיות הבאות מלמעלה שהתורה נתנה באותיות אלו דוקא שהן כלים לגילוי בחי' ח"ע ובהם וע"י קוראים וממשיכים גילוי או"א"ס ב"ה דלכן צ"ל עסק התורה בדבור דוקא וכמ"ש בתו"א ד"ה ויראו את אלקי ישראל, ולבנים הם הנעשים בידי אדם והן אותיות התפלה שזהו דבור האדם, והיינו שאין זה אותיות הבאים מלמעלה כ"א אותיות הבאים מלמטה למעלה מהאדם המתפלל (דגם בשמו"ע שנא'

ו מ ב ו א ר ב מ א : ראה לקו"ת ביאור לדי"ה אלה פקודי ס"ד ועוד.
 ד ג מ ב ש מ ו ע : ראה סידור ד"ה אדני שפתי (בתפלת ריה). תורת חיים
 ד"ה אלה תולדות נח פכ"ח ואילך וסד"ה והאיש משתאה.

ע"ו אין מילין בלשוני רק אדני שפתי תפתח, הן מ"מ דבור האדם רק שהוא דבור הבא ממילא לא בכוונה ובסדר ע"פ השכל לפי שהביטל דתפלה הוא למעלה ממו"ד המושג כו' וכמ"ש במ"א) והן אותיות הבאים מקרב ולב עמוק מהקירוב שאחר הריחוק, והיינו בעסקו כל היום בהכחות הטבעיים שלו ומתקרב אח"כ בתפלה גם בהכחות הטבעיים שלו דלבי וכשרי ירננו כו', הנה אותיות אלו נעשים כתר לקונו וכמו העמדה שנעשי' מאבנים טובות ומאירות (וכמ"ש במ"ש כמ"א שבאבנים טובות יש שמאירות בעצם ויש שמאירות ע"י שמזדככות בפעולת הכוכבים וכנודע מענין שוחם וישפה) כך מאותיות התפלה שהן אותיות שנתבררו ונזדככו (ובפרטיות הן הדיבורים דכל היום ובכללות הן הכחו' הטבעיים שמשתמש בהם כל היום בעניניו הגופניים) ונעשים טובים ומאירים ונעשים בחי' כתר לקונו כו' (והו"ע יהי רצון כו' וכמ"ש במ"א). וכ' הענינים הנ"ל שבתפלה הם ע"י התעוררות מדת האהבה וכמשי"ת א"ה ולכן כל העבוד' דתפלה הוא לבוא לבחי' אהבה :

קיצור. כל היגיעה דתפלה היא לבוא למדת האהבה כי בתפלה יש ב' ענינים, הא' התקשרות ודביקות נפשו באלקות ולהעלותה בבחי' רצוא כו' והב' לברר ולזכך את הנה"ב, ושניהם נעשים ע"י מדת האהבה (ונת' ענין העבודה בבחי' גר"ן ונשמה לנשמה והתכללות כל אחת מהם במדריגה שלמעלה הימנה) :

ב) והנה זאת ודאי אשר צ"ל גם יראה ואדרבה היראה היא מוכרחת להיות בכאו"א ממש שא"א להיות בלעדה והיא גם התחלת העבודה ויסודה אמנם לא זו היא העבודה והיגיעה דתפלה. דהנה היראה המבורחת להיות בכאו"א הו"ע יראת חסא, והוא שירא לעשות כל דבר שהוא נגד הוי' ורצונו ית' ולא דוקא בדבר חסא ועון כפו"מ כי אם ההגדרה בהחוישים שלו להיות עוצם עיניו מלראות ברע ואומם אונו משמוע דבר רע, והיינו שחוש הראי' שלו אינו פתוח לראות כל מה שלפניו וכ"ש בראי' והסתכלות האסורה (אשר באמת הראי' וכ"ש ההסתכלות היא הסבה הגורמת לכל דבר רע והיא המביאה לרע גמור ר"ל וכמא' עינא ולבא תרין סרסורין דעבירה העין רואה והלב הומד וכל המסתכל כו' סוף בא לידי עבירה, וכנודע דעיקר התענוג הוא בחוש הראי' והסומא אין לו תענוג בשום דבר וכמ"ש במ"א בענין שמחנו כימות עניתנו, וע"כ הראי' מעורר התענוג שכנפש, ולכן אנו רואים שגם בעובדי ה' הרחוקים לגמרי מכל דבר רע הנה ע"י הראי' מתעוררים ומתפעלים קצת (לבד באותן שהעבודה פועל בהם שלפי שעה עכ"פ חמה מופשטים מן הגשם שבעת ההיא אינם מתפעלים משום דבר)

ו כ מ"ש ב מ"א ש ב א ב נ י מ : לקיחת ד"ה ושמתי כדכד (השני) סיג.
ד"ה ולקחת את שתי, רס"ה.

ו ה ו"ע י ה"ר : לקיחת שה"ש ד"ה מה יטו פעמיק.
ו ה ס ו מ א א י נ ל ו : להעיר מיומא עה, ב.

רק להיותם עובדי ה' אין זה עושה בהם איזה חקיקה ח"ו כ"א הוא בהעברה בעלמא ומיד יקשר א"ע אל מה שהוא מקושר ונשכח הדבר מלבו. אבל אותם שאינם עובדי ה' כדבעי ה"ה נלכדים בפח הזה והיא המביאם לכל דבר רע ר"ל ומוריד אותם לשאול תהתית ה' ישמרנו ויציילנו. וכל מי שחש לנפשו שלא להביאה לידי טומאה ר"ל יגדיר א"ע בחוש הראי'. ואם הדבר קשה לו יתגבר על עצמו בכל תוקף ועוז וידע אשר ממש בנפשו הוא ואם לא יגדיר א"ע בזה כל עבודתו כאין וכאפס נחשב ולא יפעול דבר ביגיעתו ועבודתו ואדרבא ירד ר"ל מטה מטה, וע"כ יתגבר כארי להגדיר א"ע בכל תוקף ועוז וגם אם יהי' ניכר אל יחוש לשיחות בנ"א, והלא בדבר הנוגע לחיי הנפש כגשמויות אינם מכיטים על שום דבר וכ"ש בהנוגע לחיי הנפש הרוחני, והכבודות בזה היא רק בעת הראשונה שצריך להכביד ע"ע ולהתגבר על טבעו ורצונו וכמשך הזמן יתרגל כו'. ובהגדרה זאת ימצא מנוח לנפשו מכמה רעות וכלבולים ואז יוכל לעבוד עבודתו. וביגיעתו יפעול ישועות בנפשו בעזרתו ית'.

והנה ישנם בנ"א אשר רחוקים המה מאיזה דבר רע בפועל ח"ו, אבל לבם מושך אותם לראות ולהכיט וההבטה היא כמו בקר רוח ואינו מרגיש בעצמו בעת נעישה איזה התפעלות, ובאמת סיבת המשיכה הוא מפני שתענוג נפשו בעצם הוא מקושר בזה (וע"ד המבו' בענין א"י באיזה דרך כו'), שיכול להיות דבכחות הגלויים הוא בעסק התורה ועבודה ועצם נפשו היא בתוך הקלי' והסמ"א כו' כן הוא בדבר הזה שגם שהוא רחוק מרע בפו"מ ואדרבא הוא עושה טוב בכחותיו הגלויים. מ"מ עצם תענוג נפשו הוא משוקע ומקושר בענין רע ר"ל וזאת היא סיבת המשיכה אל ההבטה וההסתכלות) וההבטה עם היותה בקר רוח לכאורה הנה היא עושה רושם וחקיקה גדולה בנפש ולא תעבור בלי התעוררות רע בהתגלות ר"ל (וענין הקרירות בזה באמת הוא מחמת עוצם טרדתו בההבטה והוא כח התענוג הנעלם שבנפשו שבא בהראי' וההבטה והיא כמו נקודה ומקור הרע ר"ל. וכנודע שבנקודה המקוריית אין בזה התפעלות בהתגלות) והיא מתפשטת ומוציאה להתגלות עומק הרע ר"ל והשי"ת ישמרנו מכל רע. ורו"ל אמרו מראות עיניהם של הצדיקים מעלים אותם לגדולה והוא ענין לאסתכלא ביקרא דמלכא בבחי' דביקות נפשו בעצם התענוג שבו בכחי' עצמות אור א"ס כ"ה וההיפך הוא בלעו"ו כו'. והחובה היא על כל אדם להתגבר על עצמו ולהגדיר א"ע בחוש הראי' ובוה יציל את נפשו מן הרע ואז תהי' עבודתו רצו' ויפעול ישועות בנפשו ויעלה מעלה כו'.

וכן בחוש השמיעה אוטם אזנו משמוע דבורים האסורים כמו דברי הוללות וליצנות וכל דבר שאינו הגון וכשארז"ל בכתובות ד"ה

ו ע ד ה מ ב ו א ר : ראה לקו"ת קיצורים לד"ה ולא תשכית (בסוף ויקרא).
ד"ה אשרגו. תרצ"ו (גופם בקונטרס לב).
ו ל א ת ע ב ו ר : להעיר ממשנה זבים פ"ב מ"ב ראה עד שלא תהרה.

מע"א ע"פ ויתד תהי' לך על אונך, וכן גם דברים בטלים שגם המה פועלים פעולה רעה בנפש וכמשארז"ל שם אל ישמע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה לאזניים, הרי שגם המה כו' לנפש כו'. וכן ההגדרה בדבור שלא ידבר דבורים האסורים כמו דבורים הנ"ל ולה"ר ורכילות וכה"ג ולא דברים בטלים ולא ירחיב פיו ולשונו בשום דבר. וכד"כ הוא מוגדר בכל החושים והכחות שלו מפני פחד אלקים שעליו. והו"ע קבלת עומ"ש, כי ההיפוך מזה הוא פר"ע. והוא ההולך בשרירות לבו למלאות תאוותיו לכל אשר ירצה. ולא דוקא בדבר תאוה בפועל כ"א גם הפתיחה בחושים שלו לדבר כל מה שעולה על רוחו גם דבור האסור וכן לשמוע ולראות הכל שהן השערים והמקורים המביאים לידי תאוה ולידי רע גמור ר"ל כנ"ל. וסבת הפתיחה הזאת הוא מפני פריקת עול מ"ש שהוא כמו חפשי לעצמו (בל"א זייער פריי ביי זיך, ער פילט קיין עול אויף זיך) ומשו"ז יעשה מה שלבו חפץ. וכמו במבטע בנ"א הרי אינו דומה האדם כמו שהוא בכיתו בפ"ע וכמו שיושב עם אחרים וכ"ש עם גדולים ומזוכים ממנו שמעציר א"ע בכל הכחו' שלו ועל כולם בחשבון יבוא איך לעמוד ולישב ואיך לדבר אבל בכיתו כשהוא לעצמו לא יתחשב כלל ויטה על צדו או ישכב וידבר ככל העולה על רוחו. וכן הוא ברוחניות הפתיחה בהחושים שאין מעצור לרוחו לראות ולהביט וכו' הוא מפני שאין עליו עומ"ש כלל שאינו נרגש בו כלל (גם לא בהעלם) עול האדון אדון כל הארץ ב"ה אשר מיוחד מלכותו ית' עלינו בפרט לכן יעשה כל מה שיחפץ ומשו"ז לא ישים פחד אלקים נגד עיניו כלל וכלל, והיינו שלא יפול לבו ולא יחוש כלל על שזהו נגד רצון ה' ואשר פוגם בגשמתו לשחתה לגמרי ר"ל.

אבל כשיש עליו עול מלכות שמים ה"ה מוגדר ומכוון בכל החושים שלו וכמו העבד שהוא מכוון תמיד מפני עול האדון שעליו ואין לו שום חפשית ופתיחה בעצמו (ער איז ניט פריי און ניט אפען ביי זיך נאך שטענדיג פארקוועטשט און ווי פארצאמט) מפני שנרגש בו תמיד עול האדון, וגם כשהוא מרוחק מן האדון אינו יוצא מן העול הזה הנרגש בו תמיד והוא מורגל בעול הזה שאינו כבד עליו כלל ואינו יודע אחרת כלל וכמ"ש במ"א, וכמו"כ הוא בעול מ"ש שנרגש בו תמיד שיש לו אדון עליו, והרגש זה אינו בהתגלות בהכחות כ"א הרגש נעלם שיש עליו עול המכוון אותו ומגדיר אותו בחושים שלו לכלי להתפשט בהם נגד רצון ה' ח"ו, וכמו"כ יהי' פחד אלקים תמיד לנגד עיניו שירא למרוד בממ"ה הקב"ה כו' (דעומ"ש ויראת המא ויראת אלקים הכל א' רק דעומ"ש הוא בהעלם ויר"ח ויר"א הוא בהתגלות דהיינו התעוררות נגלה בהכחות, ולכן עומ"ש הוא מה שפועל בדרך ממילא, היינו שהוא מוגדר ממילא בהכחות והחושים כמו שאינו רואה ואינו שומע וכו' וכמו"כ אינו מתאוה או אינו כועס מפני עול מ"ש שעליו והיראה היא

במקום שצריך התגברות לגדור א"ע והיינו שמגדיר א"ע מפני היראה ופחד אלקים שנגד עיניו, ויראת אלקים היא בהתגלות יותר מיראת חטא, והיינו שיש בזה יותר הרגש אלקי הכא ע"י איזה התכוננות באלקות וכמשי"ת בענין יראו מה' כל הארץ כו').

וכמו התגדרה בחושים הנ"ל כן הוא התגדרה בחוש המחשבה שלא לחשוב מהשבות זרות ולא יביא א"ע לידי הרחוק מפני פחד אלקים כו'. והנה לכאורה סיבת המח"ז והרהורים רעים הוא מחומריות המדות טבעיים דמפני שמתאווה בלבו דבר תאוה וחמדה ה"ז עולה מן הלב אל המוח לחשוב ולהרהר בזה וכאשר פועל זיכוכ המדות הטבעיים שלו שאינו מתאוה דברים חומרים ממילא אינם נופלים לו מחשבות והרהורים כו'. וכמו שאנו רואין בחוש דכאשר פועלים בעבודה הכנעת המדות טבעיים יעבור משך זמן שלא יפלו לו מחשבות זרות כלל, וכאשר מתרפים בעבודה ומתגברים המדות בחומריו' באים המחשבות המבלבלים כו' (והנה בחומריות המדות ותאוותם יש כמה פרטים וכאו"א יודע בנפשו איזה ענין פרטי מגיע לחלקו לברר ולזכר, אך בד"כ הכל תלוי בתאוה אכילה וכמא' אין ארי נזהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר וכמא' מלי' כריס' זינא בישא וכמ"ש וישמן ישורון כו', והיא הסיבה הגורמת לכל המדות רעות וכמ"ש ויאכל וישת ויקם וילך שיצא מעולמו כו', וכמו בן סו"ם שנידון ע"ש סופו כו' (ולאו דוקא בלסמיות אלא בכל המדות רעות). וזיכוכ המדה הרעה הזאת הוא המסייע והמקיל וזיכוכ כל המדות כי בחלישות המדה הזאת היינו שאינו למלאות תאוות נפשו נחלשים כל המדות).

אך הענין הוא דמחשבות אלו הן הבאים ממילא מן הלב אל המוח להרהר שהן התפשטות המדות וע"י העבודה והיגיעה שמזכך את המדות ממילא אינם נופלים המח' כו' כנ"ל. ולהיות שהבינוני הוא שאינו מהפך מהות הכחות דנה"ב רק ההתפשטות שלו וכשעת התפלה הרי הנה"כ הוא כישן שהוא כפוף ובטל ואינו מתאוה תאוה כו', וכאשר העבודה היא כדבעי ה"ז נמשך זמן רב גם אחר התפלה שהנה"ב נכנע ובטל כו', ובפרט בשקידת התפלה יום יום ידרשון כו', אבל להיות שלא נהפך לגמרי ה"ה חוזר וניעור ונופלים לו מח"ז והרהורים כו', רק שאינו מקבל את התרהור הרע ברצון ח"ו ודוחהו בשתי ידים ומסית דעתו מיד שנזכר שהוא הרחוק רע כו' וכמ"ש בסש"כ פי"ב ופכ"ז וכ"ה. אבל כשמהרהר ברצון דהיינו גם כשנזכר שהוא הרחוק רע ה"ה מהרהר בו ברצון שזהו מפני שאין יראת אלקים בלבו. וכן כאשר ממשיך עליו הרהורים רעים מצד הפר"ע בהתפשטות החושים בשמיעת דברי הוללות וליצנות וכ"ש כרא' והבטח ומחשב ומהרהר בזה ומטמא את נפשו ר"ל בהרהורים רעים בשאט נפש (וממילא בא לידי טומאה בפועל ר"ל) אין זה מצד חומריות המדות לבד כ"א מצד פר"ע והעדר יראת אלקים. ובזה עוד גורם רע לנפשו שנופלים לו אח"כ

מחשבות והרהורים רעים גם כשאינו חפץ בהם והרכה יותר מכפי המדה עד שתגעל נפשו בהם ואינו יכול להסירם בשו"א והו"ע ממשלת זדים דחייבא מכלכלים לו ומטמאים אותו ר"ל וכמ"ש באריכות בד"ח בענין גם מזדים חשוך עבדך כו'. וכזה היא ההגדרה במחשבה מצד קבלת עומ"ש שנזהר מאד לנפשו מכל דבר המביא לידי הרהור רע ואינו חפץ מאד בהרהורים רעים, וגם כשנופל לו איזה הרהור הנה מיד שנוכר שזה הרהור רע דוחהו בשתי ידיים ומסיה דעתו מזה לגמרי מצד יראת אלקים שבלבו. וע"י הקבלת עומ"ש הוא ניצול מהרהורים רעים שאינם נופלים לו כלל וכמ"ש בד"ח שם פ"ז שמפני הארת מלכות שמים האלקית בורחים הקליפות וכמ"ש כהמס דונג כו' יאבדו רשעים מפני האלקים.

וע"כ יראה זו דבכללה הו"ע קבועמ"ש היא מוכרחת להיות בכאו"א וא"א בלעדה כלל כי בהעדר זה ה"ה פורק עול וה"ה עלול לכל מיני רע ר"ל כנ"ל. ולזאת ענין קבועמ"ש ויראת אלקים ה"ז מוכרחת להיות בכאו"א ממש ועי"ז הוא סר מרע, ונכלל בזה ג"כ ענין ועשה טוב, היינו לעשות כל מה שנצטווה וז"ש סוף דבר כו' את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, שחעיקר הוא בחי' היראה שעי"ז דוקא הוא סו"מ וע"ש בפו"מ כו' (דאהבה הוא בעובדי ה', וגם אם אינו עובד ה' אין זה שייך מ"מ לקיום המצות לסו"מ וע"ש בפועל רק שאין לו קירוב ודביקות באלקות (והיינו שלא קיים מצות ואהבת) וממילא מתגבר בו החומריות וגסות הנה"ב ועם היותו מקיים תורה ומצות ה"ה חומרי וגם ונתעב בדברים מתועבים בתאוות היתר כו', וכמו"כ אין לו שום חיות אלקי בעסק התורה וקיום המצות (וי"ל דוהו מ"ש בסש"ב ה"א פ"ד ובלעדה אין להן קיום אמיתי כי המקיימן באמת כו', היינו שאין להם חיות וה"ה כגוף בלא נשמה, ודקדוקי מצות הן ודאי ע"י העבודה דוקא וכמשית"ל פ"ז, וכן הידור מצוה הוא ע"י החיות שבהמצוה והיוקר שבה) אבל מ"מ אינו ברע גמור ח"ו ולא יעבור ח"ו על שום דבר, אבל בהעדר היראה הנ"ל הרי נפשו ברע הוא ר"ל וכנ"ל, וע"כ היראה היא מוכרחת וא"א להיות בלעדה והוה הנקרא יראת שמים שהו"ע קבלת עול מלכות שמים ויראת אלקים) והיא התחלת העבודה ויסודה וכנודע דקבלת עול מלכות שמים קודמת לכל המצות וכמא' קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזרותי, ובפרט בעבודה הרי קודם כל דבר צ"ל שכחי עמך ובית אביך שהיא היציאה מעניניו שהוא מורגל בהם, דהנה עיר פרא אדם יולד בכחותיו וחושיו המבעים שמהנה"ב דאקדמי' מענינתא המושך אותו לכל ענינים הגופניים והוא מתרגל בענינים אלו ונשרש בהם והיינו שהמבעית עוד מתגברת במשך הזמן, וכ"ז מעלים ומסתיר על הכחות דנה"א שהוא ענין חלישות הנה"א וכמ"ש כשל בעוני כחי. וידוע דעון אין פירושו חטא ועון בפו"מ כ"א ל' עיוות ועיקום והיינו שמעקם דרכו והולך בדרך

עקלתון שהוא דרכו של הנה"כ עי"ו נכשל ונחלש כמו * האלקית, וכמ"ש עקב הלב מכל ואנוש הוא פי' חלש הוא כו', והחלישות הוא בכמה אופנים אם שלא יש התגלות הכחות דנה"א כלל (ובזה גופא יש חילוקים אם שהוא בהיסח הדעת לגמרי מאיזה ענין והרגש אלקי בנפשו, והיינו שכ"כ נתעלמו כחותיו האלקיות עד שאינו יודע דבר אחר בעולמו כ"א העוה"ז ומלואו. או שמרגיש שאין זה כל האדם לחיות בעניני העוה"ז כסוס וכפרד כו', רק תכליתו הוא איזה ענין נעלה, אבל התגברות הטבעית אינו מניח אותו לעוזב עניניו הטבעיים ולהתקרב אל הענין הנעלה, ויש שמקרב א"ע לאיזה ענין אלקי ומייגע א"ע כזה אבל לא יוכל לקבל היינו להשיג ולהרגיש הענין מפני התעלמות כחותיו שאינו מאיר בהם האור. דהנה"א הוא כדבר מלוטש המקבל בתוכו אור ומתנוצץ עי"ו, וע"כ כל ענין אלקי הוא מתקבל בהנה"א והנפש מאירה ע"ו, אבל כאשר יש מכסה עב המכסה ומעלים על הנה"א אינו מתקבל בתוכו האור האלקי, וז"ש כ"א עוונותיכם כו' ביניכם ובין אלקיכם כו', דהעיוות שמהנה"כ מעלים ומסתיר על הנה"א ומפסיק בין הנשמה והאלקות שאינו מאיר בה אור אלקי כו' וכמ"ש במ"א) או שגם בהתגלות קצת דהכחות דנה"א אין ביכולתו להתגבר על הנה"כ וחומריותו.

וע"כ החפץ בחיי נפשו להאיר נפשו האלקית באור חיי החיים בעבודה שבלב ולהתגבר על כחותיו הטבעיים לבררם ולזככם, א"א לו להתחיל בעבודה שע"פ מו"ד, היינו בהשגות אלקות ובהתעוררות בלב כו' מאחר שאינו כלי לזה מפני התעלמות הכחות דנה"א והתגברות הכחות דנה"כ כנ"ל. וע"כ ראשית כל דבר הוא לקבל עליו עול מלכות שמים לעוזב עניניו שמורגל בהם מצד הטבעית וליתן א"ע לאלקות, לעבוד אותו ית' בכל מיני עבודת עבד (ולכאורה הרי העזיבה יכולה להיות ע"י התגברות על עצמו גם בלי קב"ע. אך באמת צריך להיות העזיבה מצד שזה נגד רצון ה'. ותתקיים ביותר כאשר היא מצד הרגש איזה אור בנפשו, וכאשר כבר סיפרתי מא' מהחסידיים הגדולים אשר בהכניסה הראשונה לכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה ג"ע זי"ע **) פעל בעצמו שכל מה שרוצה מצד הטבעי לא יעשה (או וואס ער וויל זאל ער ניט טאן). ולכה"פ יהי' זה מההרגש הנעלם דקב"עומ"ש) ובעזיבה זו ניטל החומריות דנה"כ שאינו מעלים ומסתיר כ"כ על הנה"א, והנתינה שנותן עצמו לאלקות היא המכשירתו אל העבודה שבלב בהשגה והתבוננות שישגי ענין אלקי ויתקבל בנפשו היטיב שיאיר אור נפשו האלקית ותתגבר על החומריות כו' וכמ"ש במ"א ונו' ג"כ לעיל דהודאה הראשונה באמרו מודה אני לפניך כו' היא יסוד העבודה דכל היום. כן ויותר מכן הוא בקבלת עול מלכות שמים שזהו יסוד כל העבודה, כי

(*) כ"ה בגכת"ק. ואולי יש כאן השמטה, וצ"ל: כח נפשו האלקית.

(**) הכונה על אדמו"ר הזקן. הסיפור בפרטיות ראה: שיחה י"ג תמוז תרצ"א (בקונטרס טו). קונטרס חי אלול ה'תשי"ג שיחה וא"ו.

הביטל וההנחה הזאת מכשירתו להיות מוכשר ומסוגל לכל עבודה היינו להעבודה במוח ולב וגם זה יסוד מוסד להעבודה במדריגות היותר געלות כו' וז"ש זה השער לה' דקבעום"ש והו"ע היראה היא השער והפתח לעלות אל ה' כו' וכמ"ש בזאת יבוא אהרן אל הקדש, בזאת דוקא בחי' יר"ת דא תרעא לאעלאה לבוא אל הקדש פנימה בעילוי אחר עילוי כו' :

קיצור. זאת ודאי שצ"ל גם יראה, ואדרכא היא מוכרחת וא"א להיות בלעדה והיינו בחי' יר"ת וקבעום"ש להגדיר עצמו בכל החושים שלו מצד קבעום"ש ויראת אלקים שבו, והיינו בהחושים דראי' ושמיעה ודיבור (ונת' איך שההגדרה בראי' נוגע מאד וכאו"א מחויב בזה) וכן ההגדרה במחשבות שלא יהרהר הרחור רע ברצון ושאם נפש מצד יר"א שבו (ועי"ז ממילא לא יפלו לו הרחורים רעים) ויראה זו היא התחלת העבודה ויסודה (וכמ"ש בסמ"ב פמ"א שהיא ראשית העבודה ועיקרה ושרשה) והוא לעזוב ההרגילות שלו וליתן עצמו לאלקות כו' :

ג) **אמנם** כן הוא אשר היראה היא מוכרחת להיות בכאו"א ממש מה שא"א להיות כלל בלעדי זאת. אך לא זו היא העבודה דתפלה, דהנה בכדי לבוא לבחי' יראה זו אין זה ע"י התבוננות בתפלה כ"א יש לזה עצות מיוחדות להמשיך עליו היראה, והן בכל היום תמיד (וכנודע דהתבוננות א"א להיות בתמידות רק בשעה דתפלה שצריכים להאריך בהתבוננות כחו"ח לפום שיעורא דילי'. ואחר התפלה מסתלקת ההשגה וההתבוננות, וכן האהבה הנולדה מההתבוננות בהתגלות בלבו היא רק בשעת התפלה ואח"כ היא חולפת ועוברת ונשאר רק רשימו לכד וכמ"ש בסמ"ב ח"א פי"ב וי"ג, אבל היראה הנ"ל והענינים המביאים לזה צריכים להיות תמיד, לפי שאין זה עניני התבוננות כ"א ענינים שצריכים להיות תמיד בזכרון האדם) וכמ"ש בסמ"ב פמ"ב ועוד זאת יזכור כו' אלא העיקר הוא ההרגל להרגיל דעתו ומחשבתו תמיד להיות קבוע בלבו ומוחו תמיד אשר כל מה שרואה בעיניו השוה"א כו' ועי"ז יזכור תמיד פנימיותם וחיותם כו' וגם להיות לזכרון תמיד ל' חו"ל קבלת עול מלכות שמים כו' וכמו"כ יזכור תמיד איך שממה"מ הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ובוהן כליותיו ולבו כו' וכל צעדיו יספור כו' ועי"ז יבוא לידי קבלת עול מלכות שמים עליו ויהי' יראת אלקים בלבו. והיינו שע"י הזכרון במלך הקב"ה ע"י כל מה שרואה בעיניו כו' וע"י הזכרון תמיד שמייחד מלכותו עלינו כו' ימשיך עליו קבלת עול מלכות שמים, ובהזכרון שרואה ומביט בכל מעשיו כו' ימשיך עליו יראת אלקים כו' והוא ענין תמידי שצריך להיות כל הימים לרבות כו'.

ועוד זאת שהרי יראה זאת היא רק שלא למרוד ח"ו בממה"מ הקב"ה להיות סו"מ וע"מ בפועל. ועם היות שזהו עיקר

ב ז א ת כ ו' י ר"ת : זהר ח"ג קת, א.

ד א ת ר ע א ל א ע ל א ה : זהר ח"א ת, א.

ת מ י ד פ נ י מ י ו ת מ : בתניא הנדפס, תמיד על פנימיותם. ואולי גם כאן צ"ל כו'.

ויסוד הכל, מ"מ אין זה עדיין ענין העבודה (וכמשנת"ל פ"ב דקיום המצות בפו"מ יכול להיות גם בלי עבודה פנימית דענינה הוא) לקשר ולדבק נפשו באלקות ולכרר ולזכך את חומר' ומכע' דנה"ב. שזה"ע התפלה ועבודה שבלב וכמשנת"ל פ"א, להיות שכ"ו בא ע"י עבודה ויגיעה בהשגה והתכוננות ובכמה אופנים שונים (כפי המדר' דרוח ונשמה שנת"ל) שהיא היא העבודה דתפלה. ורא' מוחשת לזה שהרי אנו רואין שיש בנ"א שבטבע בתולדתם יש בהם קבלת עומ"ש ויראת אלקים על פניהם שמוגדרים המה בכל החושים שלהם ואינם יכולים לעשות ח"ו נגד רצון ה' כי איך יראה ויביט בדבר האסור ואיך ישמע כו' וכה"ג הלא זה אסור (מען טָאָר דאָך נִיט) וא"צ ע"ו שום יגיעה כלל להגדיר א"ע כ"א הוא מוגדר ממילא מפני קבלת עול מלכות שמים שעליו שנגש בו תמיד עול האדון ה' צבאות והוא תמיד כעבדא קמי' מארי' כו', משא"כ באהבה לא מצינו שיהי' אוהב ה' בטבעו ותולדתו.

והוא להיות כי האהבה היא הקירוב והדביקות באלקות הבאה ע"י ידיעה פרטית בעניני אלקות בהשגה והתכוננות טובה ובהעמקת הדעת וכמ"ש וידעת היום והשכות אל לבבך כו' ואינו שייך שיהי' כן מתולדה כ"א תלוי ביגיעה לידע את ה' ולהתבונן כו', וע"י ההתעסקות והשקידה בזה ה"ה הולך ממדריגה למדר' כו' רק זאת יכול להיות שמתולדתו הוא מסוגל לעבודה שבלב דהיינו מצד מעלת נשמתו שיש לו חושים טובים בעניני אלקות ומקבל את האור כי טוב וגם הנה"ב אינו מחשיך ומסתיר עליו. וע"כ א"צ יגיעה כ"כ ועבודתו היא אמיתית בכחי' גילוי אור ממש כנפשו. וזהו רק שמשוגל לעבודה, אבל צריך עבודה ויגיעה לידע ולהשכיל ולהבין כו' אבל לא יולד באהבה בטבעו בתולדתו, משא"כ ענין קבלת עול מלכות שמים ויראת אלקים יוכל להיות בטבעו מתולדתו כנ"ל, והיינו מפני שאין זה תלוי באיזה ידיעה פרטית ובהשגה והתכוננות כ"א בהרגש אלקי, שהאלקות ככלל נרגש כנפשו תמיד שאינו נשכח ממנו אפילו רגע אחד (והוא באמת הרגש בחי' עצמות אוא"ס ב"ה שלמעלה ממדריגות פרטיות. רק שהוא בהעלם כו'. דבאמת באהוי"ר הנה ככל המדר' שבתם היראה היא למעלה מהאהבה, דאהבה היא בכחי' אורות ויגלוים דאוא"ס ב"ה. שכן הוא גם במדריגות היותר גבוהות ונעלות שבאהבה וכמ"ש במ"א והיראה גם בחי' יר"ת היא בכחי' עצמות אוא"ס ב"ה (רק שיר"ע היא בכחי' גילוי העצמות ויר"ת בכחי' העלם כו'. ויש בזה גופא הפרש בין קבלת עול מלכות שמים ליר"ח ויר"א שהן בהתגלות יותר היינו יותר בכחי' הרגש האלקי וכמשנת"ל פ"ב. וז"ש במש"ב פמ"ב שכדי שתבוא כו' צריך לגלותה כו') ולכן היראה ככלל היא בחי' ביטל ולמעלה מכחי' אהבה כו') וממילא מובן דמי שאין בו קבלת עול מלכות שמים ויר"א מתולדתו מצד פחיתות נפשו וכפרט מצד חומריות הנה"ב שמתחייב ומסתיר וצריך על זה יגיעה ועצות כנפשו כנ"ל אין זה עבודה שבלב דתפלה.

והנה במש"ב פמ"ב מכואר באריכות ההתכוננות המביאה לידי יראה וכ' שם ליגע מחשבתו להעמיק כו' שעה גדולה כו', הרי כ' שם יש נפש זכה בטבעה שמיד שמתכוננת כו', ובודאי שצ"ל השגת הענין איך שאין שום דבר מעלים ומסתיר לפניו יתברך ולית אתר פנוי מיני' ומלא כל הארץ כבודו שעומד עליו ורואה במעשיו דהיוצר עין הלא יביט בעצמו כביכול והכל גלוי וידוע לפניו יתברך דכ"ו היא השגה גדולה וצריך להאריך בזה ולהעמיק דעתו בחזק עד שתקבע היראה בלבו (והיינו שגם נפש זכה בטבעה צריך לעתים להתבונן בזה באריכות ההתכוננות בכדי שתהי' היראה בהתגלות בלבו, וכפרט מי שהוא נפש שפלה במעקה ותולדתה וכפרט כשנממאה בח"ן כו' שאין בו בחי' היראה בטבעו. וגם כשזכר על גדולת ה' ואיך שמלא כל הארץ כבודו (שזהו מש"כ שמיד שמתכוננת כו' כשיתכונן האדם כו') אינו נופל עליו היראה צריך לייגע א"ע ביגיעת בשר ויגיעת נפש המכואר שם ולפי אופן פחיתותו ושפלותו כך צריך לייגע עצמו ביגיעה הנ"ל ביותר עד שתקבע בלבו היראה כו') עד שיספיק לו אח"כ גם מעט ההתכוננות היינו מה שזכר כו' (וגם בקבלת עול מלכות שמים צ"ל ההתכוננות בגדולת אוא"ם ב"ה דאיהו ממכ"ע וסוכ"ע כו' והניח העליונים והתחתונים ומיחד מלכותו על עמו ישראל בכלל ועליו בפרט כו' כמש"ש פמ"א). ומובן דהזמן המסוגל ביותר להתכוננות הנ"ל המביאה לידי יראה היא בעת התפלה שהוא הזמן דמוחין דגדלות ומוכשר בכלל להשגה והתכוננות אלקי, אבל מ"מ היא יכולה להיות גם שלא בזמן התפלה. דהנה השגה זו איך שהקב"ה מלא ממש את העליונים והתחתונים וממילא הכל גלוי וידוע לפניו ית' זה יכול להיות בכל עת ובכל זמן. אמנם מה שנוגע אל היראה בפרט הוא להיות נרגש בנפש איך שצופה ומביט כו' ומבין כל מעשהו כו' הנה הרגש זה הוא כנקל להרגיש בנפש גם לא בזמן המוכשר דתפלה דוקא, משום דהרגש זה קרוב מאד בכאו"א מישראל איך דלית אתר פנוי מיני' וצופה ומביט ומאזין ומקשיב ומבין כו' (ומ"מ בכדי שיהי' בקיום בנפשו זהו כאשר כבר הי' לו איזה פעמים התעוררות זו בתפלה ע"י התכוננות והרגש הנ"ל שע"י נעשה מוכשר בכלל להתעוררות יראה. ויוכל להתעורר אח"כ בכל עת כו' ואפשר ויכל להיות כן ג"כ ע"י השקידה וכמ"ש במש"ב שם כשיתכונן בזה שעה גדולה בכל יום כו').

(ובל"ל הענין בזה דיראת אלקים יכולה להיות בהתגלות גם בלא התכוננות רק ע"י שיוכר הענינים המביאים לידי יראה וכפרט בנפש זכה. וגם מי שצריך לזה התכוננות (וכן בכאו"א טוב להיות לעתים ההתכוננות בענינים המביאים לידי יראה) יכולה להיות ההתכוננות וההרגש פנימי בזה שלא בשעת התפלה (ובודאי בתפלה הזמן מוכשר יותר) אבל האהבה א"א שתהי' בלי התכוננות, וההתכוננות המביאה לידי אהבה בכדי שיונחו ויוקלטו הענינים במוחו ויורגש במוחו ולבו להתפעל בהם באהבה הוא בזמן המוכשר דתפלה דוקא (וכ"ו היא מפני שהיראה היא בכחי' עצמות אוא"ם ב"ה וגם

ההתבוננות היא במדריגות גבוהות ונעלות כאוא"ס ב"ה ואיך שהוא רואה ומכים בעצמו כביכול, ואהבה היא בכח' אורות וגילויים כו') ועוד זאת שאהבה אינה בהתגלות כל היום רק רשימו בלבד והנשאר מהגדלות דתפלה, ויראה צריכה להיות בהתגלות כל היום (דהיינו ההתגלות דיראה המוסתרת כו') ע"י שיתכונן בהתבוננות קלה כו' שהו"ע הזכרון כו' כנ"ל והא בהא תליא וכמשנת"ל. וכוז"א בהקדמה איתא יראה דאיהו עיקרא למדחל ב"ג למארי' כגין דאיהו רב ושליט עקרא ושרשא דכולא עלמין וכולא קמי' כלא חשיב, והיינו תיראה מעצם גדולתו ית' (כלי יצרף לזה איך שעומד עליו ורואה במעשיו כ"א מעצם הגדולה לבד) והרגש גדולתו ית' זה יכול להיות בזמן המוכשר דתפלה דוקא כנרגש לעובדי ה'. ונראה דיראה זו היא כח' יראה פנימית שמתבושש מגדולתו יתכרך המבוארת במש"ב ח"א פ"ד וכ"כ בר"ח שער היראה פ"א, והיינו כח' יראה עילאה וכמ"ש במש"ב פמ"ג אך היר"ע ירא בשת ויראה פנימית שהיא נמשכת מפנימיות האלקות שבתוך העולמות כו' ובפמ"א כ' ויר"ע הוא ירא בושת כו' שהוא כח' ביטול ממש כח' מה דהכמה דכולא קמי' כל"ה כביטול זיו השמש בשמש כו' וכמ"ש בפמ"ג. ומדריגה זו היא למעלה מענין התפלה שנת"ל לקשר ולדבק נפשו כו'. והוא בשמו"ע שהו"ע ביטול במציאות ממש וכמ"ש בפל"ט בענין השתחוואות דשמו"ע כו'. ומ"ש יראו מה' כל הארץ כו' כי הוא אמר ויהי כו' הנה ע"פ פשוט היא היראה מכח' יכולתו ית' שהוא בורא העולם ומח' אותו וביכולתו ית' לעשות הכל אין ואפס ח"ו ובפרט שמא יגרום החטא כו' וכענין שכתב בר"ח שער הנ"ל פ"ג בכח' ב' וג'.

אמנם פנימיות הענין בזה הוא היראה מגדולת ה' בכריאת והתהוות העולמות, דהתהוות יש מאין הוא ענין נפלא מאד וכמ"ש במ"א ומורה על עוצם גדולתו ית', ומ"מ יראה זו היא כח' יראה חיצוני' שהרי אומר ע"ז יראו מה' שזהו יר"ת, וכנודע ההפרש בין יראו מה' ליראו את ה' כו', והיינו לפי שזהו מה שנדע ונרגש גדולתו ית' מהתהוות העולמות דהיינו הידיעה ע"י לבושים כו'. ובכלל זה ג"כ ההתבוננות בגדולתו ית' כרכוי ההתהוות למטה בדצח"מ מינים ממינים שונים עד אין קץ ושיעור ולכולם נמשך חיות מיוחד ופרטי לפי מזגו ותכונתו, וכן כצבא מעלה כריכוי יותר עד אין שיעור כו' ובגדלות הנבראים כו' וכריכוי ההשתלשלות וכריכוי עולמות עד אין מספר כו' והו"ע מה רבו מעשיך

ענין נפלא מאד : ראה ד"ה יודא אתה (בהמשך יו"ט שר"ה, רס"ו). תורת שלום ס' השיחות שיחת שמח"ת תרע"ו אות ה—ז. ד"ה ואחרי עורי, תש"ב (בס' המאמרים — אידיש).

ו כ נ ו ד ע ה ה פ ר ש : ראה לקו"ת ד"ה בשעה שהקדמו ס"ג. ד"ה אר"י לא ברא, תרצ"ד (בקונטרס כד). ד"ה אמר רבה כו' כל אדם, תש"ב (בס' המאמרים — אידיש). ו ה ו ע מ ה ר ב ו כ ו ג ד ל ו : ראה תורה אור ד"ה וידבר כו' וארא (השני). ד"ה שאו מרום עיניכם, להצ"צ (הקדמה לס' החקירה שלו). ד"ה אין ערוך לך, תרצ"ד.

ומה גדלו מעשיך כו' וכללות הענין הוא מ"ש גדול ה' ומחולל מאד כו' וכמ"ש במ"א, והיראה הבאה מזה עם היות שהיא למעלה (בענין ההתגלו') מהיראה הבאה מההתבוננות דהקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו כו' מ"מ היא ג"כ בכלל יראת אלקים הנוגע למעשה לבד, והיא היראה הסבוארת במש"ב רפמ"ג. והיא בחי' הגדלות דיראת אלקים כו', דכד"כ ענין יראת אלקים הוא שהיראה היא בהתגלות ולכן יראת אלקי' היא לקיום המצות בכלל, דיראת חסא עיקרה הוא לסו"מ וכמ"ש בהקדמת ד"ח וכמ"ש במש"ב תוך פמ"ב בכחי' יר"ח להיות סו"מ כו' ויר"א היא לקיום המצות בכלל היינו לשמור מצותיו ית' מצד יר"א וכמ"ש את האלקי' ירא ואת מצותיו שמור הן בסו"מ והן בועשה טוב. וכאמת הרי התעדר דוע"ט ח"ו הוא ג"כ חסא ועין וא"כ ה"ז נכלל ג"כ בכלל יר"ח (והיינו דיר"ח סאנא איה ג"כ קיום המצות בוע"מ) רק החפוש בזה דיראת חסא הוא שקיום המצות הוא מצד יראת החסא ואינו נרגש בזה כ"כ האלקות ושהן מצותיו ית', ויראת אלקים הוא שקיום המצות הוא מצד היראה שבו היינו מצד יראת האלקי' שבו שנרגש בו יותר האלקות ושהן מצותיו ית' וע"כ הוא שומר כל מצותיו מצד היראה האלקית שבו. וזהו דיר"א הוא שהיראה היא בהתגלות יותר מכיר"ח להיות שהיא יראה אלקית (ומ"מ גם יר"ח היא בכחי' התגלות לגבי קבלת עול מלכות שמים שהוא בהעלם (והיא, ר"ל קבעומ"ש, היא ג"כ לקיום המצות בכלל, ועוד זאת יתירה שפועל עליו בכל תנועותיו כפרט והו"ע ההגדרה הנ"ל הבאה בדרך מסילא, רק שהיא פעולה נעלמת בנפש) וביר"ח הרי יש כאן יראה בהתגלות ומ"מ אינו דומה להתגלות שביר"א, דיר"ח הוא רק התגלות היראה ויר"א הוא שיש כאן התגלות אלקי שנרגש האלקות והיראה היא יראה אלקית) ובה גופא יש קטנות וגדלות. והקטנות היא כשכאה מזה שנוצר תמיד הפנימיות ע"י הלבושים החיצונים כו' המבואר בספמ"ב (וענין מה שהקב"ה רואה במעשיו כו' שייך יותר לענין יר"ח) והגדלות היא כשכאה היראה מההתבוננות בגדולת ה' דאיהו סמכ"ע המבוארת ברפמ"ג. והכל בחי' יר"ת השייך לקיום המצות בסו"מ ותו"ע יראו מה' כו' כי הוא אמר ויהי כו'.

ויר"ע היא עצם בחי' הביטל בכחי' ביטל במציאות הנמשכת מעצם האלקות דאיהו רב ושליט כו' וכולא קמי' כלא חשיב כו', וכן מ"ש במ"א בההתבוננות שהאוא"ם נמצא למטה כמו למעלה שהיראה הנמשכת מזה (היינו מעצם האוא"ם ב"ה, לא מה שעומד עליו ורואה ומביט כו' כ"א מה שהאוא"ם כמו שהוא בעצם ח"ח נמצא למטה בכחי' גילוי ממש כמו שהוא כו' וכמ"ש במ"א) היא בחי' יראה פנימית בכחי' ביטל במציאות ממש, וכד"כ היראה הו"ע הביטל וכמו"כ מה שפועל בנה"ב הוא ג"כ ענין הביטל שלו (לא ענין חזיון וחבירור) וכד"כ הו"ע הנחת עצמותו כו', רק דיר"ת דהיינו קבלת עול מלכות שמים ויר"ח ויר"א הוא למטה במדרי' (בענין ההתגלות) מענין העבודה דתפלה

שהיא לקשר ולדבק נפשו כו', ויר"ע היא למעלה הרבה מהעבודה דתפלה הנ"ל. והתקשרות ודביקות נפשו באלקות וכן הברור והזיכוך דנה"כ הוא ע"י מדת האהבה דוקא. ולהיות שענין התפלה ועבודה שבלב היא ב' ענינים הנ"ל כמשנת"ל פ"א, לזאת כל העבודה והיגיעה דתפלה היא לבוא למדת האהבה:

קיצור. והנה ודאי כן הוא שהיראה מוכרחת להיות בכאו"א. אמנם לא זו היא ענין עבודה שבלב דתפלה, דהיראה צ"ל בתמידות ובאה רק ע"י הזכרון שיוכור תמיד במטה"ם הקב"ה ואיך שהוא רואה במעשיו וכללות ענינה הוא להיות סו"מ וע"מ בפו"מ, ויש בזה ג"כ התבוננות והעמקת הדעת אבל הן בענינים כאלו שיכולים להיות ולפעול גם שלא בשעת התפלה. והעיקר בזה הוא השקידה (ומ"מ מוכשר יותר הזמן דתפלה) וקיצור ההתבוננות (והוא ענין הזכרון הנ"ל) צ"ל תמיד. ונת' ענין יר"ע ויר"ת, וההפרש בין יר"ח ליר"א, ואיך שביר"א יש בחי' קטנות וגדלות. ועבודה שבלב דתפלה שהו"ע התקשרות ודביקות נפשו באלקות וביורר וזיכוך הנ"כ שהוא מ"ש וידעת היום והשבות אל לבכיך כו' זהו במדת האהבה דוקא. וע"כ כל העבודה והיגיעה דתפלה היא לבוא למדת האהבה:

ד) והנה באהבה יש ב' מדריגות כלליות הא' בחי' אהבה כמים וכמ"ש זכור אב נמשך אחריו כמים והב' אהבה ברשפי אש וצמאון (והן בחי' חו"ג שבחסד) דהאהבה כמים היא בבחי' קירוב ודביקות באלקות, והוא ע"י ההתבוננות בהאור וחיות האלקי המתלבש בעולמות וכמ"ש ואתה מחי' את כולם שבכאו"א היינו בכל נברא ונברא בפרט יש אור וחיות אלקי המחי' אותו ומבשרי אחזה אלקה שכל אדם מרגיש בעצמו שיש בו חיות המחי' אותו וכמו"כ הוא בעולם שנק' גוף גדול כנודע. שע"י טיב ההשגה וההתבוננות בזה בהעמקת הדעת נרגש ונראה אצלו איך שהעולם חי מאור האלקי. וכשמקשר ומעמיק דעתו בהאור האלקי שמחי' את העולם נרגש אצלו היוקר והעילוי דאלקות (היינו מה שאלקות בעצם הוא ענין יקר ונעלה מאד) ועי"ז ימתקשר נפשו ונדבק בהאלקות אשר כל חפצו ורצונו הוא אלקות ואינו חפץ בשום דבר אחר. ותגדל האהבה יותר כאשר מתבונן איך שהאלקות הוא חיי העולם בכלל וחיי נפשו בפרט (ונראה שהכל הוא במדריגה אחת באלקות היינו בהארת האלקי המתלבש בעולם, רק דבהתבוננות הנ"ל הוא שמתבונן ומרגיש את האלקות שבעולם והתבוננות זו היא שההתבוננות והרגש הוא איך שהאלקות הוא חיות העולם בכלל וחיותו בפרט) וכמ"ש נפשי אויתיך כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחיי האמיתים לכך אויתיך פי' שאני מתאוה

ו ה נ ה ב א ה ב ה : ראה הערה לקונטרס עץ החיים פ"ב.

ב ר ש פ י א ש : צ"ע מה ולפעמים נמצא — בנכתי"ק — ברשפי" בבי"ת. אף שבכ"מ — וגם בקונטרס זה גופא — הוא „ברשפי" בכ"ף. לדוגמא בתניא : פ"ג ט' ט"ז. י"ז, מ"ג, נו"ן, אנה"ק ס"ד. שם פ"ד נמצאו ב' הלשונות, אבל יש לחלק וכמוכן למעיין.

ותאב לך כאדם המתאוה לחיי נפשו כו' וכן כשהוא הולך כו' כך אני מתאוה ותאב לאור א"ם ב"ה חיי תחיים האמיתים להמשיכו בקרבי ע"י עסק התורה כו' וכמ"ש בסש"ב פמ"ד.

(והיתרון באהבה זו שהיא בכחי פנימיות יותר, והיא המביאה אותו לעסק התורה להמשיך אוא"ם ב"ה בפנימיות נפשו כו' (ונראה דההמשכה היא במדרי' גבוה יותר הרבה מן האהבה שנת"ל דהאהבה דנפשי אויתך היא ג"כ בהתארה האלקית שבעולמות, וההמשכה שע"י התורה ה"ה בכחי' אוא"ם שלמעלה מהעולמות וכמ"ש בסש"ב פכ"ג. ואפשר דהאהבה דנפשי אויתך היא ג"כ למעלה מהתארה הנ"ל וכמ"ש במ"א בענין לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך דהיינו חיי הנשמות שזהו מכחי' הוי' שבאלקים כחי' טובב שבממלא והוא כחינת הרוממות שבמל' כו' וכמ"ש מזה בדרוש תקעו עת"ר בד"ה אחת שאלתי. והאהבה ככרא דאשתדל כו' המבוארה שם בפמ"ד הוא מההתכוננות שאתה אבינו ממש שזהו למעלה מעלה ממה שאתה ה' נפשי כו' וההרגש בזה הוא באופן אחר לגמרי והוא כחינת אהבה פנימית ועצמית כו'. וי"ל שזהו בעצם הוי' שלמעלה מש' אלקים שהוא מקור היינו (וכמ"ש במ"א בענין הוי' אלקינו) ואבינו האמיתי ב"ה). ויש יתרון ג"כ בהתכוננות הנ"ל בהאלקות שבעולם שע"י גם בהדברים הגשמיים תכלית רצונו הוא בהאלקות שבהם לא בהגשמי מצ"ע, רק דהתכוננות זו ה"ה מרוה נפשו בהקירוב לאלקות ואינו מביא כ"כ לעסק התורה. ובה יתרון אהבה דנפשי אויתך המביאה יותר לעסק התורה כנ"ל. ולהיות דתכלית האהבה היא העבודה מאהבה כמ"ש בסש"ב ספ"מ והיינו לדבקה בו ע"י תו"מ, לזאת באמת צ"ל האהבה הנ"ל דנפשי אויתך גם האהבה דכמים הפנים אל הפנים שבפמ"ו בסש"ב. וכן להרגיל עצמו בהאהבה דככרא דאשתדל כו', שכולן הן המביאים לעסק התורה ומצות מאהבה. רק שהתכוננות וקירוב הנ"ל בהאלקות שבעולמות הוא בקירוב יותר אל הנפש ונגקל יותר לבוא לזה, וגם זה פועל יותר על הנה"כ להחלישו ושיהי' לו ג"כ אהבה לאלקות שית' לקמן בסמוך, וע"כ תחלת העבודה היא באהבה וקירוב זה והיא מביאה אותו ג"כ לעסק התורה וקיום המצות, מפני שבד"כ הוא חפץ בעניני אלקות וכפרט בעסק התורה וקיום המצות מפני תיוקר והחיות שיש לו בהן שהן אלקות, ובמד"ת אי' כבדו את המצות שהן שלוחי ושלוחו של אדם כמותו כו'. ואח"כ צ"ל אהבות הנ"ל, אשר באמת ע"י קירוב נפשו לאלקות וע"י החלישות דנה"ב הנעשה ע"י האהבה והקירוב הנ"ל ה"ה מוכשר לבוא למדריגות אהבות הנ"ל).

ובפרט כשמתכונן במדרי' באלקות שלמעלה מהתארה המתלבשת בעולם התחתון והיינו בהאור האלקי המתלבש ומאיר בעולמות העליונים. וכנודע דהאור דממכ"ע יש בזה חילוקי מדרי' מעלה ומטה דבעולמות עליונים מאיר אור עליון יותר והיינו שהאור הוא שם בכחי'

גילוי יותר כלי צמצום כ"כ וכמ"ש במש"ב פ"ט (כמו בשכל יש כמה מיני שכליים דבשכל גבוה ונעלה יותר הרי יש בו גילוי אור שכל יותר, ובשכל עמוק הבא בכחינת הפשטה האור והגילוי בו ביותר כו', ועד"ז בכל עולם שהוא עליון במדרי' מתלבש בו אור נגלה יותר שאינו מצומצם כ"כ שזהו בחי' המעלה שבהאור וכ"ש בהע"ס שבקולם ההוא שמאיר בהם האור והגילוי יותר כו') וגם יש בזה חילוקים במדריגות פרטיות וכמו אימא עילאה מקננא בכורסי' ושית ספירן ביצירה כו', וכמו בנר"ן שבנפש שהאדם יודע בעצמו מעלת הרוח על הנפש ומעלת הנשמה על הרוח כמעלת השכל על המדות כו' וכן הוא בנר"ן דבי"ע כו' (ובאמת ההפרש בזה הוא ג"כ כאופן האור והגילוי אם שמאיר בחי' פנימיות האור או חיצוניות האור, דמוחין הן בחי' פנימיות ומדות הן חיצוניות ונפש בחי' חיצוניות דחיצוניות כו' וכמ"ש במ"א) וכשמתכונן בכ"ז בכחי' האלקות המאיר בכל מדריגה ומדריגה ובהעמקת הדעת שיוקלט הענין היטיב במוחו ויאיר בנפשו ונרגש בו העילוי דאלקות (ובכל אור עליון יותר נרגש העילוי ביותר) הרי מתקרב נפשו מאד בכחי' דביקות באלקות כו' וזהו בחי' אהבה שהוא הקירוב והדביקות באלקות וכמבטע המים לדבק כו' (וכן הוא בכל מדריגות אהבה כמו באהבה דנפשי אוייתך וכברא דאשתדל כו' שזהו מה שחפץ מאד שיאיר אוא"ס בנפשו ולדבקה בו ע"י התו"מ כו'. וכן באהבה דכמים הפנים וכמ"ש במש"ב פמ"ט לדבקה בו יתברך בדביקה חשיקה כו'. וגם באהבה כרשפי אש הוא שחפץ לדבקה בו יתברך וכמ"ש בספ"ח בענין האהבה הכאה מהתכוננות בגדולתו יתברך (ועמ"ש בפמ"ג וספמ"ד) לדבקה בו ע"י קיום התורה והמצוה כו' רק שהיא בבחי' צמאון כו').

וע"י הקירוב והדביקות באלקות ה"ה מתרחק מהענינים החומרים הטבעיים דאהבה היא העתקה ממקום למקום וכמ"ש הלוך ונמוע וכמו ההולך ממקום למקום כל מה שמתקרב אל המקום שהולך ה"ה מתרחק מהמקום שהלך משם, וכך הוא באהבה דכל מה שמתקרב יותר אל אלקות ה"ה מתרחק מהענינים החומרים והו"ע חלישות הנח"ב שנחלש טבעו החומרי ע"י התגברות האהבה לאלקות (וכמו שנרגש לכל עובד ה' דע"י התפלה בעבודה טובה כהתעוררות אהבה וקירוב לאלקות הנה גם כמה שעות אחר התפלה הוא אדם אחר (ער איז גאר א אנדערער) או גם יום שלם, ומובן דכנדי שתהי' החלישות באמת ה"ז לא בפעם אהת ושתים כ"א בשקידת העבודה יום יום ובד"כ החלישות היא שאינו מתפשט להתלבש באברי הגוף במעשה דבור ומחשבה וכמ"ש במש"ב פי"ב וי"ג) וגם ע"י העדר השימוש בהכחות הטבעיים ה"ה מתחלשים וכמ"ש בשע"ת לר"י ז"ל בענין שבירת התאוה שזהו ע"י העדר העשי' בפועל ובמשך זמן בהעדר ההשתמשות בהם ה"ה נחלשים הרבה. ועוד זאת שע"י הקירוב לאלקות נרגש אצלו החומריות והעביות של הענינים הנשמיים (די גראבקיט פון דעם) דבעת שהוא נמשך אחריהם אינו מרגיש

כלל העביות שבהם אבל כאשר מתקרב לאלקות ה"ה מרגיש היטיב את העביות והבהמיות אשר בהם ואינו חפץ בשו"א להיות כבהמה (וזהו הפעם שבכדי לפעול בנפשו הכפי' בענינים פרטים הוא בעת התפלת דוקא מפני שאז מאיר בו הנה"א והכחות דנה"ב הן כהעלם אז דהוא ענין החלישות דנה"ב ע"כ בנקל לו אז לפעול יותר. ועוד מפני שאז הוא רואה ומרגיש היטב את העביות בזה ובנקל יפעול בעצמו לכפות א"ע כו') וכפרט כשמתבונן בענין ראה נתתי לפניך את החיים ואת המות ואת המות בלי חיות ונפסד ונשקץ ביותר. כמו"כ כל הדברים הגשמיים מצ"ע בלי הכוונה האלקית כ"א התאוה שבהם ה"ו דבר מיאוס ושקץ, דבאריכות ההתבוננות בזה נמאסים בעיניו במקצת עכ"פ העניני' הגשמיים החומרים וכמ"ש מזה בדרוש תקעו הנ"ל במא' הנ"ל.

וגם ע"י החלישות דנה"ב נעשה מוכשר לקבל את האור והוא שגם השכל הטבעי יבין את הענין האלקי ואיך שהעיקר הוא האלקות והגשמי הוא דבר מפל לגמרי ואינו עולה בשם דבר כלל לעצמו ואיך שאלקות הוא תכלית הטוב משא"כ הגשמי והחומרי אינו טוב כלל ואדרבא הוא רע ודבר מאוס בעצם, ולכבו יבין איך שצריך לרצות רק באלקות ומתעורר באמת גם הוא ברצון לאלקות להניח ולעזוב כל הענינים החומריים והגשמיים ושיהי' כל עסקו ברצון וחפץ בעניני אלקות בעסק התורה וקיום המצות, וית' לקמן שזה עיקר גדול בעבודה להביא ההתבוננות לידי הכנת השכל הטבעי שגם הוא יבין הענין האלקי ויתעורר ג"כ כו' (ותחלה הוא בדרך הסכם שאינו מונע להאהבה ולהרצון בפועל דנה"א, והיינו שאינו מבלבלו ואינו מטרידו כ"כ בעניניו החומריים ואין להנה"א כובד בעניניו האלקיים בתו"ם וכה"ג ואינו פוגע התנגדות לזה מצד החומרי, וע"י שקידת העבודה נעשה הרצון גם כנה"ב כנ"ל שגם הוא רוצה באלקות ובעניני אלקות ולא זו בלבד שאין לו כובד והתנגדות כ"א שגם מצד החומרי הוא חי בעניני אלקות ועושה כל דבר ברצון וחשק ובחיות גדול).

אמנם עיקר כליון וביטול הישות דנה"ב הוא באהבה דכרשפי אש דנה"א להיות כי הנה"ב בהד' מדרי' דדצח"ם הוא במדרי' החי שזהו בחי' יסוד האש בחי' חמימות התאוה, והתנברות יסוד האש דנה"א ברשפי אש התשוקה והצמאון לאלקות הוא בחי' אש אוכלה אש לכלות ולשרוף הכח המתאוה והאש דנה"ב בתענוגות בני אדם כו' וכמ"ש בלקו"ת בד"ה כי תצא דרוה"ר ובד"ה לבאר ענין יוהכ"פ ספ"ב. והנה אמיתית האהבה ברשפי אש (בחי' אש שלמטה דנה"א) היא הבאה מהתכונה והרעת בגדולת ה' א"ס כ"ה (ועמ"ש בכה"ו פ' תזריע בביאור מאה"ז דמ"ט ע"א ע"פ הוה עליהם מי חסאת) הממכ"ע וסוכ"ע וכולא קמי' כלא חשיב כו', אשר על ידי התבוננות זו ממילא תתפשט מדת האהבה שבנפש מלבושי' דהיינו

שלא תתלבש בשום דבר הנאה ותענוג נשמי או רוחני לאהבה ולא להפזין כלל שום דבר בעולם בלתי ה' לבדו מקור החיים של התענוגים כו' כמ"ש במש"ב פמ"ג ופמ"ד ובלקו"ת פ' שלח בד"ה בפ' נסכים כתי'. וז"ע שהתפלה במקום קרבן להקריב את הנח"ב ולהעלותו שיתהפך מן ההיפך אל ההיפך להיות כח המתאוה ברשפי אש שלהבת לדבקה באלקים חיים כו' כמ"ש בד"ה כי תצא הנ"ל ובד"ה בפ' נסכים הנ"ל (ומ"ש בד"ה כי תצא הכוונה בהתבוננות דברכות ק"ש בביטול המלאכים שזהו כהיגת אש שלמעלה דנה"ב כו' וכמ"ש מזה בדרוש יו"ט של ר"ה רס"ו. ומ"ש בד"ה בפ' נסכים זהו בחי' האש דנה"א וכ"ה בד"ה ונקדשתי פ"ה, ובנה"א הוא בחי' אש שלמטה (ובחי' אש שלמעלה דנה"א הוא בחי' אה"ר שלמעלה מטו"ד והיא מבחי' החכמה שבנפש כמ"ש בד"ה לכאר ענין יוהכ"פ פ"ב, והו"ע אש המנורה שלמעלה מאש המזבח, דאש המזבח הוא גבורות דאימא ואש המנורה בחי' גבורות דאבא וזה ה' עבודת אהרן בהעלאת הנרות וכמ"ש מזה באורך בדרוש הנ"ל) והוא ההתבוננות בגדולתו יתברך בפסוד"ז וק"ש. ונראה דבנה"ב פועל רק בחי' ביטול היש שז"ש במש"ב שלא תתלבש בשום דבר הנאה כו' ובד"ה בפ' נסכים כ' ג"כ להסיר החמימות שבלבו כו' וככדי להפכו זהו ע"י בחי' אש שלמעלה הנ"ל (ואפשר כמו"כ הוא ג"כ ע"י הקדמת בחי' אש שלמעלה דנה"ב בברכת ק"ש כנ"ל) ומ"מ ממ"ש בד"ה ונקדשתי נר' שזהו בבחי' אתהפכא, והוא במדרי' השרפים שנושרף כל מהותם וכמ"ש כמ"א וגם מבואר שם בהביאור שזה מס"ג דק"ש. ואין הענין נוגע כ"כ לכאן).

אמנם זהו במדרי' גבוהות והיינו כשיש התגלות אור הנח"א להתפעל כ"כ בהתבוננות גדולתו ית' להלהיב נפשו כרשפי אש ושלהבת עזה ולהב העולה השמימה וליפרד מן הפתילה כו'. ובלקו"ת ד"ה לכאר ענין יוהכ"פ מבואר דההתלהבות כרשפי אש תהי' מהדבר חדוש בהתחדשות ההתהוות החדשים לבקרים, דכאשר יראה בעיניו (דבזה שייך ראוי חושיות וכמ"ש וראו מי ברא אלה כו') ולכבו יבין כו' ע"כ ילהיב לבו וישים אליו לבו ונשמתו וכמ"ש צעק לבם כו'. וג"ז הוא בהתגלות אור הנח"א כו'. אך בכל אדם ככדי שתהי' האהבה כרשפי אש הוא ע"י ההתבוננות בריחוק שלו איך שהוא מרוחק מאלקות, והיינו כאשר מתכוונן בהתבוננות הנ"ל באלקות שבעולמות הן בעולם התחתון או באופן האור והגילוי שבעולמות העליונים כנ"ל ומרגיש את היוקר ואת העלוי דאלקות, ה"ה מצרף לזה להתכוונן במעמדו ומצבו איך שהוא מרוחק בתכלית מאלקות במחדו"מ שלו וגם בכללות נפשו הוא מרוחק לגמרי מענין האלקות, הרי תתמרמר נפשו מאד ע"ז ותתלהב נפשו כרשפי אש שלהבת בצמאון ותשוקה להיות מקורב לאלקות, והיינו לצאת מהענינים המפרידים והמרחיקים אותו ולהיות מקורב לאלקות ואילו ית' יהי'

נתון וכסוד בכל הכחות שלו ובמחדו"מ שלו. וכאשר ההתבוננות היא איך שאתה ה' נפשי כו' עוד תגדל ההתלהבות ביותר בהתבוננות הריחוק שלו כו' ורשפי אש זה עושה כליון וכיטל היש דנה"ב שנשרף ונכלה סמש (ולא כמו באהבה כמים שזהו בחי' חלישות בלבד להיות ששם ההתעסקות שלו רק בהענין האלקי לבד, להבין את הענין האלקי ולהרגיש את האלקות והטוב והעילוי בזה שעיי"ו מתקרב באמת לאלקות וע"י הקירוב לאלקות מתהליש הנה"ב, אבל הוא בבחי' חלישות לבד לא שמתבטל (ומ"מ נתבאר שנעשה מוכשר להבין ג"כ ענין אלקי ומתעורר גם הוא ברצון לאלקות ועמ"ש לקמן בסמוך) אמנם בהאהבה דכרשפי אש נשרף ונכלה ומתבטל הישות דנה"ב, כי מפני שצר לו מריחוקו מאלקות וזהו הגורם לו הרשפי אש וזההתלהבות ה"ו גורם הכיטל בנה"ב, וכן הוא בבחי' אהבה כרשפי אש בכלל דאמיתית ענינה הוא כשהיא מצד ההתבוננות בגדולתו ית' או עכ"פ מהידוש ההתהוות כו' כנ"ל הנה האש דקדושה שורף ומכלה האש הלע"ו, דבכל עת שמגביר כה יסוד האש האלקי מתמעט ומתקרר כה יסוד האש הטבעי וכמ"ש בד"ה בפ' נסכים ספ"א). ועוד זאת שגם כה יסוד האש הטבעי עולה ונכלל לאהבה את ה' בהתלהבות ורשפי אש כו' וכמ"ש.

וזוהו היתרון בכיטול הישות דנה"ב באהבה הנ"ל לגבי ענין התשובה, דבתשובה (היינו בתשובה תתאה) הרי כל התעסקותו הוא בהמרירות על הריחוק שצר לו על עניניו הפרטים ועל מעמדו ומצבו בכלל כו' (וההרגש האלקי שצ"ל בזה הוא בכדי שתהי' המרירות בבחי' היות אלקי וכמ"ש במ"א) וזהו שגורם שכירת הישות והחומריות דנה"ב (ג"כ לא רק חלישות לבד) אבל לא שיעלה גם הוא ויהי' נכלל בקדושה (לבד בתשובה אמיתית שמהפך מהות הנה"ב ובכדי שיהי' עולה ונכלל כו' הוא דוקא בבחי' תשובה עילאה דהיינו בהתגלות אור הנשמה בבחי' רשפי אש ביותר כנודע בענין תוקף הרצוא דתשובה), ובאהבה הנ"ל עם היות שיש בה ג"כ ענין המרירות כנ"ל, אבל להיות כי העיקר הוא ההתלהבות והרצוא לאלקות ע"כ גם היסוד האש הטבעי עולה ונכלל בקדושה). וז"ע הקרבנות שהוא הקרבת הלב ודם דהיינו בחי' התענוג דנה"ב ורתיהת הדמים שעולה ונכלל בקדושה (ובפרטיות הקרבת החלב הוא באהבה הנמשכת כמים שנת"ל שעיי"ו נעשה הנה"ב מוכשר כו', הנה כאשר מכין השכל הטבעי היטב את הענין האלקי ומתעורר ג"כ ברצון לאלקות נטל ממנו התענוג (דער געשמאק) מהענינים החומריים (ובפרט בהתבוננות דראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב כו' שנת"ל) ומתענג ג"כ בהטוב דאלקות ובעניני אלקות. והקרבת רתיחת הדמים שהוא האש הטבעי הוא באהבה דכרשפי אש בחי' יסוד האש דקדושה. אמנם האהבה כמים הנה מצ"ע פועלת החלישות לבד כנ"ל ורק ע"י ההשתדלות עם הנה"ט שיבין גם הוא ויתעורר ג"כ (אשר כן צ"ל בעובדי

ה' שלא להסתפק בהשגת הנה"א לבד ובהתפעלות שלו, כ"א להשתדל שיובן הענין גם בהשכל המבטי, שבד"כ הוא תלוי בהתקרבות ונתינת הנה"מ לזה (דעם היות שכל השגותיו הן בהתלכשות בהשכל המבטי מ"מ יש בזה חילוק גדול אם ההכנה בנפש היא רק להבין הענין בשכלו האלקי אין לזה שייכות אל השכל המבטי ואינו פועל כ"כ על הנה"מ (כ"א החלישות הנ"ל), אבל כאשר ההכנה היא שיהי' מוכן ויונה הענין גם בהשכל המבטי ה"ה מקרב ונותן את הנה"מ ג"כ בהתבוננות ההיא, דאו באמת בא ההנחה גם בשכל המבטי ומתעורר גם הוא) ולפעמים צריכים לזה ראיות והוכחות יותר בכדי שיונה הענין בהשכל המבטי, אך מעצמה לא תפעול האהבה כמים על התפעלות הנה"ב כ"א ע"י השתדלות, משא"כ האהבה דכרשפי אש שפועלת בעצמה על הנה"ב, דיסוד האש האלקי שורף ומכלה את האש המבטי ומעלה אותו להיות נכלל בקדושה.

הנהגה כאשר האהבה באה בצירוף ההתבוננות בהריחוק כנ"ל הרי מוכן איך שפועל על הנה"ב, אמנם כמו"כ הוא גם באהבה דכרשפי האש האמיתית משום דאש אוכלת אש. ובאמת גם באהבה זאת יש קצת תערובות מרירות בעולם או עכ"פ שחושב אודות הריחוק דנה"ב (ומוכרח הענין להיות כן דמאחר שהוא בבחי' התלחבות רשפי אש שהוא בחי' רצוא והעלאה נרגש אצלו הדבר האוחז אותו (בכל חד וחד לפ"ע) ואינו מניחו להתפשט ולעלות וצר לו מזה), רק ההפרש הוא שבאופן הא' הרי באה האהבה מהרגש הריחוק בצירוף ההתבוננות באלקות ובאמיתית האהבה הזאת בא הרגש הריחוק לאחר שמתפעל באהבה מההתבוננות בגדולתו יתברך וכה"ג (מפני שאור נפשו האלקית היא בהתגלות כנ"ל והחומריות האוחז אותו הוא רק בדקות וביכולתו להתפעל מגדולתו ית') וכמ"ש בד"ה בפ' נמכים ספ"ב לאסוף ולקבץ כל הכחות כו' ע"י עקירת הרצון מהם דהיינו להתחרט כו' והיינו מפני שהוא בחי' ישראל שעלה במח' כו').

וזהו עיקר היגיעה בעבודה שכלב זו תפלה לקרב ולדבק נפשו באלקות ע"י ההתבוננות בהאור האלקי המתלבש בעולמות אם בעולם התחתון מה שיש אור וחיות אלקי בכל נברא ונברא ובכל דבר בפרט, דעצם ההתבוננות הזאת עצמה מספקת ג"כ לקרב נפשו בהרגש האלקות והטוב והיוקר שבאלקות ויוסף אומץ בזה בהתבוננות זאת איך שהעיקר הוא האלקות ובענין ראה כו' את החיים ואת הטוב כו', או בהתבוננות באופן האור והגילוי המתלבש ומאיר בעולמות העליונים כל חד וחד לפום שיעורא דילי' בהשגתו ועבודתו, שכ"ז עושה חלישות גדולה בהנה"ב שאינו נמשך אחרי הענינים החומריים ואינו מתפשט רצונו בהם וייגע לקרב גם את הנה"ב שגם הוא יבין את הענין האלקי ויתעורר גם הוא בבחי' קירוב לאלקות, ובכ"ז יתחזק בעסק התורה וקיום המצות להיותן אלקות כנ"ל, והגדלת האהבה יותר היא

בכחי' נפשי איתוך כשמתבונן שאתה ה' נפשי כו' (וירצה מאוד שיהי' גילוי אלקות בקרבו ע"י התורה) וכן באהבה דכברא דאשתדל כו' (וגם מי שאינו בדרגות אלו להיות בו אהבות הנ"ל בהתגלות ירגיל עצמו בזה להיות כי קרוב הדבר אליו כו'). ובמדרי' גבוהות יותר וגם בפנימיות יותר היא כההתבוננות דכמים הפנים אל הפנים כו' וגם ילהב לבו בכחינות התלהבות באהבה כרשפי אש (דאהבה זו מצד עצמה מוכרחת להיות מפני שבזה דוקא התגלות האור דנה"א יותר, וגם שזהו עיקר בחי' הרצוא לאלקות) ע"י שמתבונן במעמדו ומצבו איך שהוא מרוחק כו' ואמיתית האהבה הזאת תהי' ע"י ההתבוננות בגדולתו יתברך כו' ואש זה האלקי שורף ומכלה את האש זר דנה"ב ומעלהו להיות נכלל ג"כ באלקות בכחי' התלהבות ורשפי אש כו' ועו"ג וידעת היום והשבות אל לבך להיות האהבה בהתגלות בלב, וענין לבך ב' לכבות היינו בחי' הקירוב והדביקות דנה"א, והזיכוך דנה"ב שגם הוא יתבטל ויבוא לבחי' אהבה שו"ע ואהבת כו' בכל לבך בשני יצריך כו' :

קיצור. הנה יש ב' בחי' אהבה, הא' אהבה הנמשכת כמים הבאה על ידי ההתבוננות בכחי' האלקות שבעולמות, שע"ז נעשה קירוב ודביקות נפשו באלקות ובכל דבר ירצה רק האלקות שבו, והיא המביאה אותו ג"כ לעסק התורה וקיום המצות ובנה"ב פועלת בו החלישות והבטחה. והב' האהבה כרשפי אש והוא שלאחר ההתבוננות טובה באלקות יתבונן איך שהוא מרוחק בכללות נפשו ובמחדו"מ שלו, שע"ז יתלהב לבו ברשפי אש התשוקה והצמאון ואש זה שורף ומכלה את האש הטבעי דנה"ב להיות בכחי' ביטול ממש, ועולה ונכלל גם הוא בבחינת התלהבות ורשפי אש האהבה לאלקות. וזהו תכלית העבודה דתפלה לבוא לב' מדריגות אהבה הנ"ל שהן בחי' הקירוב והדביקות לאלקות. ובירור וזיכוך ההזכרות והישות דנה"ב להיות גם הוא עולה כו'. ונת' עוד מדריגות גבוהות יותר בב' בחי' אהבה הנ"ל :

(ה) והנה אהבה הוא מל' אבה שפירושו רצון, והיינו הרצון שהוא פנימיות המדות ונמשך ג"כ מן השכל. והענין דמה שהוא פנימיות המדות היינו שבושל ושולט על המדות ויכול לשנות טבע המדות, כמו כשממלך רצונו מאיזה דבר תענוג ואינו רוצה בו מצד איזה טעם ודעת אינו מקבל נחת ותענוג מהדבר ההוא, ולהיפך כשיש לפניו ח"ו דבר של צער ויסורים אם הוא עושה רצונו לזה ע"פ השכל שמחייב שהצער הזה טוב לו אינו מרגיש הצער והיסורים כ"כ ואדרכא יהי' לו תענוג בזה. וכנודע בענין תענית הלום בשבת מפני שהוא תענוג לו, הרי שהרצון משנה את טבע המדות להיותו פנימיות המדות, ומ"מ גם הרצון הוא ע"פ השכל דהיינו מה שהשכל מחייב שצריך לרצות כך לא שהוא רוצה כן בטבעי כ"א מצד חיוב השכל וכמ"ש בלקו"ת ד"ה בהעלותך דרוה"ר, והוא בחי' ת"ת דאימא שנעשה כתר לו"א כו'. אמנם כדרוש ישן מרבינו נ"ע אי' דאבה הוא בחי' רצון שלמעלה מטו"ד, והוא בחי' הרצון הטבעי

והיינו מה שבטבע יש בנשמות בחי' רצון שנמשך ברצוא לאוא"ם ב"ה (א ציא צוא אווא"ם ב"ה). ונודע דרצון הטבעי הוא בבחי' מקיפים דנשמה ויש בזה ב' סדריות הא' בחי' מקיף דיחידה שהרצון הוא בלי שום סיבה וכלי שום התעוררות כלל, והיינו שא"צ לשום התבוננות כלל כ"א שממילא נמשך אל מקור חוצבו בחי' עצמות אווא"ם ב"ה שהרי הוא חלק אלק' ממעל וכמו טבע כל דבר שנמשך לשרשו ומקורו כך הוא טבע הנשמה לימשך ולהכלל בשרשה ומקורה בחי' עצמות אווא"ם ב"ה, והיא מיוחדת באמת תמיד בבחי' עצמות אווא"ם וכמא' חבוקה ודבוקה כך (ומה שהוא בבחי' המשכה ורצוא, זהו משום דאופן מציאות הנשמות מן העצמות הוא בבחי' מהות בפ"ע וכמו הכן מן האב הגם שהם עצם א' מ"מ הכן הוא במהות בפ"ע, שזהו ההפרש בין נשמות לתורה עם היות ששניהם מבחי' העצמות כו' וכמ"ש במ"א) והיא המתגלה במס"ג על קדה"ש דזה שמוסר נפשו בפו"מ הוא מפני שא"א לו בשו"א להיות נפרד ח"ו. והיינו מבחי' יחידה שבנפש שהיא בבחי' התקשרות עצמי בעצמות א"ם ב"ה וא"א להיות כלל באופן אחר ה"ו (וכן הוא בתמימות המעשה בסו"מ וע"מ בפו"מ, שזהו כמו טבע בכל או"א מישראל שלא יעבור במיד איזה עבירה ח"ו ושלא יכמל איזה מצוה ח"ו, שזהו מבחי' יחידה שבנפש שהיא עצם התקשרותו באלקות כו' וכמ"ש מזה בד"ח ספ"ה. וכן הוא בכל נסיון ונסיון שעומד על נפשו נגד הסתות היצה"ר המסית ומדיח רח"ל וה"ה מתגבר עליו בכל תוקף ועוז כו'. שז"ע משביעין אותו שהוא ל' שובע כנודע, והיינו שנותנים לו כח ועוז מעצם הנשמה שקשורה ודבוקה באלקים חיים דבכח זה הוא עומד נגד כל מונע מבית ומבחוץ).

והמדריגה הב' היא בחי' מקיף דחי' דעם היותה ג"כ בכלל בחי' עצמות הנשמה מ"מ אינה בחי' עצמות ממש להיות בבחי' התקשרות עצמיות כמו בבחי' יחידה כ"א שצריכים לעורר הרצון וההתקשרות, והוא ע"י ההתבוננות בבחי' עצמות אווא"ם בבחי' הפלאות ורוממותו כו' כמ"ש במ"א. ומ"מ גם הרצון הזה הוא בחי' רצון עצמי וטבעי, הגם שצריכים לעורר הרצון, מ"מ כשמתעורר הוא בבחי' רצון עצמי שלמעלה מטו"ד ולכן הוא בבחינת בלי גבול כו', וכמ"ש במ"א שיש אהבה תלויה בדבר דהיינו שכל סיבתה הוא הדבר הגורם את האהבה וממילא היא מונבלת לפי אופן הדבר הגורם וכשמתבטל הדבר מתבטל ג"כ האהבה ויש אהבה שאינה תלויה בדבר כ"א אהבה עצמית וכמו שני אוהבים נאמנים שאין אהבתם תלויה בשום דבר דאהבה זו אינה מונבלת מאחר שאינה תלויה בדבר שימדוד אותה וגם אינה מתבטלת לעולם ומ"מ יכולה להתעלם במשך זמן כשמתרחקים זמ"ז ומתעורר ע"י איזה דבר כמו דבר שמחה וכה"ג. אמנם

נ ש מ ו ת ל ת ו ר ה : דיה וידבר כו' במדבר סיני (בהמשך יר"ט ש"ה רס"ו).
דיה העושה סוכתו, תרצ"ט.

ו כ מ " ש ב מ " א : ראה ד"ה וזאת התרומה (בהמשך תקעו, עת"ר)

כשמתעורר האהבה אינה מוגבלת לפי אופן הדבר המעורר מפני שלא הוא סיבתה באמת כי האהבה היא עצמית בלי שום סיבה רק שנתעלמה וכשמתעוררת ה"ה בעצמותה כמו שהיא מצד עצמה וה"ה בלתי מוגבלת. ולמעלה מזה באין ערוך אהבה עצמית ממש כמו אהבת אב וכן שאינה מתעלמת לעולם וא"צ לשום דבר המעורר והיא בתמידות ממש.

וכך הוא בנפש דאהבה התלוי' בדבר בנפש היא האהבה שע"פ טו"ד שכל סיבתה היא ההשגה וההתכוננות באלקות, לפי שאינו מאיר בזה כחי' האהבה העצמית שכנפש רק כחי' הכחות הגלויים לבד והיא כחי' האהבה דמדות שבלב שסיבתה היא ההתכוננות והיא מוגבלת לפי אופן ההתכוננות ומתעלמת לאחר הסתלקות ההשגה וההתכוננות (היינו לאחר התפלה שהוא זמן העבודה במוח ולב. ודבר זה הוא ג"כ בהמדות שבאים בדרך מטילא מהמוחין, עמשנת"ל בפ"א כפי' רעו"ד (רק שבאמיתית כחי' פנימיות המוחין שנת"ל אינו שייך בזה ההתעלמות כ"כ כו') דעם היות שזהו כחי' פנימיות מ"מ ה"ה מדות שע"פ טו"ד וכמ"ש במ"א שגם בעבודה שע"פ טו"ד יש כחי' פנימיות הלב וחיציניות הלב) (והנה נודע שיכול להיות הגדלת האהבה יותר מהמוחין המולידה וזהו מבחי' שרש המדות שלמעלה מהמוחין שז"ע דז"א בעתיקא אהדי ותלי' כמ"ש במ"א, והגדלה זו באמת אינה מתעלמת גם לאחר התפלה כו') ואהבה שאינה תלוי' בדבר היא האהבה שלמעלה מטו"ד דהיינו שהיא כחי' אהבה עצמית וכזה יש ב' מדריגות, הא' כחי' אהבה דהיינו הרצון מדרי' מקיף דחי' שצריכה מ"מ התעוררות (לפי שאינו כחי' עצמות הנשמה ממש שהיא בכחי' קירוב ממש בעצמות א"ס כ"ה ולזאת צריכה התעוררות) ע"י התכוננות ההפלאה דאוא"ס (שזהו ג"כ לבעלה מבחי' מעם ודעת המושג ממש) אמנם כאשר מתעורר הוא בכחי' רצון עצמי, כי באמת לא ההתכוננות היא סיבת האהבה כ"א מה שבעצם יש בנשמה כחי' אהבה ורצוא לאוא"ס כ"ה. וכחי' יחידה שכנפש א"צ לשום התעוררות כלל לפי שהוא בכחי' קירוב עם העצמות ואינו שייך בזה שום התעלמות כלל, וכמו אהבת אב וכן דעם היות שאינה בהתגלות אינה מתעלמת לעולם והיא בכחי' התקשרות עצמית ותמידית כו' וכמ"ש במ"א.

והנה כחי' רצון הנ"ל הגם שזהו מדרי' גבוה מאד בעבודה מ"מ אין זה פועל כ"כ על החומריות דנה"ב מפני שהוא למעלה מבחי' התלבשות בנה"ב (עם היות דהאהבה שלמעלה מטו"ד בד"כ היא בכחי' אהבה כרשפי אש (לבד כחי' אהבה בתענוגים שהיא בכחי' דביקות וגם בזה יש כחי' או"י ואו"ח וכמ"ש במ"א) ומ"מ לפי שמדריגה זו דנשמה

ש ז א ד ז א ב ע י ק א : ראה תר"ח ד"ה בראשית (השני) פט"ו ואילך.
לקר"ת ביאור לדיה ליתן זה.
ו ג מ ב ז ה י ש : ראה תר"ח ד"ה ויתן לך פ"ב. ד"ה סמכוני באשישות, תר"ס.

היא למעלה מהתלבשות בנה"ב אינה פועלת כ"כ על הנח"ב. הנם שעל מדריגה זו יש ג"כ העלם והסתר הנח"ב וכמ"ש בסש"כ פי"ט ובאגה"ק סי' ד' ד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, הנה כאמת כאשר התעוררות המקיף דנשמה היא מצד הנח"ב דהיינו מן המיצר דגלות הנשמה דהיינו מה שהלביש בחי' פנימית נקודת לבבו בזלעז"ז כו' ועוד יותר מזה כאשר צר לו מאד מחומריות הנח"ב וגסותו בריבוי תאוותיו עד שהלביש גם פנימית נקודת לבבו בזה, ומוה נעשה היציאה בבחי' תוקף הרצוא שלמעלה מסו"ד, ה"ז פועל על הנח"ב להסיר התעלמו' וההסתירים וגם להפכם לאלקות (כי יש בזה כמה מדרי' באופן הרצוא ותלוי בהמיצר הקודם כו'). אבל כאשר התעוררות הוא מצד הנשמה (דהיינו מהתכוננות ההפלאה דאז"ס ב"ה) אין זה פועל כ"כ על החומריות דנה"ב. ומ"ש בסש"כ פמ"ג בהאבה הכאה מהתכוננות גדולתו ית' וכמשנת"ל פ"ד, זהו הכל במדרי' הנשמה שמלובשת בנה"ב וכמ"ש באגה"ק סי' הנ"ל שזהו בחי' היצוניות הלב וכ"ה בסש"ב בהקדמת ח"ב הנקרא חינוך קמ"ן).

אמנם בבחי' יחידה שבנפש א"א לומר שאינו פועל על חומריות הנח"ב, דודאי בהתגלות בחי' יחידה שבנפש ה"ז פועל על הנח"ב להפוך עצם מהותו מההיפך אל ההיפך, וכמו כשבא לידי מס"ג בפו"ט על קדה"ש ומאיוה סיכה מהשיות ניצל מזה הנח בלי שום ספק וספק ספיקא שנשתנה נפשו הטבעית ונתהפך מן הקצה אל הקצה שנעשה אדם אחר ממש, שהרי הי' אצלו התגלות עצם הנשמה ממש וזה בודאי פועל על נפשו הבהמית הטבעית לשנותה ולהפכה לגמרי וכמו שפועל בו עצם המס"ג שיהרג על קדה"ש שהנח"ט מצ"ע רוצה רק להיות (וצ"ע אם יש בהנח"ט גם בבחי' כח נעלם למס"ג בפו"ט על קדה"ש, שהרי הכח דמס"ג הוא מצד ההתקשרות עצמית שא"א לו להיות נפרד מאלקות, וזה שייך רק בנה"א לא בנה"ט שהיא מק"ג, והמס"ג דנה"ט וכן בחי' תוקף הרצוא דנה"ט שהוא בתנכורת יתירה מהרצוא דנה"א מצ"ע כנודע, הכל מהנה"א שפועל על הנח"ט, וכן ההעלאה דנה"ב מצ"ע וכנודע בענין ההעלאה מלמטלמ"ע שזהו מה שהתחתונים מצ"ע עולים כו' שז"ע מ"ת בוכין כו' וכמ"ש בס"א. כ"ז הוא מה שהנח"א פועל בנה"ב ויש בזה יתרון מצד שרש ומקור דההעלמות וההסתירים שלמעלה מבחי' הגילוי כנודע, אבל לא שהנח"ב בעצמו בטבעו ירצה באלקות. ואין זה סותר למ"ש בכ"ד שהכח המתאוה בעצם אינו רע וכמ"ש בלקו"ת ד"ה זאת חקת התורה זהו רק שאין בו ציור רע בעצם אבל מ"מ אינו טוב ואדרכא בטבעו הוא נמשך לענינים חומריים. וא"כ ענין המס"ג על קדה"ש הוא היפך טבעו לגמרי) והנה"א פועל עליו שאין שום מניעה מצדו למס"ג ואדרכא גם הוא רוצה למסו"ג בפו"ט, ממילא מוכן שגם עצם החומריות שלו מתהפך

לגמרי מן הקצה אל הקצה, וכמו בתשובה אמיתית ביציאת והתגלות עצם הנשמה הרי מתהפך מהות עצם הנה"ב וכפרט כאשר הצעקה היא גם מן הנה"ב, והיינו כאשר המיצר הוא בעומק ביותר שאין לו שום מקום בעצמו (או די ניט גופסקייט איז זייער טיף און זייער שטארק אז ער האט ניט קיין שום צופרידענקייט און קיין שום נחת בעצמו און האט ביי זיך קיין שום ארט בפו"מ) שזהו הוראה שהצער והמיצר הוא מהנה"ב שהנה"ב לא טוב לו ומצטער על ריחוקו (והיינו מה שהנה"א פועל עליו כנ"ל) שהצער שלו הוא גדול ביותר (וזהו מב' סיבות א' מפני שהריחוק הוא מאתו ובסיבתו וזה אצלו ענין טבעי, והב' מפני שאינו כח אלקי בעצם) (ומובן דבהצער יש בו הרגש האלקי ממה שנתרחק כמ"ש במ"א בענין המרירות דע"ז הצער גדול ביותר כו') הנה בהצעקה שצועק במר נפשו בכבחי' תוקף היציאה והרצוא (כבורח מן המות אל החיים כו') הרי משתנה מהותו לגמרי מכל וכל כו'. ומובן מכל הנ"ל דבחי' התגלות יחידה שבנפש פועל גם על החומריות ומהפך מהותו לגמרי (והיינו מפני שבחי' יחידה שבנפש מופשט לגמרי ואין לה שום אחיזה כלל בהכחות פנימיים ה"ה פועלת בכל מקום מצד ההגדרה שעצם הנפש מוגדרת עכ"פ כגוף כמ"ש במ"א, והראי' שהרי בחי' יחידה נמצא באמת בכל הכחות עד גם בסוף מעשה וכמ"ש במ"א).

אך בחי' האהבה מוסתרת שבכאו"א מישראל שכאו"א רוצה בטבעו באלקות, הרי הרצון הזה אינו פועל בהחומריות, וכמו שאנו רואין בחוש דעם היות דכאו"א מישראל רוצה באמת באלקות שזהו בטבעו בנפשו, ומ"מ בהכחות הגלויים ה"ה נמשך אחרי עניני העולם. וזהו מפני שהאהבה היא בכחי' מקיף ובהעלם, הנה כמו"כ הוא גם בהתגלות בחי' הרצון דבחי' מקיף דחי' הכא ע"י התעוררות ההתכונות הנ"ל, הגם שהיא מדרי' גבוה מאד והיא אמיתית בנפש מ"מ אין זה פועל על החומרי' דנה"ב מפני שהרצוא הוא בכחי' מקיף דנפש שאינו מלוכש בהכחות פנימיים ובכחות הטבעיים. וה"ז כמו ענין האמונה שהיא ג"כ בכחי' מקיף (רק שזהו כמו שבא בכחי' מל' והוא בחי' כתר מל' כו') שארז"ל ע"ז גנבא אפום מהתרתא רחמנא קרי' שהוא מאמין בה' ובהשגחתו ויכולתו ית' ומ"מ אין זה פועל עליו שלא לעבור על רצונו ית', דעם היות שמצד הנפש הוא מאמין באמת מ"מ מצד החומריות ה"ה עושה חיפך רצונו ית' והיינו מפני שזהו בכחי' מקיף לבד שאינו נרגש בפנימיות, וכמו"כ הוא בחי' האהבה שבכחי' מקיף שבנפש שאינו פועל כ"כ על החומריות, דעם היות שמצד המקיף הוא בכחי' קירוב ורוצה באמת באלקות הנה כשבא בכחי' כחות פנימיים וכחות טבעיים הוא באו"א לגמרי.

(ודבר זה נראה בחוש בכמה בנ"א בר"ה ויוה"כ שמתפעלים מאד בנפשם ואין זה פועל לשנות באמת דרכם והילוכם בכל השנה בבחי' ויעקב הלך לדרכו כו', וזוה יש כמה אופנים שהרי גם הקלים וגם עובדי עבירה ר"ל מתעוררים ביו"כ ובפרט בעתים מיוחדים כמו בתקיעת שופר ובנעילה דיו"כ ומ"מ אח"כ ה"ה כמו שהיו מקודם בלי שינוי, ויש מהם אשר בר"ה ויו"כ בוכים מעומק לבם על מצבם החומרי ומתפללים ומבקשים על הפרנסה וכה"ג איש איש כפי הצטרכותו ואינם שמים על לבם לתקן מצבם הרוחני ולהיות מו"מ וע"פ כפו"מ עכ"פ. אמנם גם ביר"א ואשר בכלל עובדים יחשבו שמתעוררים באמת בר"ה ויו"כ בעצם נפשם בתשובה ובקבלת עול מלכות שמים, שבאותה שעה באמת צר לו מאד על ריחוקו מה' וזוכה ע"ז באמת במר נפשו ומקבל עליו באותה שעה עול מלכותו ית' להיות מסור ונתון לאלקות כל השנה בעסק התורה וקיום המצות ולא יתן נפשו לענינים אחרים ובד"כ להיות משועבד לה' לבדו, ובעבור הזמן הנ"ל חוזר לחומריותו ומבטן איש איש כפי מדותיו הטבעיים אם בתאוה וחמדת הלב או בהגנבה והתנשאות או ככעס וכה"ג, ונפלא הדבר ממש איך שאינו משתנה הטבע כלל ואיך לאחר התעוררות והסכם כזה יחזור להיות כמקדם. אך סיבת הדבר הוא העדר העבודה כל השנה, דמי שעובד עבודתו כל השנה בהכנעת החומר בכללותו, והעיקר בהכנעת הכחות והמדות פרטיות ע"י העבודה פנימית כמוח ולב אם באהבה כמים או באהבה דכרשפי אש וכמשנת"ל פ"ד. ודאי ההתעוררות דעצם הנשמה דר"ה ויו"כ פועל הרבה על החומריות שלו, ועבודתו אח"כ בכל שנה היא במדרג' נעלית יותר הן מצד הנשמה והן בחיובך דנה"ב שהכל הוא בענינים גבוהים ונעלים יותר כי בכללותו הוא נעשה בדרגא עליונה יותר (שהרי גם כהנה"ב יש כמה חילוקי מדרגות, וכנודע מכללות הג' מדרג' דשור כשב ועז, ומי שהנה"ב שלו אינו גם כ"כ יש כמה דברים שא"צ ע"ז יגיעה כלל מה שזולתו צריך ע"ז יגיעה רבה, וע"י התעוררות הנ"ל אחרי העבודה דכל השנה, הנה גם הנח"ב יוצא מגסותו והוא בדרגא עליונה יותר וממילא העבודה שלו בזיכוך החומריות הוא באו"א) (ואם כי ודאי אינו דומה מעמד ומצב הנה"ב בכל השנה לכמו שהוא בר"ה ויו"כ וגם יש ריחוקים לעתים (ע"ד שבע יפול כו') מ"מ הוא בדרגא עליונה כו').

אבל בהעדר העבודה כל השנה והחומריות היא בתקפה וגבורתה הנה ההתעוררות דר"ה ויו"כ הגם שמתעורר באמת כנ"ל (מפני שאינו בבחי' ריחוק ממש להיות את פושעים נמנה ח"ו, ואדרכא בחיצוניות ה"ה בעסק התורה ועבודה) אין זה פועל על החומריות לשנותה באמת, וגם עצם ההתעוררות הגם שהיא אמיתית בנפש ה"ה בבחי' מקיף לבד שאינה נרגשת בהכחות פנימיים להיות שייך לפועל ממש, והיינו שגם

וכידוע מכללות כו': ראה שיחת שמחת תרס"א (בס' תרש"ס השיחות). ד"ה משכני (השני), ש"ח.

הצער ומרירות נפשו אינו בבחי' הרגש הצער ומרירות עמוקה מפרטי הענינים הלא טובים שלו כ"א מכללות הלא טוב שלו, וכן הקבלת עול שמקבל עליו עול מלכותו ית' בר"ה להיות מסור ונתון אליו ית' וכן בהתעוררות תשובה דיו"כ שמקבל עליו להיות כאו"א מכמו שהי' אין זה כא בו בבחי' פנימיות להיות כאמת בהנהגה אחרת לפועל ומכ"ש שאינו בא בענינים פרטיים הן כסו"ם והן בוע"ם (דהיינו גם מה שמקבל עליו לעסוק בתו"ם ושלא יתן נפשו לעניני העולם אין זה בדברים פרטים שהן הן אותם הדברים שבהם הוא הגרעון והחסרון שלו, כי מתחלה אינו נותן נפשו להרגיש פרטי החסרונות שלו ולהצמער עליהם באמת וכן הקבלה והתיקון המדומה אינו בפרטי הדברים האלו. וזאת לדעת שגם אם הרגש הצער והמרירות היא על הענינים הפרטים, מ"ם אינו מוכרח שהקבלה תהי' ג"כ בתיקון הפרטים דיכול להיות שהקבלה תהי' רק על הכלל, וממילא לא יבוא לידי פועל כשכא לידו הענינים הפרטים וגם עצם הקבלה יכול להיות באופן כזה שאינה שייכה לפועל ממש, ונמצא דגם אם תהי' המרירות כדבעי אינו מוכרח עדיין שתהי' הקבלה כדבעי. וצ"ל כוונת המכוון ויגיעתו על השני הדברים שיהיו רצוים, אמנם זאת ודאי שבלי הרגש פנימי ועמוק מפרטי החסרונות שלו א"א שתהי' הקבלה כדבעי (למהוי) רק בכללות שלא יהי' רע ויהי' טוב וממילא זה רק לפי שעה ויחלוף ויעבור אח"כ.

וסיבת הדבר הוא ג"כ בהעדר העבודה דכל השנה, דכאשר כל השנה הוא עובד ומייגע א"ע בתיקון וזיכוך מדותיו שידוע הוא את עניניו מה שהוא צריך לתקן, איש איש כפי מה שניתן לו לתקן ולזכך מהמדות הטבעיים ומייגע ביגיעת נפש ויגיעת בשר כל השנה לברר ולזכך המדות האלו, הנה בר"ה ויו"כ שהוא עת רצון למעלה ותשף ה' את זרוע קדשו בבחי' קירוב המאור אל הניצוץ המעורר בנפש האדם התגלות עצם נפשו, וכללות העבודה בזמן ההוא הוא בחי' פנימיות ועצמות הנפש כנודע, הנה כ"ז בא בענינים אלו שעוסק בהם כל השנה רק שהוא בבחי' מיצר ומרירות עמוקה הנוגע לו בעצמות ופנימיות נפשו וכן הקבעו"ם וקבלת התשובה היא בעצמיות נפשו אבל הוא באופן שיהי' נוגע לפועל ממש, ובאלו הענינים שעוסק בהם. והיינו מפני שבעצם הוא פנימי בעבודתו בכל השנה וכמו"כ הוא בעבודה דר"ה ויו"כ שהיא בבחי' עצם הנפש ה"ו בבחי' הרגש פנימי, וגם מסייע לו הגילוי מלמעלה והתגלות עצמות נפשו (ההרגש בפנימיות) להסיר מאתו חומריות המדות הטבעיים שהוא עוסק בכירור וזיכוך שלהם (וכמשנת"ל שנעשה בדרגא עליונה יותר). אבל בהעדר העבודה כל השנה, הנה בר"ה ויו"כ הגם שמתעורר בנפשו ה"ו רק כמו דבר בעתו, שהעת הוא להתפעל ולהתעורר (מצד הגילוי מלמעלה כנ"ל שמאיר על כאו"א מישראל (יותר

מתכרזים שבכל יום שגם הם נרנשים בכאו"א כנודע), וכפרם באותן שבכלל עובדים יחשבו דהיינו הקרובים לענין העבודה שבזה מדברים כאן). אבל הוא בבחי' מקיף לכד בלי הרגש בפנימיות ואמיתות הנ"ל, ולכן אין זה שייך לפועל וע"כ הגם שהתעוררות היא אמיתית בבחי' המקיף דנפש אין זה נוגע אל החומריות לשנותה באמת).

וּמ"ש ב"מ"א דדוקא בחי' אה"ר שלמעלה ממו"ד מהפך מהות הנה"ב, זהו דוקא לאחר העבודה תחלה בבחי' מו"ד במוח ולב, ונדע דהעבודה שע"פ מו"ד היא רק בבחי' ביטול היש לכד, ובכדי שיהי' הביטול במציאות הוא באה"ר שלמעלה ממו"ד שעיי"ז מתבטל מהות הנה"ב ומתהפך לטוב, ובוה יש ג"כ מדרי' ואכמ"ל אבל כ"ו דוקא בהקדמת העבודה פנימית במוח ולב לברר ולזכך את המדות טבעיים, ומי שפרח בע"ש בעבודה שע"פ מו"ד בבחי' אתכפי' יאכל בשבת בבחי' הרצון ואה"ר שלמעלה ממו"ד להיות בבחי' אתהפכא פו' וכמ"ש בתו"א ד"ה ויקהל וד"ה קחו מאתכם תרומה, וכמ"ש בלקו"ת ד"ה לבאר ענין יוהכ"פ בענין אש של מעלה ואש של מטה כו'.

קיצור. הנה אהבה ל' אבה רצון. ומבואר ב"מ"א שהוא בחי' הרצון שלמעלה ממו"ד. ועם היות שזהו מדרי' גבוה בעבודה, אין זה פועל על החומריות דנה"ב מפני שזהו בבחי' מקיף דנפש שלמעלה מהתלבשות וע"כ גם שמתעורר באמת בבחי' הרצון הנ"ל (וכמו בכאו"א בר"ה ויוכ"פ) אין זה נרגש בפנימיות ואינו משתנה הטבע עיי"ז (ונת' להתגלות אמיתית בחי' המקיף דיחידה פועל לשנות ולהפוך הטבעיות לגמרי) כ"א בהקדם תחלה העבודה פנימית שע"פ מו"ד במוח ולב כו' :

ואי' והנה בעבודה שע"פ מו"ד יש ג"כ שהעבודה היא בבחי' מקיף לכד, שאין זה עבודה ואינו פועל על חומריות הנה"ב להכניעו ולבטלו, והוא כאשר התבוננות היא בבחי' כללות לכד, והיינו דביאזה ענין אלקי שמתבונן בו אינו משתדל להתבונן בו בבחי' השגה ממש לידע ולהשיג את הענין באמת כמו שהוא ולהעסיק דעתו בזה, כ"א מסתפק בהתבוננות בכללות הענין ההוא, וכמו בכללות ענין בריאה יש מאין (ונרגש אצלו ג"כ כללות ענין ההפלאה שבזה מבלי שמשים לבו לידע את הכח האלקי המהווה מאין ליש דהיינו איזה מדריגה פרטית באלקות הוא ואיך הוא אופן ההתהוות מאין ליש ופרטי התפלאה כזה, וכנודע דענין בריאה יש מאין הוא ענין נפלא מאד שאינו מושג באמת בשכל אנושי איך ומה הוא שז"ע מה שזהו רק בחיך הכורא ואמיתית כח ההתהוות הוא מבחי' עצמות א"ס ב"ה שהוא לכדו בכחו ויכולתו לתווה יש מאין כו' וכמ"ש

ש ג מ ה מ נ ר ג ש י מ : ראה לקו"ת ביאור לד"ה כי תצא (השני). ד"ה

או ישר, ש"ת.

ו מ"ש כ מ"א : ראה ד"ה וכי תאמרו מה נאכל, תרע"ח.

ש ה ו א ל ב ד ו : אגה"ק ס"כ.

במ"א) או בכללות ענין גדולת ה' בענין ההתחוות. וכן בד"כ איך דאיתו ממכ"ע ואיהו סוכ"ע כו'. ועם היות שמתפעל בנפשו ומתלהב על הענין האלקי (עד ווערט צעקאכט אויף אלקות מיט א התפעלות הרצוא כו'), ה"ו בבחי' מקיף לבד ואין זה התפעלות אמיתי כי אם דמיון כוזב (וכמ"ש באריכות בקונט' התפלה). והענין הוא כי ההתבוננות בדרך כללות, היא רק כמו זכרון שנוכר על אלקות. וזה אינו מספיק לעורר את האהבה כ"א צ"ל ידיעה והשגה ממש, ועי"ז דוקא מתעורר האהבה, (וביראה מספיק הזכרון שזוכר את העניני אלקות המביאים את היראה וכמשנת"ל פ"ג ונת' שם דמ"מ צ"ל בתחלה השגת הענין ואח"כ מספיק הזכרון) משא"כ באהבה אינו מספיק הזכרון לבד וגם שיוודע את הענין וכבר התבונן בו כמה פעמים הנה ככל פעם ופעם בכדי שתהי' האהבה אמיתית צ"ל התבוננות ממש דוקא. וי"ל מפני שענין הביטול יש במכע בנש"י וכמ"ש במ"א בענין כי תהיו אתם ארץ חפץ דנש"י הן הארץ הראויה לזריעה ע"י תו"מ מחמת כח הביטול שבהם בעצם וכמ"ש כי אתם המעט מכל העמים שממעטים א"ע כו', והו"ע ישראל מונין ללכנה דא' קמן מונה לקמנה יעקב כנה הקמן וכן ודוד הוא הקמן כו', ומפני שיש בהם ענין הביטול במכע לכן מספיק ע"ז גם הזכרון דאלקות שמתבטל עי"ז ומניח א"ע לגבי אלקות ורצונו ית'. אבל ענין האהבה הגם שהיא ג"כ בירושה לנו מאבותינו מ"מ אין זה כמו מכע הביטול והנחת עצמותו שבכאו"א מישראל (ואמיתית ענין האהבה מוסתרת שבכאו"א בירושה מהאבות מבו' בסש"ב פי"ח שזחו הכח דמס"ג שבכאו"א מישראל משום שא"א לו להיות נפרד ה"ו מאחזותו ית'), וכפרט שהאהבה היא התגלות דבר ע"כ א"א להיות כ"א ע"י השגה והתבוננות ממש.

וע"פ הרוב ההתבוננות בבחי' כללות לבד היא המביאה לידי מרירות ולב דואג, דלהיות שעצם הענין מופלא ממנו (דהיינו שאינו בבחי' התיישבות במוחו מאחר שאינו משיג הפרטים שבהם נתפס ומתיישב הענין, וגם דכ"הידיעה כללית ה"ה תופס את הכלל דאלקות שהוא למעלה בבחי' התלבשות והתיישבות ממש, וע"ד ההפרש בין נקודת החכ' שבבחי' ברק המבריק ונק' פלא להשגה דבינה כנודע) ה"ו עושה הכיווץ כמוהו ובנפשו. וגם בידיעה והרגש (גם במקצת) ההפלאה דאלקות (היינו מה שמופלא אצלו מחמת העדר ההשגה. וגם שתופס הענין כמו שהוא בבחי' פלא עדיין כנ"ל) נרגש פחיתות ושפלות עצמו איך שהוא מרוחק מאלקות (וע"ד שנת"ל פ"ד בענין האהבה דכרשפי אש שכהרצוא והעלי' הוא כרגיש את התומריות שנאחו בה כו' וע"כ בא לו העבודה דתפלה במרירות ובלב דואג. וביותר הוא כמי שיש לו חוש בענין אלקי שבעצם יש לו קירוב לידיעה והרגש ענין אלקי, וכאשר ההתבוננות היא

בענין כי תהיו: ראה תראה ד"ה הבאים ירש.

וע"ד ה"ה פר"ש: ראה תראה ד"ה אלה תולדות נז. פי"ו לקרית ד"ה עלי באר סי"א. ד"ה ואברהם זקן, תש"ב.

רק בבחי' כללות ובבחי' זכרון האלקי בלבד, התפלה שלו היא במרירות עצומת ובכבי' ובלב דואג ביותר (ונודע שלב דואג היא כלי לקבלת רזין דאורייתא להרגיש ענין אלקי בפנימיות נפשו וכמ"ש בשער היחוד פ"ו). וזה צ"ל קודם התפלה והעיקר בתיקון חצות שעי"ז נעשה כלי לאלקות בתפלה כמ"ש, ובאופן הנ"ל בתפלה הוא רק שנעשה כלי אבל אור פנימי אין בו) ובוה יש חילוקי' דמי שהוא פנימי יותר הלב דואג נעשה ביותר מהפלאה דאלקות, ומי שאינו פנימי כ"כ לבו דואג ביותר על ריחוקו מהאלקות. ומ"מ לפועל אין זה נונע) ואינו ספקח דעתו גם בעסק התורה. אשר במרירות אמיתי ידוע שבאה השמחה אח"כ בתפלה ובעסק התורה ע"י ההתבוננות המכו' במש"ב פל"א ועמ"ש בפכ"ו. ובוה אין בו השמחה גם בעסק התורה. וע"פ הרוכ עסק התורה שלו הוא ג"כ בלב דואג ורוח עצב, משא"כ בהתבוננות בדרך פרט שידע ומשיג את הענין אלקי שנתפס כמוחו ה"ה בבחי' שמחת הנפש וכמ"ש אם הכנים שמחה, וגם שעי"ז נעשה בבחי' קירוב לאלקות שבזה תהי' שמחת נפשו ביותר (עד שצריכים עצות לזה שתהי' השמחה בבחי' ביטל שהו"ע התכללות היראה באהבה וכמ"ש בתו"ח כמדומה בדרוש ותלד עדה בענין שיר פשוט וכפול בו' ועמ"ש בד"ה ואלה תולדות יצחק בענין וכל הבארות בו') ועז"נ עבדו את ה' בשמחה, והיא דוקא השייכה לפועל, והיינו שנשאר רושם האור בנפשו כל היום וכל ענינו הוא בעניני אלקי' לבד, ועי"ז נעשה חלישות הנה"ב הטבעית כמשנת"ל פ"ד. ומה גם בכדי שגם הנה"כ יבין הענין האלקי כמשנת"ל פ"ה, הרי בהתבוננות בדרך כללות אין זה שייך כלל להשגת הנה"ב, ורק כשבא הענין בבחי' פרמיות בהשגה טובה יכולה להיות ההשגה גם בהשגת הנה"כ שגם הוא יבין בו'.

וע"כ עיקר העבודה בתפלה היא בהתבוננות בדרך פרט דוקא באיזה ענין אלקי שמתבונן אם בענין בריאה יש מאין בפרמיות הענינים בזה כנ"ל, או בגדולת ה' בענין ההתהוות בריבוי הנבראים וגדולי הנבראים ולכאז"א נמשך חיות מיוחד לפי מזגו ותכונתו וכמ"ש המוציא במספר צבאם בו' מונה מספר בו' לכולם שמות יקרא ועז"א גדול אדונינו ורב כח בכריאת ותהוות הנבראים וכמאמרם ז"ל ע"פ זה שיעור קומה של יוצר בראשית בו', וזהו ג"כ מ"ש שאז מרום עיניכם בו' מרוב אונים ואמין כח איש לא נעדר והו"ע הכח האלקי בעצם ענין הבריאה וההתהוות. וגם שנתהוו באופן כזה שהן קיימין במין ובאיש בו', כמ"ש הענין במ"א באורך, ואיך שבזה נראה ונגלה כח הא"ס שבעולם בו'. וגם יתבונן איך שכולם מהללים ומשבחים להקב"ה (וכמ"ש הרמב"ם בהל' יסדה"ת שיודעים ומכירים א"ע ואת עילתם ומכירין את מי שאמר והי' העולם בו', וכמ"ש מזה במ"א), ויש בזה כמה חילוקי מדריגות באופן ההילול והשבחה שלהם בנבראים העליונים לפי אופן ההשגה שלהם, ע"י האור והחיות האלקי המתלבש בתוכם להחיותם. וכמ"ש הללו את ה' מן השמים הללוהו

במרומים וכו' שהן ד' עולמות אבי"ע כו' שמחולקים בהאור והגילוי ובהלילו והשבה שלהם כו', וכ"ז הו"ע סיפור שבחיו של מקום שע"י התבוננות והתפעלות נמשו בענינים אלו נעשה החקיקה מבחון, שיוצא ממעמדו ומצבו ומתעלה נמשו בדרגא עליונה יותר ומתקרב לאלקות כו'.

אמנם בחי' החקיקה מבנים להיות בבחי' קירוב ממש לאלקות וגם הנה"ב יהי' לו אהבה לאלקות, הוא ע"י ההתבוננות שנת"ל פ"ד בבחי' האור והחיות אלקי שמאיר בעולמות (היינו מה שבא בבחי' התלבשות בעולמות, ואין זה מ"ש בשער היחוד פ"ד במדריגה הב' דהיינו ההתבוננות בהאין האלקי כו', שזוהו מדריגה גבוה יותר באין ערוך, דמ"ש שם ב' הענינים הא' התהוות הנבראים והנאצלים והכ' האין המהווה כו', הכוונה במדרי' הא' בבחי' האור והחיות המתלבש בנבראים ונאצלים, וכמו נפש הגלגלים וכן נפש המלאכים העליונים שהוא בחי' האור והחיות שלהם וכן בנאצלים האור המתלבש בע"ס דאצי' בכל ספי' וספי' בפרט כו', והמדרי' הב' הוא בחי' עצמות האין האלקי והיינו בחי' אור עצמות המאציל שלמעלה מבחי' התלבשות בנבראים ונאצלים (והכל בבחי' האין של היש, שיש בזה ב' מדריגות בחי' הארת האין המתלבש בהיש, ובחי' עצם האין שלמעלה מהתלבשות כו'. ומש"ש שזוהו בחי' חכ', היינו כמו שחכ' היא בחי' כ"ח מ"ה שעושה ליש אין (ר"ל בבחי' ביטל ממש באופן הביטל דחכ') ועמ"ש באמ"ב פנ"ה כענין בחי' יורה כו') ולא כמו שגנ"ר שם בתחלת העיון דמדריגה הא' היא בהתהוות היש והחומר והמדרי' הב' היא בבחי' האור והחיות האלקי כו', אלא הכוונה כנ"ל. ומשנת"ל כאן היא מדרי' הא' דשם דהיינו בחי' האור והחיות המתלבש שזוהו בחי' נפש הנבראים והשגתם כו').

ודיינו איך דאיהו ממלא כולהו עלמין דכשם שהנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, הן בעולם התחתון בכל נברא ונברא בפרט שיש בו אור אלקי המחי' אותו והן בעולמות עליונים באופני האורות והגילויים בכל עולם ועולם כהע"ס שבעולמות ובהנבראים שבהם כו' וכמשנת"ל פ"ד, וכללות האור והחיות הוא מבחי' מל' דאצי' המתווה ומחי' כללות עולמות ביי"ע, ועז"נ ואתה מחי' את כולם שהן אותיות דבור העליון דבחי' מל' דאצי' ובחי' האור המתלבש בהאותיות כו' (וי"ל דזהו בחי' הכלים די"ם דמל' דאצי' שנעשים בבחי' נשמה לעי"ם דבי"ע ובחי' הארת הקו המאיר בכלים די"ם דמל' שבקע הפרסא עמהם כו' כמ"ש באגה"ק סי' כ' ד"ה איהו וחיוהי חד, ובפרסות בנבראים דבי"ע י"ל שזוהו ב' מיני חיות דבחי' כח ואור דבחי' כח זהו מבחי' הכלים דבי"ע. ובחי' אור הוא מבחי' אור הנשמה וגם למעלה מזה כו' שעז"נ אין קדוש

שהן ד' עולמות אבי"ע : סי' האריז"ל. הביאור ע"פ דא"ח ראה בסידור
ע"פ אלו. ד"ה אריז"ל חלקי, תשי"א.
ש ע ז נ א י נ ק ר ו ש : ראה לקרית שה"ש ד"ה צאנה וראנה (הראשון)
בתחלתו.

כהוי' כמה קדישין אינן ולית קדוש כהוי' שהוא קדוש ומובדל ומ"מ מתלבש בו' וכמ"ש במ"א, וע"כ ההתבוננות בדרך פרט היא תחלה בשמע החיות דנבראים התחתונים מהמזלות הרוחני' וכמא' אין לך עשב מלמטה בו' וכמ"ש אני אענה את השמים והם יענו בו' ולכן הנשמי כמל אל הרוחני בו' והמזלות מקבלי' משמרי האופנים והאופנים מהחיות בו' עד בחי' המל' בו' וכמ"ש מזה בדרוש תקעו עת"ר בד"ה אחת שאלתי, ותוא בחי' החיות דבחי' כח. וכן הוא בבחי' החיות דבחי' אור ממדרי' למדרי' ובאופן בחי' האור שבכל מדרי' ומדרי' (בו'). ומגיע הענין עד כללות בחי' גילוי הקו מאוא"ם ב"ה שהוא בחי' האו"פ שמאיר בתוך העולמות בו' דבחי' עצמיות הקו מאיר בעולמות הא"ם שלפני האצי' והארת הקו מאיר בעולם האצי' ומסתיים שם ומ"מ בקע הפרסא עמהם בו' כנ"ל, והוא בחי' קדוש כנ"ל (וההתבוננות בבחי' גילוי הקו שבאצי' הוא בחי' יחוי"ע בכלל, וההתבוננות במדרי' דבוי"ע הוא בחי' יחוי"ת. ומ"מ בחי' אור הנ"ל י"ל שזהו למעלה מבחי' יחוי"ת (בו'). ועמ"ש בשער היחוד פ"ד (ושם ההתבוננות בפרטיות בכל ספי' פרטיות מרכז' עד מוכ"ד שהוא יחוד פרטי כפי מהות ומדרי' תספי' החיא בו').

ובכל הענינים האלו תהי' ההתבוננות ביגיעת נפש כמ"ש בסש"ב פמ"ב שלא תכבד עליו העבודה (וכאשר יקרה לעתים קרובות שכבד עליו ענין ההתבוננות ומתרחש בזה ואין לו שום חיות כתפלה וממילא נעשה הכבידות בכל הענינים ונעשה כאבן ממש אז עם נעמט זיך ניט צו קיין זאך. וכל החפץ בחייו צריך להתגבר על עצמו לכנוס אל ההתבוננות בדרך קבלת עול, וכאשר יכנוס בהתבוננות יתעורר אצלו החיות והתענוג בהענין, עם ווערט איהם די זאך נעשמאק און דער ענין לעכט ביי איהם) ליגע מחשבתו ויתבונן בזה בהעמקה טובה ולקרב הענין לעצמו ויתקע דעתו בזה בחוץ עד שתענין האלקי מאיר בנפשו ונפשו מתקרבת ומתקשרת בהאלקות, וכל רצונותיו כל היום הוא רק באלקות ואינו שייך לשום ענין אחר בו' וישתדל לחביא את הענין לידי ההשגה דשכל הסבעי (כמשנת"ל פ"י) שגם הוא יכין את הענין האלקי ובהתעוררות האהבה דנח"א יתעורר גם הוא באהבה לאלקות בו'. וכן ההתבוננות בענין נפשי אויתיך בו' שהו"ע לאהבה את הוי' אלקיך כי הוא חייך חיי הנשמות בפרט כמשנת"ל שם, וגם בהתבוננות דכמים הפנים אל הפנים בו' כמ"ש בסש"ב מפמ"ו עד פ"ג (ובח"כ בהקדמה הנק' חינוך קמן כ' הן דרך כלל כי הוא חיינו ממש בו' והן דרך פרט שכשיכין וישכיל בגדולתו בו' ואח"כ יתבונן באהבת ה' הגדולה והנפלאה בו' אזי כמים הפנים בו').

והנה כאשר מתבונן בבחי' כללות כלכד ומתפעל בנפשו (דע"ו א"צ יגיעה הן בהתבוננות מאחר שהיא בבחי' כללות לכד וה"ה רק כמו זכרון שנזכר על אלקות כנ"ל, והן ההתפעלות באה בלי שום

יגיעה כלל, כי בכחי' מקיף כל אחד מתפעל על אלקות, ואין זה * לשום פועל כלל, היינו שאין בזה שום קירוב לאלקות ואינה מביאה לידי קיום רצונו ית', וגם המרירות שנת"ל היא בנקל מאד ע"י ההפלאה דאלקות כנ"ל וכפרט במי שיש לו חוש בענין אלקי כו' וכמשנת"ל) וכשמתחיל אח"כ להתבונן באיזה ענין בדרך פרט יתקרב לנמרי מהתפעלות הקודמת (וכן הוא כאשר מתחיל להתפלל באיזה חיות ע"י עסק הדא"ח שקודם התפלה, כשמתחיל אח"כ בתפלה באיזה התבוננות פרטיות מתקרב כו'), הנה על קירור התפעלות הקודמת אל יחוש ואל ידאג כלל, כי אינה התפעלות אמיתי, ואינה ענין ודבר מה הן מצד עצמה כי אין בזה קירוב לאלקות (וגם החיות הנעשה ע"י לימוד דא"ח קודם התפלה היא רק הקדמה וכמו כלי לקירוב לאלקות כאשר יעבוד עבודתו בתפלה כדכעי למיהוי) והן מצד שאינה שייכה לפועל בעסק התורה וקיום המצות בסו"ס וע"ס ובזיכור המדות טבעיים, והיינו דבשעת מעשה הוא רק התפעלות דמיוני, ולא נשאר מזה שום רושם על כל היום, וא"כ אין זה שנתקרב כי לא נתחמם ולא נתפעל עדיין בכחי' התפעלות פנימי ואמיתי, הבאה דוקא ע"י התבוננות והשגה טובה באלקות, והתפעלות הנ"ל ממילא יחלוף ויעבור במעט זמן מבלי שנשאר אתרו' שום רושם כו' (ויותר טוב מזה המתפלל בכוונה בפ' המלות ויש לו חיות בהתיבות, דעם חיות שלא יש בזה התפעלות אהבה וגם לא זיכור חומריות המדות טבעיים מ"מ יש בזה איזה רגש פנימי וה"ה נאחו באיזה דבר היינו כהחיות האלקי שבהתיבות התפלה האוחז אותו במקצת עכ"פ גם במשך היום, משא"כ בהתפעלות מהזכרון הכללי הנ"ל שאין כאן דבר האוחז אותו כי חולף ועובר מיד) ומה לו אם נתקרב ע"י התחלת ההתבוננות בענין פרטי (אשר באמת אם יעמוד על נפשו ויתחזק בהתבוננות יבוא סוף כל סוף לידי התפעלות אלקי) או שנתקרב ממילא מפני שלא יש גילוי אור אלקי בנפשו.

(ור"ב) מהמתחילים בעבודה שבלב יכשלו בזה שאינם מכירים ויודעים ענין העבודה ורוצים שמיד יאיר האור בנפשם ויתפעלו בהתפעלות אהבה אמיתית, וכאשר מרגישים בנפשם שאדרבא נתקררו בתחלת ההתבוננות (ומיבת הדבר יתבאר בסמוך) נופל להם בקרבם (ויי פאלין ביי זיך אראפ) ואומרים לעצמן למה להן לעסוק בהתבוננות שאינם מסוגלים לזה לפי דמיונם ומתיאשים מזה, וטוב להם יותר להתפלל ע"פ פשוט, והטוב הוא שמתפללים אח"כ בכוונת פי' המלות, וע"פ הרוב נופלים גם מזה, ובאמת זה טעות גדול ויש בזה הרכה מתערובות תחבולות היצר שמתאמץ להדיח ח"ו מהעבודה האמיתית בכל מיני תחבולות שלא לבוא לידי התעוררות אהבה להיות בכחי' קירוב ושלא לזכך החומריות שלו. ובשום אופן אין תדבר כן שאינו מסוגל באמת לעבודה (דבאמת אין זה במציאות כלל,

כי כל הנשמות ירדו למטה לברר ולזכר את הנה"כ וכמ"ש ימים יוצרו ולו אחד בהם, דיוצרו הוא מל' ויצר בחרט והו"ע קישור הנפש עם הגוף בכדי לעשות הכל בכחי' אחד, וע"ז ניתנו לו ימים ושנים כפי הכירוים שצריך לברר, ואם לא הי' צריך לברר ברורים לחלקו לא הי' כא למטה כו' וכמ"ש ימי שנתינו בהם כו' וכנודע, וממילא הלא ניתן לו הכח לעבוד עבודתו לברר כו' וזאת ודאי שהנשמה יש בה כח האהבה (אלקות) רק שצריך להתגבר ולהוסיף אומץ בהתבוננות טובה להבין ולהשיג את הענין ולא יחוש על הזמן ועל יגיעת נפשו בזה בהעמקה טובה שיונח אצלו הענין. ובלתי ספק וספק ספיקא אשר יבוא לידי התעוררות אהבה וע"י שקידת העבודה יהי' לו כנקל מומן לזמן עצם דבר העבודה ותהי' אמיתית יותר).

וסיבת הקרירות בהתחלת ההתבוננות העיקר הוא מפני שתכבד עליו ענין העבודה שאינו רוצה לקבל עליו עול העבודה ביגיעה ממש כמוח ולב, ובפרט מי שהורגל במקצת בלחם הקל בהתפעלות הדמיוני מההתבוננות בכחי' כללות, כבד עליו ביותר עול העבודה וזאת היא הסיבה העקריית שכאשר מתחיל להתבונן שזהו התחלת העבודה האמיתית מתקרב מאד מפני שהדבר כבד עליו (וגם מי שיש לו התעוררות כללי לתפלה ע"י לימוד הדא"ח קודם התפלה כנ"ל הנה אם העבודה בעצם אינה כבידה עליו ואדרבא חפץ הוא לעבוד עבודתו לא יתקרב כלל, וההתעוררות הכללי הנ"ל מסייע לו הרבה בעבודתו להרגיש את הענין אלקי היטב ולהתעורר באמת ולהתקרב באמת כו'. אבל כאשר העבודה בעצם כבידה עליו, הנה בהתחלת העבודה האמיתית יתקרב גם מההתעוררות הקודמת) וגם סיבה לזה העדר הרגילות, דמי שמורגל בהתבוננות יודע איך לתפוס ענין אלקי, והיינו שמיד מגיע אל הענין עצמו ונכנס תיכף בהשגת הענין, ומתחיל אצלו מיד חיות ההשגה (ולא חיות הענין שמשוג, שזה א"א להיות וא"צ להיות בהתחלת ההתבוננות) (כי יהי' מוטעה בהתפעלות מכללות הענין לבד) עד שיתבונן וישיג הענין היטב) אבל כהעדר הרגילות הנה בהתחלת ההתבוננות ה"ה תופס רק בזהרורית הענין לא בהענין עצמו, וממילא אין לו עדיין חיות בזה, וגם נודע דענין ההתבוננות הגם שהיא השגה שכלית הרי אינה כמו הלימוד באיזה ענין שהתעסקות היא בהשכלי לבד, אבל בהתבוננות הרי צ"ל ההרגש שהתעסקות שלו הוא בענין אלקי וכמשנת"ל פ"א, וזה ג"כ תלוי ברגילות שהמורגלים ושוקדים בעבודה נקנה זאת בנפשם, שעם השתדלותם העצומה בידיעת והשגת עומק הענין יש בהם ג"כ הרגשה זו שכל ההתעסקות היא בענין אלקי שזה נתן חיות רב בהתבוננות, ובמתהילים בעבודה לא יש עדיין הקנין הזה בנפשם, שכ"ז ממעט את החיות בהתחלת ההתבוננות.

אבל כאשר ישים האדם אל לבו שכל ירידתו בעולם הוא בכדי לעבוד את ה' למטה בגוף ונה"ב והיינו לברר ולזכך את המדות הטבעיים שלו. ובהעדר העבודה מהו ענינו בעולם, והכי בשביל זה נברא להיות כמו הבע"ח לעסוק באכילה ושת'י, וכן בכלל לעסוק בעניני העולם שהן למטה במדרי' ממנו (וכמ"ש החוקרים שכל דבר נברא בשביל איזה תכלית דהיינו להגיע למה שלמעלה ממנו. ותכלית הדומם הוא בשביל הצומח ותכלית הצומח לכלול במדריגת החי, ותכלית החי לכלול במדריגת המדבר, ותכלית המדבר הוא להגיע למה שלמעלה מהעולם כו'), ובהעדר העבודה ה"ה נמשך אחרי תאוות היצה"ר שיכול ג"כ להתאוות לדברים האסורים כו' שכזה הוא גרוע כו' גם מבע"ח הממאים כו' וכמ"ש במש"ב פכ"ט וגם מילוי תאוותיו בתאוות היתר ה"ז חמא ועון, שהרי צ"ל קדש עצמך במותר לך שהיא מ"ע דאו' כמ"ש במש"ב ספכ"ו וספ"ל, ולכד זאת הרי אינו משלים הכוונה שבשביל זה נברא דאמיתית כוונת ירידתו ובריאתו למטה הוא בכדי להעלות את הנה"ב וכל עניני העולם וכמ"ש בתו"א ד"ה להבין הטעם שנשתנה יצירת גוף האדם כו', וכמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי, דזה שאנכי מי שאנכי עשיתי ארץ הוא בשביל האדם והאדם עלי' בראתי בנימ' תרי"ג לקיים תרי"ג מצות לתקן בהם וע"י את העולם כו'. וכאשר ישים אל לבו את כל הנ"ל יקבל עליו העבודה ולא תכבד עליו הדבר כלל, ואז לא ירגיש שום קרירות ח"ו, אדרבא יהי' לו חיות בהעבודה ויתגבר להתבונן בהתבוננות אמיתית וגם הרגילות והשקידה בהעבודה יסייע לו כנ"ל, והעולה על כולנה הוא הסיוע מלמעלה לזה שחפץ בעבודה אמיתית וכמא' הבא לטהר מסייעין לו בכל פרטי העבודה הן בהתבוננות שתהי' בטוב ושיורגש הענין בנפשו ושיתעורר בלבו, והן בהתגברות הנה"א על הנה"ב כו' (ובקונטרס התפלה נת' כמה עניני הכנות בכדי שתהי' העבודה אמיתית כדבעי למהיו').

העולה מכל הנ"ל דתכלית העבודה היא בהתבוננות בדרך פרט שע"י מתעורר במדת האהבה בלב, וע"ז נעשה בירור וזיכוך הנה"ב, משא"כ בהתבוננות בדרך כלל שהתפעלות היא בדרך דמיון, ואינו פועל על הנה"ב שנשאר בתקפו כמו שהוא, והגם שא"א לומר שאינו פועל כלל על הנה"ב דודאי אינו דומה כמו שלא הי' עובד כלל, דגם ע"י העבודה באופן הנ"ל נראה בו איזה זיכוך ודקות (א איידעלקייט), הענין הוא דהנה כל אחד ואחד יש לו מדה פרטית מהמדות הטבעיות שעליו לברר ולזכך אותה, כי נודע דנשמות דעכשוו אינם נשמות חדשות שלא היו עוד לעולמים כלל, כ"א נשמות ישנות שכבר היו בעולם ובאו עוד הפעם בעולם לברר מה שלא בררו בפעם הקודם, ולהיות דהנה"ב הרי בא כציוור קומה שלימה יש

ו כ מ " ש ה ח ו ק ר י מ : ראה סי' העיקרים מג פ"א. קונטרס ומעין מ"א. שיחת ים כסלו, פריה. אות וא"ו (בתו"ש סי' השיחות). ד"ה למען דעת, תרי"ץ (קונטרס וא"ו).

בו הכל גם אותן שכבר נתבררו רק שהן בו בכחי' חלישות מאחר שנתבררו כבר, והמדה שלא נתבררה היא בו בתוקף וע"כ על אותן המדות שנתבררו מכבר פועל עליהם גם ההתבוננות בכחי' כללות, דהיינו שאיזה התעוררת אלקי שבנפשו פועל על המדות הנ"ל לזכותם מאחר שכבר היו זכים (דודאי בכואם בהציור קומה דהנה"ב מחדש אינם זכים כ"כ כמו שהיו כשנתבררו בפעם הקודם, ואם לא יהי' עובד בפעם הזה יתגברו ויתעכו ביותר, והיינו שמקלקל ח"ו גם מה שתיקן מכבר, אך בעבודה קלה כמו בהתעוררות כללי הנ"ל מזדככים בו), אבל בכדי לברר ולתקן אותה המדה שלא נתבררה עדיין שהיא אצלו בתוקף ושוה העיקר שמניע לחלקו לברר, א"א לבררה בעבודה קלה כ"א ע"י עבודה ויגיעה ביגיעת כשר ויגיעת נפש המכואר כמס"ב פמ"ב, ובמדה זאת באמת העבודה בכחי' כללות אינו פועל מאומה וה"ה בתקפה כמו שאינו עובד כלל.

וכנראה כחוש במכע בני"א באיזה מדה פרטית שנראה בהם בתוקף הנה כאשר עובד עבודתו בעבודה אמיתית במוח ולב בהתבוננות פרטיות בהשגה גמורה ובהנחה טובה ורגיש אצלו הענין ומתעורר בלבו באהבה בכחי' קירוב ודביקות או בכחי' רשפי אש כו' מתברר ומודרך מעט מעט המדה ההיא בכחי' חלישות ובכחי' קירוב ובכחי' כליון הישות כו' כמשנת"ל פ"ד (ובעבודתו צריך לידע המדה הפרטית שמניע לחלקו לתקן היינו איזה מדה שהיא בו בתוקף יותר ויתן כל כחותיו בעבודתו על המדה הזו הפרטית כנודע). אבל כאשר העבודה היא בכחי' כללות לכד נשארה המדה ההיא בתקפה ממש כמו קודם העבודה ואינה נראה בה שום שינוי לטוב, כמו יש מי שהוא במכע מרה לבנה בתאוות ותענוגים והוללת וליצנות וכה"ג ויש שהוא במכע המרה שחורה כמו בכעס ומדות אכזריות וכן בעצלות ועצבות כו' (ובפרטיות הן בהד' יסודות המכואר' כמס"ב ח"א פ"א וכן יש מרה אוכמא ומרה ירוקא כו' הנה בעבודה הנ"ל שההתבוננות היא רק בכחי' כללות הגם שמתפעל ומתלהב נפשו מזה וגם בכחי' סרירות ולב דואג כנ"ל, אין שום שינוי כלל בהמדות הטבעיים, ונראים בתקפם כמו מקודם, והוא שלאחר התפלה יהי' בהוללות ולצנות כשוה ממש כמו קודם התפלה, או בתאוות ותענוגים כמו מקודם, ואדרכא יכול להיות בתוקף יותר מפני שמחת נפשו (די צופרידענקייט) מההתפעלות והתלהבות שלו (דהיינו הרגשת הישות, שבד"כ ישנה בעבודה שע"פ מו"ד, רק שבעבודה אמיתית יש בזה הביטל, וכמשנת"ל שצ"ל ביטל בעבודה בשמחה שלא תהי' בכחי' ישות כו', משא"כ בעבודה הנ"ל לא יש בזה הביטל כ"א הרגשת עצמו) או שמפקח דעתו בזה מהסרירות ולב דואג (ומוכן שכזה מאבד גם המעט טוב שיש בעבודה זו דחלא מ"מ הי' בו איזה הרגש טוב, ובהפיקוח הנ"ל נאכד התרגש הזה לגמרי) וכן מי שהוא כמדת הכעס ומדות אכזריות יהי' כן לאחר העבודה כמו קודם העבודה להתכעס ולכלי לרחם על זולתו ולהתנהג אתו כמדות תקיפים, ויכול להיות ג"כ עוד התגברות בזה מצד הישות

שלו, או מצד המרירות שבטבע מביא לידי כעס בו' (רק מי שבטבעו אינו בהתפשטות כ"כ יכול להיות שיהויק המקיף מהעבודה בדרך הנ"ל איזה משך זמן בהעדר התפשטות המדה הטבעית, וביותר הוא בהתגברות המרירות (שבאמת זהו עצבות) שמחויק אצלו זמן רב).

ומי שאינו מוטעה ומרומה כ"כ ידע היטב אמיתית הדבר איך שעיקרי המדות הרעות שלו (היינו אותן שלא נתבררו עדיין כנ"ל) הן אצלו בתקפם בלי שום שינוי ולא פעל שום דבר בעבודתו הנ"ל, ובכדי להשלים הכוונה העליונה שבשביל זה ירדה נשמתו למטה, דהיינו לברר המדות טבעיים המניעים לחלקו, כמשנת"ל בענין הכרח עבודת האדם למטה (ומכ"ש שלא לשחתה ח"ו בהתגברות המדות טבעיות) ינדבו לבו ליתן עת וזמן נכון לעסק התפלה, ויתגבר על עצמו לעבוד בעבודה ויגיעה בהתכוננות באיזה ענין אלקי בענינים שנת"ל וכיוצא בהם בהתכוננות פרטיות דוקא (וכמוכן שצריך לידע את הענינים היטב ובהתכוננות מתקרבים אליו יותר) ובכמה פעמים שמתכוונן באיזה ענין מתברר אצלו הענין יותר (עם ווערט איהם אלץ קלערער דער ענין) ומתעצם אצלו (עם ווערט פאראייניגט מיט איהם) ויתעורר בהתעוררות אהבה באמת (וכבר נת' בקונטרס עץ החיים איך שקרוב הדבר מאד לכאו"א) ובוה יקיים מצות האהבה וישלים הכוונה העליונה בכירור וזכוך המדות טבעיים (בהאופנים שנת"ל פ"ד) ובוה יחי' חיי עולם בעסק התורה ומצות בו' :

קיצור. והנה העבודה שע"פ מו"ד יש ג"כ שהעבודה היא בבחי' מקיף לכד, והוא כשהתכוננות היא רק בכללות הענין דעם היות שמתפעל ומתלהב (וע"פ הרוב הוא בבחי' מרירות ועצבות) הוא רק התפעלות דמיוני, ואינו מזה שום רושם, ואינו פועל כלל על המדות טבעיים שהן אצלו בחוץ שזה חלקו וענינו בעולם לבררם ולזככם, והחפץ בחיי נפשו ולהשלים הכוונה העליונה בהכרח לעבוד בעבודה ויגיעה בתפלה בהתכוננות בבחי' פרטיות דוקא (ונת' איזה עניני התכוננות בבחי' פרטיות) ובהעמקת הדעת שעו"ז דוקא יתעורר באהבה באמת ועו"ז ישלים הכוונה העליונה בכירור וזכוך הנה"ב ובקיום התומ"צ בו'.

ז) והנה יש עוד ציור בזה (שהוא ג"כ תולדות העבודה בבחי' כללות) והוא שנראה בו דקות וענינים נעלים. ובאמת אינו מוזכר בשום פרט והיינו שרוצה ותובע מעצמו כל דבר טוב ונעלה וכמו שרוצה להיות דוקא במדרגות גבוהות בעבודה, ולדקדק בכמה זהירות והומרות ולהדר בכמה הידורי מצוה (ובפרט זה יעשה כן באמת ויהדר בכמה ענינים, כי ההידור בויע"ם בנקל באין ערוך מהזהירות בסו"מ) ולהיפך לא יוכל לעמוד על נפשו כלל באיזה ענין לפועל, ובפרט בעיקרי המדות טבעיים שלו, וזהו מפני שהנה"ב אינו מעלים ומסתיר אצלו כ"כ על הנה"א ועומד הנה"א בקצת התגלות (אם שזהו אצלו כך מתולדתו או שהביא את

הנה"א לידי התגלות ע"י כמה פעמים בעבודה בהתגלות נפשו בהתפעלות ורעש, דעם היות שהיא התפעלות חיצונית (והסימן ע"ז שבאה בצעקות וגם ברנועות חיצוניות כו') מ"מ ה"ז פועל קצת התגלות הנה"א (ר"ל במ"ש קצת התגלות שהיא התגלות הארה חיצונית לכד מהנה"א לא התגלות הכחות פנימיים שלו שהן שכל ומדות) וגם ביטל כללי בהנה"ב שאינו מעלים ומכסה כ"כ (שזהו ע"י התגלות ההארה חיצונית דנה"א וגם ע"י הביטול חיצוני בחומריות הגוף ונה"ב בהצעקות ותנועות חיצוניות שמבטל עצמו וכל מה שמביכו, שכ"ז פועל על הביטל כללי דנה"ב שזהו ג"כ רק ביטל חיצוני. ואין זה כמו ביטל החומריות בכלל הנעשה ע"י המרירות שהו"ע שבירת החומריות שהחומר מתבטל בזה, אבל בענין הנ"ל אין זה שנשכר ומתבטל בעצמו, וה"ז בדוגמא מ"ש במש"ב פי"ג במדר' הכינונים שהנה"ב הוא כישן שיכול לחזור וליעור משנתו כן הוא בענין הנ"ל בכללות החומריות דנה"ב) ולהיות דהנה"א הוא בהתגלות קצת) לכן מצד הנה"א הוא רוצה הכל ותובע מעצמו כל דבר טוב ונעלה, ומצד הנה"ב אינו שייך עדיין לשום דבר, וכשבא לאיזה דבר מהמדות רעות דנה"ב אינו יכול לעמוד על נפשו כו'.

והנה בהאופן הזה יש ב' מיני גירעון, הא' שאין התחברות דנה"א עם הנה"ב דההתפעלות דנה"א אינו פועל מאומה על הנה"ב. והב' מה שרוצה הכל והולך לעילא מדרגי' שאין זה אמת, ואין שום סדר בעבודתו וכמשי"ת בסמוך, וסיבת שניהם הוא העבודה בבחי' מקיף לכד הבאה מצד הידיעה כללית דאלקות (גם לא בבחי' התבוננות כללית שנת"ל פ"ו דעכ"פ הוא חושב ומתכונן באיזה ענין בכללותו, וכאן אינו בדרך התבוננות כלל כ"א רק בדרך ידיעה בבחי' מקיף בכללות ענין האלקות) וע"כ אין להתפעלות שייכות כלל להנה"ב לפעול בו הביטל (וכמשנת"ל פ"ו וכאן הוא ביותר לפי שהוא יותר בבחי' מקיף דנפש. ועם היות שאין זה בבחי' מקיפים ממש שבנפש, מ"מ ה"ז בבחי' המקיף דנפש יותר מההתבוננות בבחי' כללות) ובפרט שכאופן עבודה הזאת הוא מוציא את הנה"א מן הנה"ב (ער רייכס איום דעם נה"א וכמו בורה כו') ומתפעל ברעש גדול (ואין זה הרעש דביטל הנה"ב, וכמו והאופנים כו' ברעש גדול דבדוגמא בנפש האדם הוא הרעש דנה"ב כמ"ש בלקו"ת ד"ה האזינו דרוה"ג ובד"ה אני ה' אלקיכם דרוה"ר, ולא הרעש במורגש שבהעבודה שע"פ סו"ד שהו"ע ואחרי הרוח רעש כו' כמ"ש במ"א, רק הוא היציאה דנה"א הנ"ל שיוצא ברעש והתפעלות חיצוני כו') וח"ה מסתפק לגמרי ביציאה והתפעלות זאת, והרי הן מאופן ההתפעלות מצד עצמה והן מאופן העבודה, אין לזה שום שייכות אל הנה"ב, והביטל הכללי שנעשה עכ"פ בהנה"ב כנ"ל, הוא מפני שמ"מ התגלות ההארה דנה"א פועל על הביטל כללי דנה"ב. וגם הביטל

היצוני פועל עליו כנ"ל, אבל הוא בימל כללי לבד (וג"ז לא בכחי' שבירה רק בדרך דחי' לבד וכנ"ל) וההתפעלות בכחי' מקיף דנפש היא ג"כ הסיבה מה שרוצה ותובע מעצמו כל דבר והולך לעילא מדרגי' וכד"כ שאין שום סדר בעבודתו.

דהנה לפי האמת צריך האדם לידע בעצמו לפי מדריגתו בעבודה כמה ירצה ומה יתבע מעצמו (ומובן שאין הכוונה בענינים עקריים דסו"מ וע"מ וכמ"ש במ"א דבקיזם המצות שוים כל ישראל בלי שום חילוק והפרש כלל, רק הכוונה היא, דהנה כל מי שמתחיל בעבודה (שוהו ג"כ באמת הובה על כאור"א וכמשנת"ל פ"ו שתכלית ירידתו בעולם הוא לעבוד את ה' כו') צריך להחמיר על עצמו ולקדש עצמו הן בעניני סו"מ והן בעניני וע"מ (ונכלל בזה כמה ענינים מדקדוקי סופרים בגדרים וסייגים (ור"ל בכמה ענינים כו' כי יש בזה הרבה דברים השוים ג"כ לכל נפש מישראל, ויש בהם דברים השייכים לעובדי אלקים, ובהם היינו בהדברים השייכים לעובדי אלקי', יש חילוקי' ע"ד ומביביו נשערה כו') ודרכי מוסר שבאגודות ופרקי אבות והידורי מצות כו') להיות כי בזה הוא עיקר הזכוד והתיקון שזהו תכלית העבודה, וגם מהמעט המבואר בלקו"ת ד"ה ושמע אבי' את נדרה. ובענינים אלו צריך האדם לידע מה יתבע מעצמו) ולא שיתבע מעצמו הכל, ניט אלץ דארף ארין, כשם שגרוע מאד כאשר שום דבר לא איכפת לו (בוע"מ הוא שאין לו שום יוקר וחביבות באיזה דבר אז עם זאל ארין און מאנען די זאך ועושה רק כמצות אנשים מלומדה בקרירות בלי שום' היות בהדרב ומכ"ש שאינו מהדר בה, ובסו"מ הוא שלא איכפת לו לעיין ולדייק באיזה דבר אם הוא באמת בתכלית הכשרות עד"מ רק סוכך על המתם, עם רירם איהם ניט אן די זאך און עם ארם איהם ניט ער זאל נאכזוכען דעם אמיתית הדבר ומכ"ש שאינו מחמיר על עצמו באיזה ענינים כנ"ל שהעובד צריך להחמיר ע"ע כו'), כמו"כ לא מוב כאשר כל דבר איכפת לו (אז אלץ ארם) וכמו שית'.

דהנה בתחלה דארף ארין דבר שהוא חסור יותר (הכל בחומרות ודקדוקים כנ"ל) וכאשר פועל בעצמו הדבר הזה ה"ה בא אח"כ לעוד ענין שהוא דבר דקדוק וחומרא יותר, וכן הוא בעבודה אמיתית כאשר עובד עבודתו בהעבודה הרצויה ומכוונת במוח ולב, שהוא עומד באיזה דרגא (ער האלם עפעס ביי א ענין), אז איכפת לו באמת עניני החומרות והדקדוקים ורוצה לדקדק בעצמו ולקדש עצמו, ואז הוא מדקדק בעצמו מה שראוי לו לפי מדריגתו שהדבר הזה איכפת לו באמת (ד"י זא"ך ארם עם מאקע מיט א אמת), וכאשר הענין הוא אצלו באמיתית לא איכפת לו דבר דקדוק וחומר' או הידור שלעילא ממדריגתו עדיין, אבל מה שהוא במדריגתו איכפת לו באמת, ואמיתת הדבר הזה מכשירתו לבוא לענין נעלה יותר, כי מתעלה גם בעצם עבודתו ומתעלה בהעניני דקדוקים על עצמו ובהידורים יותר, והכל הוא באמת

בנפשו ובקיום שאינו נפסק ואינו מתבטל בזמן מהזמנים והמה אצלו כענינים עיקרים שלא יעבור עליהם ח"ו באיזה מעמד ומצב שיהי' ובכ"ז מתתקן ומזדכך נפשו באמת, ומתעלה עי"ז במדרג' גבוה ונעלית כו'. אבל כאשר כל דבר איכפת לו גם מה שלמעלה ממדרגתו הרי זה אינו אמת (הגם שלפי שעה הוא רוצה בזה מצד ההתעוררת שלו בכחי' המקיף שלו, אבל אין זה באמת בכחי' הרגש פנימי (אז דאם ארט איהם טאקע באמת) וע"כ הוא רק לפי שעה בלבד, דכשנפסק ההתעוררות נפסק גם הרצון הנ"ל, דלא כן הוא בעבודה אמיתית שהגם שההתעוררות פנימי הרי לא יש כל היום, מ"מ הפעולה מזה אינו נפסק לעולם מפני שאיכפת לו באמת (ווייל איהם ארט טאקע באמת). ויכוד הדבר הוא מפני שהוא אמת בעת העבודה (היינו שההתעוררות היא אמיתית) ע"כ גם הפעולה היא אמיתית (וע"כ ג"כ רושם מההתעוררות נשאר על כל היום, והכל ענין אחד), אבל כאשר ההתעוררת אינה אמיתית (דע"כ לא נשאר ממנה שום רושם וכמשנת"ל פ"ז) גם הפעולה היא רק לפי שעה ונפסקת מיד, וזאת היא הנסיבה מה שאנו רואין בבנ"א שלפעמים מדקדקים ומחמירים ולפעמים לא (היינו דענין אחד גופא לפעמים כך ולפעמים כך) ומתחלפים ומשתנים בעניניהם מיום ליום ומשעה לשעה, ומכ"ש כאשר באים באיזה מיצר ודוחק (אז עם זוערט איינג פאר דעם אַנדערען) ה"ה מתדמים לכל אדם ובד"כ משתדלים להצניע ולהעלים הדברים, וכ"ז הוא מפני שאינו אמת, דמי שהוא אצלו באמיתית לא ישתנה ולא יצר לו מהזולת (ולהיפך אינו עושה הדבר בדרך בליטה). ומיבת הדבר הוא העדר העבודה האמיתית דמשו"ז לא איכפת לו באמת שום דבר, ויכול לרצות הכל גם מה שלמעלה ממדרגתו והוא רק לפי שעה היינו בעת ההתעוררות, ולהיות שהתעור' המקיף יכול להיות בכל שעה, ומיד חולף ועובר (שהיא עבודה קלה ובלתי אמיתית) ע"כ מתעורר גם הרצון הנ"ל לעתים קרובות ונפסק מיד, ובפרט בהאופן שמתכאר כאן דהיינו שבעבודתו הוציא התגלות הארה דנה"א, ה"ה רוצה ואיכפת לו הכל, אבל אין זה אמת, כי האמת בא בהדרגה דוקא, וכל דרגא היא אמיתית בעצמה, דלפ"ע מדרגתו בעבודה הוא טחמיר ומדקדק בעצמו כנ"ל, אבל כאשר רוצה ותובע מעצמו למעלה ממדרגתו אין זה אמת) הנה גם מה שהוא לפי מדרגתו, ר"ל מה שכאו"א מעיבדי אלקי' צריך להחמיר על עצמו ג"ו אינו באמת אצלו, דזה שיהי' דבר נוגע לו באמת (א אמת'ער ארין) לא יש עדיין. וה"ז בדוגמא כמו בלימוד הרי מתחלה צריכים ללמוד ענינים פשוטים ואח"כ יוכל ללמוד ענינים גבוהים ונעלים, ומן הקל יבוא אל הכבד, אבל כאשר יתחיל מן הכבד הרי לא ידע אותו לאמיתתו מאחר שלא למד את הקל תחלה, וגם את הקל אינו יודע, ונשאר קרח מכאן וקרח מכאן, וכמו"כ במי שהולך לעילא מדרג' הרי מה שלמעלה ממדרגתו אינו אמת, וגם מה שבמדרגתו ג"כ אינו אמת.

ובכן הוא בעבודה בהעיוכד בהתבוננות בכחי' כללות שנת"ל פ"ו שהרי גם הוא אינו מחויק באיזה ענין באמת ומכ"ש שאין

סדר בעבודתו דהיינו שנאמר שעומד בדרגא זו והולך מדרגא לדרגא, דזה שייך רק בעבודה אמיתי' דמה שהוא משיג הוא משיג באמת וכתרגיש פנימי ובמה שמתעורר ה"ה מתעורר באמת ורוצה באמת בהענין ההוא אם בכחי' קירוב ודביקות או בכחי' רצוא וצמאון כו' וה"ה עומד באיזה דרגא באמת, ולפ"ע זה הוא תובע מעצמו בהנהגתו בפועל, או שבאמת מתנהג כן בפועל, וכ"ז הוא באמת שאיכפת לו הדבר באמת והוא אצלו בתוקף וחוזק ואינה משתנה, וכן הוא הולך מדרגא לדרגא כו', אבל זה שאינו מחזיק באיזה ענין (ער האלט ניט ביי עפעס א זאך) כי אינו משיג הענין כלל, ומכ"ש שאין בו הרגש פנימי ולא התעוררות אמיתי וכמשנת"ל פ"ו, הרי אינו עומד באיזה דרגא, וממילא אינו רוצה באיזה דבר באמת שיחזיק בה, ומ"מ להיותו מתעסק בעבודה עכ"פ, הרי נפשו תובעת להיות במעמד ומצב טוב לקדש עצמו כו', אך מצד העדר הסדר וההדרגה ומצד שהתביעה בעצם אינה באמת לאמיתה שנוגע לו הדבר באמת, תופסים (חאפט מען זיך אן) בדברים גבוהים ונעלים דוקא, כי בנקל יותר לרצות (וגם לקיים לעתים) דברים גבוהים שלא באמת מלהחזיק בדבר נמוך במדריגה אבל באמת, וע"כ מתחילים כמה ענינים שהן טובים ונעלים ונפסק מיד ועומדים תמיד בשינוים כו').

וכ"ז הוא מצד הנה"א, דלהיות שהנה"א אצלו בהתגלות קצת כנ"ל (וכמו"כ בהתפעלות הדמיוני שנת"ל פ"ו הרי יש בו איזה התעוררות) ע"כ הוא רוצה בכל הענינים הטובים רק שאינו רצון אמיתי כנ"ל ע"כ הוא מתחיל ומפסיק כו' (שכן גם ההתעוררות נפסקת ומתעוררת וחוזר ונפסק וגם ההארה גופא מתגלית ומתעלמת ומתגלה וחוזר כו'), אבל מצד הנה"ב אינו רוצה בשום דבר עדיין כי לא פעל עדיין על הנה"ב מאומה, רק הביטל היצוני הכללי הנ"ל, וגם אם פועל איזה דבר על הנה"ב הוא רק בכח וחיל (כל"א אפגעריסען עפעס פון איחם) לא בדרך בירור, ולכן כאשר בא לאיזה דבר הנוגע לנה"ב, איננו עומד על נפשו כי הנה"ב עודנו בתוקפו (ביותר בהמדה הטבעית המגיע עתה לחלקו כמשנת"ל פ"ו) ולא נודרך כלל באופן העבודה הנ"ל, וכמשנת"ל פ"ד שהזיכוך דנה"ב הוא דוקא בהעבודה האמיתית, שנחלש הטבעית שלו ע"י קירוב נפשו לאלקות, וביותר שבאופן העבודה יוכל גם הנה"ב להבין את הענין האלקי (ונת' שכן צריכים להשתדל באופן ההתבוננות) ועי"ז הוא בא ג"כ לידי אהבה לאלקות, ובאהבה ברשפי אש נעשה כליון וביטל היש דנה"ב כו' כמשנת"ל באורך :

וע"כ כן על כל הדברים הנ"ל כל מי שחש לנפשו יתגבר על עצמו לעבוד את ה' בעבודה הרצויה בעבודה שבלב זו תפלה בהתבוננות בדרך פרט דוקא, ולא ילך בגדולות להתבונן אל מדריגות גבוהות באלקות רק במדריגות הקרובים אליו (כ"א מי שכבר מורגל בעבודה שביכולתו לבוא למדרי' גבוהות בעבודה כהו"ה לפום שיעורא דילי' כו') וכד"כ בכחי' ממכ"ע דהיינו בההארה האלקית שכאה בכחי' התלכשות בעולמות,

שע"י התבוננות אמיתי ובהעמקת הדעת יהי' קירוב ודביקות נפשו לאלקות כאמת (ר"ל באמת שלו לפי מדריגתו) ומקיים כזה מצות אהבת ה' והיא המביאה אותו לעסק התורה וקיום המצות, ובה וע"י מברר ומוכך את הנה"ב, וישתדל להביא הדברים לידי הבנת השכל המכני, שע"י עיקר וזיכוך הנה"ב שישוב ג"כ לאהבת ה' כו' וע"ז נצטוינו במ"ש ואהבת את ה' אלקיך כו' שהיא האהבה הבאה ע"י השגה והתבוננות שז"ע שמע ישראל שהו"ע שמיעה והשגה כו' ובכל לכבך בשני יצריך שהוא בחי' קירוב ודביקות הנה"א באלקות, ושגם היצה"ר ישוב לאהבת ה' כו', וזהו העבודה שבלב להתעורר בלבו באהבה לה' ולהיות לבי ובשרי ירננו כו' שכ"ז הוא ע"י השגה והתבוננות שעו"נ וידעת היום והשבת אל לכבך ב' לכבות כו'. וזהו שלא נא' ציווי על אהבה כ"א במשנה תורה, דהנה דור המדבר הי' להם גילוי אלקות מלמעלה בבחי' ראי' ממש מצד החיבה העליונה וכמ"ש כבכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם כו' והי' בהם האהבה ממילא ובבחי' דביקות ממש בבחי' אהבה בתענוגים כו' וכמ"ש ויחזו את האלקים ויאכלו כו' ות"א והוה חדאן כו' (וי"ל דהעיקר הי' בהם בחי' היראה וביטל שע"י ראיית המהות בבחי' יר"ע וכמ"ש ויראו מנשת כו'). אבל הדור שאח"כ נצטוו על האהבה דהיינו שע"י עבודתם יבואו לבחי' אהבה והיינו ע"י התבוננות כו'. וזהו תכלית העבודה והיגיעה בעבודה שבלב זו תפלה לייגע א"ע בהתבוננות האמיתי בהעמקת הדעת להתעורר באהבה לה' שע"י הוא קיום התומ"צ וע"י הוא בירור וזיכוך הנה"ב כו'. וכבר נתבאר דבהכרח שיהי' קבלת עול מלכות שמים ויר"ת שא"א להיות בלעדה והוא ענין תמיד, אמנם העבודה ויגיעה תפלה היא לבוא לבחי' אהבה זאת כנ"ל דכ"ז משלימים אמיתת הכוונה העליונה כו' :

קיצור. יש עוד אופן והוא ענין התפעלות חיצוני ברעש ע"י הידיעה כללית דאלקות, שע"י מוציא הארת הנה"א לידי התגלות ומשו"ז הוא רוצה ותובע מעצמו כמה ענינים טובים ונעלים שהן למעלה ממדריגתו, אבל אין זה אמת, כי האמת בא בהדרגה דוקא וכל דרגא היא אמיתית לפי מדריגתו, וע"ז הולך מדרגא לדרגא, אבל באופן הנ"ל אין זה כאמת. וע"כ משתנה ומתחלף בכ"ע, ומצד הנה"ב הגם שפועל בו ביטל כללי חיצוני אבל בעצם אין בו ביטל כלל עדיין ואינו רוצה בשום דבר טוב ולכן כשבא לידו איזה נסיון לא יוכל לעמוד. וע"כ כל מי שחש לנפשו יתגבר על נפשו לעבוד את ה' בעבודה הרצויה בהתבוננות פרסויות כאו"א לפי מדרגתו ולהתעורר באהבה שע"י הוא קיום התומ"צ וע"י הוא בירור הנה"ב וזהו תכלית העבודה והיגיעה תפלה (ובהכרח שתהי' ג"כ היראה כתמידות כמשנת"ל פ"ב ונ') וכזה משלים הכוונה העליונה כו' :

הוֹסֵפָה

(מכתב כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ) נ"ע)

ב"ה. ד' שבט, תרצ"א, ריגא.

אל ידידינו אנ"ש אשר בעי"ת
בילנורייא, יע"א.
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה

במענה על שאלתם בהמבואר בתו"א במאמר אמרי לנפן, ובספ"ב פמ"ג, היינו במעלת מדרי' הצדיקים, ומעלת עבודת הבע"ת, ובעניני מדרי' המשכתן בלבושי הנשמה בנ"ע, ומדרי' אהבה רבה ואהבה בתענוגים.

* * *

הנה ג' סוגי אהבה הם, אהבת עולם, אהבה רבה, אהבה בתענוגים וכל אחת מהן כלולה ממדריגות ובהיגות רבות חלוקות זו מזו וענפיהן מרובים, ולעוצם דקות ענינם יש בהם יחס פנימי, הנם שבכללותם הם רחוקות זה מזה.

עולם הוא לשון העלם וגם לשון נצחי וכמ"ש ועברו לעולם, והגם שהוא רק עד היוכל, ויובל הוא נו"ן שנה, אמנם לגבי האדם שימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בנבורות שמונים שנה, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, המספר דנו"ן שנה הוא מספר גדול ומכונה בשם עולם לשון נצחי. ועל למעלה כתיב לעולמי עד שהוא נצחי לעלם ולעלמי עלמאי. והנה שני פירושים אלו בתיבת עולם הם הפכים ממש. דעולם לשון העלם הוא מונבל בנכול ממש, וזה כל ענינו שהוא מונבל. ועולם לשון נצחי הוא בלי נכול. ונכול ובל"ג הרי אין ערך ביניהם כלל. והם שתי בחינות אהבה, החלוקות בעצם מהותם, ועם זה הרי שתיהם נקראות בשם אחד אהבת עולם.

אהבת עולם, עולם לשון העלם, פירושה אהבה הלקוחה מעניני עולם. ובה כמה מיני מדריגות חלוקות זו מזו, וכל בחינה ומדריגה מתחלקת לאלפים ורבבות מדריגות, להיות שאהבה זו היא לפי מעלת מדריגת הנשמה ורוח ונפש שלו, ולפי מעלת שכלו, ולפי מצינת והרכבת מדותיו, אשר התחלקות זו היא לאו דוקא במדרי' אהבה זו, אלא כן היא בכל מדריגה וסוג אהבה, וכן הוא גם במדת היראה וכו'. ובאהבה זו הנה כל זה נוגע ביתר שאת ויתר עז להיותה בחי' ומדרי' אהבה היותר נמוכה. ובכללותה הנה היא נקראת אהבת עולם, לפי שהיא מה שנלקחה מעניני עולם, וכמ"ש לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייד, וכשם שהאדם אוהב חיי נפשו כן הוא אוהב את ה' להיות שזהו חיותו. ונקראת אהבת עולם דחיות העולם הוא אלקות. ובה גופא עוד מדרי' אחת כללית — היפך הראשונה — והוא דכל מקור העולם הוא רק מבחי' הארה בעלמא בלבד שאינה תופסת מקום כלל לגבי אוא"ם ב"ה.

הרי בבחי' ומדרי' כללית אחת הנה יש בה שני ענפים מיוחדים שלכל א' מהם השכלה מיוחדת והתבוננות מיוחדת, ומ"ם הרי שתיהם באות ממחצב אחד שהוא נכול ומדה דעולם לשון העלם. ושתיהם כאחד אם כי מחולקות המה בעצם מהותם דהמדריגה הא' בקירוב והמדריגה הב' בחפלאה, הנה ס"ם שתיהם באות ע"פ השכל והשנה, היינו לפי ערך השכל וההשנה.

אהבת עולם, עולם לשון נצחי, ופי' אהבה נצחית, היינו טבעית ועצמית שאין בה שינוי וחילוף ותמורה, ואינה תלויה בזמן ומקום. ובה כמה בחינות ומדריגות בעצם מהות ענינה. וכן"ל במדרי' הא', שיש הפרש במדרי' נר"נ

ומעלת המוחין ומדות, אשר כן הוא גם במדרי' זו. וכנ"ל אשר כן הוא בכל המדריגות, אלא שיש הפרש עצמי ביניהם — היינו בין אהבת עולם הא' לאהבת עולם הב' — דבמדריגה הא' הרי עצם מהות האהבה היא לפי מעלת מדרי' הנר"נ וכו' כנ"ל. אמנם במדרי' הב' הוא רק מה שהתגלות אהבה זו — דאהבת עולם הב' — בכללותה, וכן אופן התגלותה הוא לפי ערך מעלת מדריגת הנר"נ וכו'. אבל עצם מהותה הנה בכללותה היא שוה בכלם. וטעם הדבר הוא פשוט, דמדריגה הא' היא באה מסיבה, והיינו שהיא מסובבת ובהא כעין בדרך ממילא. א"כ הרי האהבה היא מסובבת. משא"כ במדריגה הב' — אהבה נצחית — הרי הסיבה והמסובב כאחד ובענין אחד. אמנם לנגד זה הרי יש מעלה בהמדריגה הא' לגבי הב', דלהיותה מסובבת לכן הרי יש לה פעולות מה שהיא פועלת, והיינו דהאהבה יש לה תוצאות, והתוצאות המה פעולות הגורמות גידול האהבה, וכמו כשאובח חיי נפשו הנה אהבה זו יש לה פעולות, והוא לאכול ולשתות ולנוח. וכן כשארי הענינים הבאים מאהבת החיים אשר כל הענינים הללו הם תוצאות אהבתו לחיים. ותוצאות האלו הם פעולות הגורמות תוספות קישור החיות כאברי הנוף, ועילוי אברי הנוף והודככותם למבל בדקות ועילוי יותר חיות הנפש. וכמבואר ענינו במ"א באופני התקשרות החיות והאברים וכו'. וכדונמא כזאת יובן גם בענין האהבה הא' שהיא מסובבת ולהיות כן היא פועלת, והיינו שיש לה תוצאות. והתוצאות המה קיום התורה ומצות, בחפץ ורצון. וכמאמר רבינו נ"ע (מש"ב פ"ד) כי המקימן באמת הוא האובח את שם הוי'. אבל האהבה הב' אינה מסובבת ולזאת אינה מוכרחת שתפעול מעצמה ולהיותה טבעית ועצמית היא פועלת תמיד כפי אופן פעולת הטבע בנדר העצמי, אשר אינו משתנה לגדרי פעולותיו של זיו והארה.

וביאור דבר זה יובן מהמבואר במ"א בענין מעינות תהום רבה הנוזלים עמוק עמוק בבטן האדמה, ואינם מתגלים לעולם. כי אלו המתגלים בסכות, או ע"י חפירה, הם מגידי הארץ הגלויים, אבל מעינות התהום הם עמוק עמוק בבטן האדמה ובלתי מתגלים. אמנם להיות כי המעינות דתהום רבה נמצאים בארץ, אף כי אינם בעלי פועל לפעול דבר ואינם שייכים לשום פועלה, ואינם אלא רק מה שהם נמצאים במציאות נמצא בארץ, לזאת הנה טבע הארץ להיות רטובה. והנם שאין יחס כלל בין מעינות התהום לרטיבת הארץ, מ"מ הנה מזה שבארץ נמצאים מעינות דתהום רבה לזאת בסיבת מסובבת דבעל הסיבות ב"ה הנה טבע הארץ להיות רטובה. והנה להיות כי בארץ דוקא יש טבע הרטיבות (הנכ' בל' העולם פייכטקייט) הנה הארץ דוקא הרי יש בה טבע הצמיחה. והנם רמים דוקא הם המצמיחים, אמנם הנה זה מה שהמים מצמיחים הוא בהמטרם על הארץ דוקא. והראי' דבהיות המים בהעננים הרי אז אינם מצמיחים, ורק כאשר המים בארץ אז הם מטיבים את הצמיחה. אבל גוף ועצם הצמיחה הוא בארץ דוקא שהוא מטבע הרטיבה שיש בארץ. והנה ענין הרטיבה שישנו בארץ דוקא הנה זה בא מזה שמעינות התהום שוכנים בארץ. והנם שאין ביניהם יחס כנ"ל, מ"מ הרי שכינה זו מה שמעינות תהום רבה שוכנים בארץ היא פעולה טבעית, וכמו שני שוכנים בדירה אחת שאין ביניהם ולא כלום, הנה עי"ז מה ששניהם נמצאים בדירה אחת הנה הם פועלים זה על זה. והפעולות מה שפועלים זה על זה הוא באופן טבעי. והיינו שאין זה בדרך פועל ופעולה. דהנה בפועל ופעולה הרי הפועל מתלבש בהפעולה שהוא בקירוב והתלכשות. אבל כאן אינו כן, והוא רק שמעינות תהום רבה שוכנים בארץ. אמנם מזה שהם שוכנים בהארץ הרי בהארץ דוקא יש בה טבע הרטיבות.

וככל המשל הזה יובן בענין אהבה זו דאהבת עולם הנצחית, הנה מעצם מציאות היותה נמצאת במציאות נמצא היא פועלת תמיד, והיינו בדונמת דבר המעינות של תהום רבה השוכנים בארץ, הנה משכינה זו הרי נעשה דבר מה,

הנה כמו"כ הוא בטבע אהבה זו, אלא שהיא עוד בגדר העצמי. הכוונה בזה היתה שהנה הוא עצמי בנבראים הנולדים, ומדריגת אהבה זו היא עצמי נפשי. לכן הנה בשער שאנו מייחסים לה ענין הפעולה הנה לפי ענינה אופן הפעולה היא כלולה מטבע ועצם כאחד. הרי דבחי' ומדרי' אחת היא כפולה בשתי מעלות רחוקות והפכית: א. טבעית. ב. עצמית. אשר עם היות דכל אחת מהן מוגדרת בהגדרתה, הנה עם זה באים בגמול אחד.

וכללות כלם היינו א. אהבת עולם עם שני חלקי'. א. קירוב. ב. הפלאה. ב. אהבת עולם עם שני סוגים. א. טבעי. ב. עצמי. נכללים בשם אחד: אהבת עולם.

* * *

אהבה רבה, היא הבאה מלמעלה ע"י הקרמת אהבת עולם מדרי' הא', חלק השני. שהיא אהבה שכלית הבאה ונלקחת מן השכל וההתבוננות. ולמותר לבאר כי אהבה זו תלו' בכל הענינים המכוארים לעיל, אשר מובן הוא במכ"ש מאהבת עולם הב'. ומה אהבת עולם הנצחי שהיא עצמה הרי אינה משתנית ואינה מתחלפת ואינה תלו' בזמן ומסום, הרי התגלותה ואופנה תלו' בכל הנ"ל, מכש"כ אהבה רבה שהיא באה אחר העבודה דאהבת עולם הא' שתלו' בכל הענינים הנ"ל.

ובמיאל יובן דבמדריגת אהבה זו הרי יש בה ג"כ המעלה שנת"ל במדריגה הא' דאהבת עולם לגבי מדריגה הב' בזה שיש לה תוצאות ופעולות כנ"ל. אמנם ההפרש ביניהם הוא דבמדריגה הא' דאהבת עולם הנה האהבה היא בלב בלבד. והגם דבאהבתו זאת הרי פועל וגורם חיות בקיום התורה ומצות, שהרי הוא מקיימן באמת ואוהב שם הוי' כנ"ל, אמנם הוא בהמצות הסבועות, כלומר בקיום המצוה בלבד. והיינו דבכל מצוה שהוא עושה הוא בחיות. אמנם באהבה רבה הוא מה שהאהבה ניכרת בכל כחותיו ולא בלב בלבד ששם משכן המדות. וכמו הרץ לדבר מצוה שהמרוצה מה שהוא רץ לדבר מצוה ה"ה כלולה מחיות רצון וענג כאחד. ובכל זמן ובכל מקום הוא מוקף ומסובב מאהבה זו ושוכח על עצמו לגמרי. ער פיהלס זיך ניט. שהדבר הנעשה ונפעל הוא כמו שנעשה בדרך מאלו וממיאל מפני המסירה העליון המסופו מכל צד ופינה ומחי' אותו בחיות פנימי.

והנה יובן דבר זה בהענין דלימוד התורה ברבים, שיש בזה ב' אופנים. עצם ענין הלימוד ברבים הוא מצוה דת"ת. ויש המסויימים אותה ע"ד מצות אנשים מלומדה. והוא ע"פ הרגילות והמנהג הסבוע בכל תפוצות ישראל ללמוד שעורי תורה ברבים. וכאשר למודו הוא בחיות הן בגוף ועצם הלמוד שהוא בחשק והן בהשתדלות להרבות חברים לומדי השעור, וזה הוראה על החיות בהענין. והיא מדרי' הא'. אבל כאשר זוכה להתעוררות אהבה רבה הנה האהבה מתפשטת בכל כחותיו. והיינו דלכד זה מה שעצם למודו הוא באופן אחר לגמרי, היינו הן בגוף ועצם הכנת הענין ההוא שלומד והן בהבנן שנוגע למעשה, וואס בא אים געפינט זיך ארויס א בכן בכל ענין. והיינו שבכל ענין וואס ער לערענט שיינט דאס און א מעשה טוב. הנה עוד זאת שהאהבה מספת אותו תמיד. אז ווען ער ניט און שמיט לינט אים אלץ אין קאפ און אין הארצען דער ענין סוף לימוד התורה ברבים. וכל כך הוא מסור ונתון אל הענין עד שאינו נוגע לו המכיבה כלל. וכן מה יהיו שעורי הלימודים, אם תושב"כ או תושבע"ט. נגלה או חסידות, אם האנשים הלומדים הם בעלי תורה או פשוטים, וכן אם המקום הוא מקום תורה אם לאו. והיינו להיות שכולו מוקף ומסובב באהבה רבה זו, שהי' הענין דלימוד התורה ברבים, ולזאת הנה בכל מקום אשר הוא נמצא שם, בין בקביעות בין בהזדמנות, הנה הוא חושב ומרהר ומדבר בענין לימוד התורה ברבים.

כי באמת באיש יהודי אינו שייך ענין הודמנות, דכתיב מה' מצערי נבר כוננו ובכל מקום שאיש ישראל עובר אפילו באסראי בעלמא הוא בהשגחה פרטית בשביל כוונה שעלה במחה"ק ית' ויתעלה. אז א איר פאָרט אין וועג און שמעלט זיך פאָ אין איין אָרט אין וועלכען ער האָט ניט געטראַכט פּאַשטעלען זיך ומתפלל שם אחת התפלות דשחרית מנחה או מעריב או אומר איזה מזמור מזמירות דוד מלך ישראל או פסוק תורה, הנה בשביל זה הוכרח להתעכב שם. כי כל תנועה ותנועה היא בהשגחה פרטית. והוא רק מה שהארם חושב שזהו בהודמנות, אבל באמת הוא בשביל כוונה דתורה אור ועבודת הבירורים.

* * *

אהבה בתענוגים. והיא בחינה כללית העולה על כולנה. והיא במעלת מדרגת עובדי הוי' בנשמתם. שהיא עבודה מצד הנשמה בכלל. והנה תענוג בכלל הוא מבחי' מקיפים שבנפש שנבהה מעלתם על הפנימי'. אמנם גם בהם יש חלוקי מדרגי' כלליות ופרטיות. דענג הגם שהוא ג"כ רק כח בנפש ואינו הנפש עצמו, מ"מ הנה בכללותו הוא הכה היותר עליון והיותר קרוב אל עצם הנפש. שהרי גם כח הרצון הוא ג"כ אינו כח פרטי בנפש, כמו כח השכל שהוא כח פרטי אבל רצון הוא כח כללי והוא רק הטיית הנפש מה שהנפש נוטה ורוצה באיזה דבר. ומכש"כ ענג שהוא קרוב אל הנפש ומתאחד עמו בהתאחדות גמורה. ומ"מ הרי גם בענג יש כמה בחינות ומדרגות כמו ענג המורכב באיזה דבר, וענג פשוט הכלתי מורכב בשום דבר. ובענג הפשוט הרי יש בו מה שבא במורגש באיזה דבר והענג הפשוט הכלתי מורגש. והעולה על כולנה הוא הענג הפשוט הכלתי מורכב כלל.

* * *

ג' סוגי אהבה המבוארים בזה הם כלליים, ואף כי כל אחת מהן מוגדרת ומובלגת בגדרה וענינה, הלא כל אשר מוח בקדקדו יבין כי הרוחני אינו מוגדר במחיצת אבנים או ברזל או במראות של גוונים וצבעים דאדום ושחור או ירוק או בטעמים של מתיקות חמיצות וחריפות אשר כל אלה גדריו החומר והגולם הם. אמנם גדרו הרוחני הם המעלה והמדרגה, והוא ע"ד שביאר הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ב הו"ז) במעלת המלאכים. אם כן הרי כל ג' סוגי האהבה ימצא בהם ענפים שהם כדומה זה מעין זה. וכמו בסוג הא' בחלק הא' שאוהב חיי נפשו, הנה יש בה רצון וענג שהם יסודי וגדרי דאהבה רבה ואהבה בתענוגים. שיוסוד האהבה רבה הוא הרצון שהוא כמרוצה כנ"ל ואהבה בתענוגים יסודו הענג. וכש"כ בסוג הכ' דאהבת עולם שיש בו גם מסוג הא' ומרוצה נעלמה שאינה נפסקת לעולם, שהוא מעין הגדר דאה"ר אלא דבאה"ר הוא בגלוי. וכל רצון הנלוי הוא בעל כח אדיר ותקיף ביותר. והטבעי גם אם הוא עצמי הוא נעלמי, ולהיותו עצמי הרי יש בו גם מעין אהבה בתענוגים שהוא מאוחד בנפש וכנ"ל. וכן הוא באה"ר ותענוגים שיש להם יחס ול"ז. וכזה יובן לשון רבינו נ"ע בפמ"ג אהבה רבה והיא אהבה בתענוגים כו'. וכן יש בהם בערך מהותם ענינים דומים מעין מה שלמטה מהם. וטעם הדבר הוא לפי דגם מה שלמטה מהם, היינו אהבת עולם, היא ג"כ מדרגה רוחנית. וכן להיפך אהבה בתענוגים גם במדרגה היותר עליונה כמו ענג הפשוט הכלתי מורגש הוא ג"כ כח הנפש בלבד ולא הנפש עצמה. ולואת הנה כל הרוחנים יש להם יחס כללי. ולכן כלם נקראים בתואר כללי אחד, בשם: אהבה.

* * *

והנה במעלת עובדי הוי' ומדרגתם יש כמה בחינות ומדרגות אבל בכללות כלם נחלקים המה בשני מיני סוגים כלליים, והם צדיקים ובע"ת. וכל אחד מהם, אם כי נחלקים לכמה בחינות ומדרגות, אבל בכללותם הם שניים. צדיקים: א. עובדי ה' בנפסם. ב. עובדי ה' בנשמתם. והבע"ת. א. השב אל הוי' על תמאיו

ופשעיו. ב. עבודתו במדריו' התשובה, כי כל דבר עבודה לחטא יחשב. עובדי ה' בנופם הם העוסקים בעבודה כמוה ובלבד. והכוונה הוא שצריכים לעבודה ויגיעה ביגיעת בשר ויגיעת נפש, לפי שחומר הגוף מעלים ומסתיר על אור נשמתם. ולזאת הנה זה כל עבודתם להסיר את ההעלמות וההסתרים. ויש בזה חלוקי זמנים שלא כל העתים שוות.

עובדי ה' בנשמתם הוא שאין חומר הגוף מעלים ומסתיר עליהם כלל, והנם דגם המה מלובשים בגוף, אבל כל אבריהם הנה הם קדושים ואינם חוצצים לנבי אור הנשמה כלל. וכמ"ש נבי משה ותרא אותי כי טוב הוא שנתמלא הבית אורה, שחומר הגוף עצמו הוא טוב. ואינם צריכים שום עבודה ויגיעה כלל. והנם דגם בהם שייך הענין דעבודה בפועל, אבל אין זה ענין של יגיעה כלל כמו בעובדי ה' בנופם.

עבודת הבעלי תשובה הוא ששוכרים את כל מהותם לגמרי מן הקצה אל הקצה. ותמורת זה אשר בעת חטאו וסורו מן הדרך הישר ר"ל הנה אין פחד אלקים לנגד עיניו כלל. וח"ו ויאמרו לאל כו' ודעת דרכיו לא יחפצו והלל רשע על תאוות נפשו, הנה עתה בעת תשובתו אל ה' מקרב ולב עמוס ונחפך בכל דרכיו לשמור דרכי החיים בקיום התומ"צ הנה הוא ירא אלקים ונפחד ונרעש על דקרוק קל של ד"ס. וכל ענינו הוא לשבור את רצונותיו עד שלא ירצה כלל בשום דבר גשמי וממעט באכו"ש ושינה ומתענג לסגף א"ע. והנה נודע דענין התשובה הרי אין הכוונה בפשוטו לבד והוא לשוב על חטא ועון. כ"א ענין התשובה הוא כמ"ש והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה. היינו להעלותה לבהינה ומדריגה שלמעלה מהמדריגה שעלי' נאמר נשמה שנתת בי כו'. וזהו אל האלקים אשר נתנה שכל עבודתו הוא להעלות רוחו נפשו ונשמתו לבהי' שלמעלה מבחי' אשר נתנה. וענין עבודה זו הוא מה שמקדק על עצמו בעבודתו ביותר, והיינו שכל מדריגה בעבודה גם המדרי' היותר נעלית מוצא חסרון בחשבו כי הכל לחטא יחשב. וצריכים להעלות ולהגיע למדריגה עליונה יותר. וע"ד הטבילות של כה"ג בהעבודות דיוהכ"פ. דבכללות ענין הטבילה הרי יש ב' אופנים: טבילה מטומאה לטהרה, וטיבילה של טהרה היינו מקדש למקודש ממנו. והן המה העליות דיוהכ"פ.

* * *

והנה הב' סוגי עובדים: צדיקים ובעלי תשובה, אף שרחוקים המה זה מזה בעצם מהותם ובעניניהם, הנה ע"פ תורת אמת הנ"ל, כי הרוחני אינו נמדד ואינו משוער במדידה והגדרת הנבלת התומרי', הרי יש יחס בין שני הסוגים בכלל, ובין מדרי' הא' שבצדיקים לסוג הא' שבבעלי תשובה, ובין מדרי' הב' שבצדיקים לסוג הב' שבבעלי תשובה בפרט.

מדרי' הא' שבצדיקים הרי כל עניניהם הוא בכירור וזיכוך חומרם וסוג הא' שבבעלי תשובה הנה כל מעינם בשבירת חומרם. ומדרי' הב' שבצדיקים כל עבודתם הוא באור נשמתם, וסוג הב' שבבע"ת הנה כל התעסקותם הוא בעילוי נפשם.

הנה יוצא לנו מזה מושג ומוגן דהשני סוגים עובדים צדיקים ובע"ת עם ארבעת אופני עבודתם ה"ה נכללים בב' עבודות כלליות: עבודת הגוף ועבודת הנשמה. דהמדרי' הא' שבצדיקים והסוג הא' שבבע"ת כל עבודתם הוא בהגוף. והמדרי' הב' שבצדיקים והסוג הב' שבבעלי תשובה כל עבודתם הוא באור הנשמה. אלא שההפרש ביניהם הוא רק באופני ודרכי העבודה. שהצדיקים אופן עבודתם הוא בדרך המשכה מלמעלה למטה הנה אופן עבודתם הוא בדרך העלאה מלמטה למעלה. שהרי הצדיקים הנה גם במדרי' הא' הוא בדרך המשכה מלמעלה למטה. דענין בירור וזיכוך נופם הוא ע"י אור תורח ומצוה ועבודה שבלב. כי לרע ח"ו אין להם שום שייכות כלל. ובבע"ת גם כסוג

הב' הוא בדרך העלאה מלמטה למעלה, מה שכל ענינם הוא לעלות בעילוי אחר עילוי ברבקות נפשם.

* * *

והנה ירדת הנשמה בגוף הוא בשביל עלייתה בעילוי אחר עילוי ע"י קיום התום"צ למטה דוקא. כנודע. אמנם איך תהי' היכולת בנשמה לקבל גילוי אורות נעלים באלו, הנה זהו ע"י קיום המצות מעשיות כהיום לעשותם בעוה"ז, שנעשים לבושים אל הנשמה במדרגות דג"ע.

ובזה הם הב' המדר' דצדיקים ובע"ת. דצדיקים כללות עבודתם הוא בהמשכה מלמעלה למטה וזיכוך החומרות להסיר האבק והעפר שנקבץ בו, שזוהו כבס ביין לבושו. ולזאת ממשיכים בחינת ענג העליון.

ומה שפירשו לעצמם אהבה בתענוגים אין הענין כן, אלא שהוא המשכת בחי' ענג העליון. היינו שאין זה המשכת בחי' הרצון או בחי' חו"ב. להיות שזוהו מדר' עבודת הצדיקים והצדיקים הם בבחינה ומדר' עושין רצונו של מקום שהם מקיימים רצון העליון, ואופן עבודתם הוא בידועה והשגה. הרי יכול להיות שע"י עבודתם ממשיכים רק בחי' הרצון וחו"ב, לזה אמר רבינו נ"ע דהמשכת עבודה זו היא המשכת בחי' ענג העליון.

אמנם עבודת הבע"ת היא במס"ג על הרע שבנפשו. ואין הכוונה רע גמור ח"ו כ"א ע"ד סוג הב' דבע"ת. דלנבי מה שלמעלה הנה המטה נקרא רע. לכן ממשיכים הלבוש יקר שע"ג הראש. וכידוע שיש ב' מיני לבושים : א. לבוש הגוף. ב. לבוש הראש. לבוש הראש נקרא מסוה והוא יקר יותר מלבוש הגוף. ע' בתו"א בדרוש ד"ה אסרי בענין ב' בחי' יין לבן ואדום וב' לבושים והמקפידים שע"ג הלבושים דוקא. והוא עבודת הבע"ת שהוא ברם ענבים סתו לשון מסוה.

* * *

והנה הסוג הב' דבע"ת הוא מדר' נעלית גם מדר' הצדיקים. ומבואר ענינו במ"א בענין דמשיח אתא לאתבא צדיקיא כתיובתא.

ומה שפירשו לעצמם בפמ"ג בענין תשובת ראב"ד שהיא אהבת עולם, כן הוא. ומה שהכריחו שהיא למעלה מאהבה רבה, אין הענין כן. כי זה מה שראב"ד נתעלה בעילוי גדול הוא מפני מעלת המדר' דתשובה. ומה שהי' האהבה בהתגלות הלב אומר רבינו נ"ע מפורש שם שזוהו הוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה. וכמ"ש במ"א בענין כי לא ידח ממנו נדח והם בב' אופנים הא' בדרך קירוב בהשפעת רוב טוב גשמי כו' והב' בדרך ריחוק ח"ו ע"י ריבוי יסורים ר"ל. וכאשר איוה נשמה ח"ו סרה מדרך הישר ונופלת לעמקי הקליפות ר"ל ע"י סבות מסכות שונות כי כל הדרכים בחזקת סכנה, ומגיע עתה וזמנה והיא על פרשת דרכים ויכולה ר"ל להאבד לגמרי. הנה מסבב כל הסכות ועלת כל העלות ית' החפץ בתשובת רשעים ואיננו חפץ במיתתם ח"ו מזמין סיבה ועילה לתשובה. וכן הי' גם בראב"ד דע"י דברים פשוטים וגסים שהגידה לו נשבר לבבו בקרבו על גודל עוצם ריחומו והתלהב באהבתו לה' בלהב אש עד שיצאה כו', אבל הוא רק מפני התעוררות פרטי לצורך שעה כו'.

ולפי כל המבואר לעיל באופני קישור ענפי המדר' אלו באלו לא יקשה בזה כלל מה שהאהבה הטבעית דהנה"א שהיא אהבת עולם חלק שני היא בענינה מעין בתענוגים וכן דבחי' לאסתכלא ביקרא בצדיקים מדר' הב' ובע"ת בסוג הב' שהיא בבחי' תענוגים...